

T.C.

**SİVAS CUMHURİYET ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

**İLKÖĞRETİM VE LİSE DÜZEYİNDE
ÖĞRENİM GÖREN ÖĞRENCİLERİN; SPORDA ŞİDDET
VE İSTENMEYEN DAVRANIŞLARA KARŞI GÖRÜŞLERİNİN
İNCELENMESİ**

Elif Hürriyet AYDIN

**YÜKSEK LİSANS TEZİ
BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR ANABİLİM DALI**

SİVAS-2019

T.C.
SİVAS CUMHURİYET ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

İLKÖĞRETİM VE LİSE DÜZEYİNDE
ÖĞRENİM GÖREN ÖĞRENCİLERİN; SPORDA ŞİDDET
VE İSTENMEYEN DAVRANIŞLARA KARŞI GÖRÜŞLERİNİN
İNCELENMESİ

Elif Hürriyet AYDIN

200995271710

YÜKSEK LİSANS TEZİ
BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR ANABİLİM DALI

TEZ DANIŞMANI
Doç. Dr. Murat KANGALGİL

SİVAS-2019

“İlköğretim ve Lise Düzeyinde Öğrenim Gören Öğrencilerin Sporda Şiddet ve İstenmeyen Davranışlara Karşı Görüşlerinin İncelenmesi” adlı **Yüksek Lisans** Tezi, Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Lisansüstü Tez Yazım Kılavuzuna uygun olarak hazırlanmış ve jürimiz tarafından Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü **Beden Eğitimi ve Spor** Ana Bilim Dalında **Yüksek Lisans** tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan Dr. Öğr. Üyesi Kürşat Han DÖNMEZ

Üye Dr. Öğr. Üyesi Fatih ÖZGÜL

Üye (Danışman) Doç. Dr. Murat KANGALGİL

ONAY

Bu tez çalışması, 04/04/2019 tarihinde Enstitü Yönetim Kurulu tarafından belirlenen ve yukarıda imzaları bulunan jüri üyeleri tarafından kabul edilmiştir.

Prof. Dr. Zübeyda AKIN POLAT

SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
MÜDÜRÜ

Bu tez, Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Senatosu'nun 18.02.2015 tarihli ve 4/4 sayılı kararı ile kabul edilen Sağlık Bilimleri Enstitüsü Lisansüstü Tez Yazım Kılavuzuna göre hazırlanmıştır.

ÖZET
**İLKÖĞRETİM VE LİSE DÜZEYİNDE ÖĞRENİM GÖREN ÖĞRENCİLERİN;
SPORDA ŞİDDET VE İSTENMEYEN DAVRANIŞLARA KARŞI
GÖRÜŞLERİNİN İNCELENMESİ**

ELİF HÜRRİYET AYDIN

Yüksek Lisans

Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı

Danışman: Doç. Dr. Murat KANGALGİL

2019, 104 sayfa

Bu çalışmada, ilköğretim ve lise düzeyinde öğrenim gören öğrencilerin; sporda şiddet ve istenmeyen davranışlara karşı görüşleri incelenmiştir. Bu çerçevede sporda şiddet konusunda istenmeyen davranışlara ilişkin farklı eğitim düzeylerinde öğrenim gören çocukların görüşleri çeşitli değişkenler bağlamında ele alınmıştır.

Çalışmanın verileri Sporda Şiddet Anketi kullanılarak, Ordu ili merkez ilçesindeki ortaokul ve liselerde öğrenim gören öğrencilerden toplanmıştır. Toplanan veriler SPSS 25 programında çözümlenmiştir. Verilerin çözümlenmesinde ikili küme karşılaştırmalarında Mann Whitney U testinden, ikiden çok küme karşılaştırmalarında ise Kruskal Wallis testinden yararlanılmıştır.

Verilerin çözümlenmesiyle özet olarak şu bulgulara ulaşılmıştır: Öğrenciler spor müsabakalarında şiddet konusuna ilişkin maçlardan önce taraftarlara ücretsiz bilet dağıtılmasını önerirken, Sporda güvenlik konusuna ilişkin maçlarda daha fazla sayıda emniyet mensubunun bulunmasını önermişlerdir. Bayanların spora katılımı konusuna ilişkin bayanların spor müsabakalarına katılması beğendiklerini ifade etmişlerdir. Öğrenciler spor ahlakı ve şiddet konusuna ilişkin, ders programlarında spor ahlakına daha fazla yer verilmesini istemektedirler. Son olarak ta, okullarda ve evde şiddet konusunda kaba kuvvetin kullanılmasına olumlu yaklaştıkları sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Spor, Sporda Şiddet, Sporda İstenmeyen Davranışlar

ABSTRACT

INVESTIGATION OF SECONDARY SCHOOL AND HIGH SCHOOL STUDENTS' VIEWS ABOUT THE VIOLENCE AND UNDESIRE BEHAVIORS IN SPORTS

ELIF HURRIYET AYDIN

Master Thesis

Department of Physical education and Sports

Supervisor: Assoc. Prof Murat KANGALGİL

2019, 104 pages

In this study, primary and high school students' views of violence and unwanted behaviors in sports are investigated. Regarding this framework, the opinions of children studying at different levels of education related to undesired behaviors in terms of violence in sports are discussed in the context of various variables.

The data of the study were collected from the students studying in middle and high schools in the central district of Ordu province by using the Violence Questionnaire in Sport. The collected data were analyzed in SPSS 25 program. In the analysis of the data, Mann Whitney U test was used for two sets comparisons and Kruskal Wallis test was used for more than two sets of comparisons.

With the analysis of the data, the following summarised findings are obtained: The students suggested that free tickets should be distributed to the fans before the games related to violence in sports competitions, and that more safety members should be present in the sports related matches. They stated that they liked to see women's participation in sports competitions. The students stated that they want to see more sports ethics and sports violence topics in the curriculum. Finally, it has been concluded that they have a positive approach to the use of brute force in accordance with violence in schools and home.

Keywords: Sports, Violence in Sports, Undesirable Behaviors in Sports

İÇİNDEKİLER

ONAY.....	i
ÖZET.....	ii
ABSTRACT.....	ii
İÇİNDEKİLER.....	iii
TABLolar DİZİNİ.....	vi
ŞEKİLLER DİZİNİ.....	viii
KISALTMALAR.....	ix
BÖLÜM I.....	1
1.GİRİŞ.....	1
1.1. Çalışmanın Amacı.....	4
1.2. Çalışmanın Önemi.....	5
1.3. Sınırlılıklar.....	6
1.4. Sayılılar.....	6
BÖLÜM II.....	7
2.KURAMSAL ÇERÇEVE.....	7
2.1. Şiddet.....	7
2.1.1. Şiddeti Meydana Getiren Etmenler.....	10
2.1.2. Şiddet ve Çeşitleri.....	12
2.2. Spor ve Toplum.....	14
2.2.1. Sporun Tarihsel Gelişimi.....	14
2.2.2. Sporda Şiddet.....	16
2.2.3. Sporda Şiddetin Kaynağı ve Sebepleri.....	17
2.3. Türkiye’de Sporda Şiddet ve Olaylar.....	18
2.4. Dünyada Önemli Spor Şiddeti Olayları.....	20
2.5. Sporda Şiddetle İlgili Araştırmalar.....	21

2.5.1. Yurtiçi ve Yurtdışı Araştırmalar.....	21
BÖLÜM III.....	24
3.YÖNTEM.....	24
3.1. Araştırmanın Modeli	24
3.2. Evren ve Örneklem	24
3.3. Veri Toplama Aracı	25
3.4. Verilerin Toplanması ve Kayıt Altına Alınması	28
3.5. Verilerin Çözümlemesi ve Yorumlanması	28
BÖLÜM IV	41
4.BULGULAR VE YORUM.....	41
4.1. Kişisel Özelliklere İlişkin Bulgular.....	41
4.2. Öğrencilerin Sporda Şiddet Konusundaki Görüşleri	46
4.3. Kişisel Özelliklerine Göre Öğrencilerin Sporda Şiddet Konusundaki Görüşleri Arasındaki Farklılıklar.....	54
4.3.1. Cinsiyet ve Sporda Şiddet.....	55
4.3.2. Sınıf Düzeyi ve Sporda Şiddet.....	59
4.3.3. Gelir Düzeyi ve Sporda Şiddet	67
4.3.4. Tutulan Spor Takımı ve Sporda Şiddet.....	73
4.3.5. Uğraşılan Spor Dalı ve Sporda Şiddet	79
TARTIŞMA SONUÇ VE ÖNERİLER.....	89
KAYNAKÇA.....	99

TABLolar DİZİNİ

Tablo 1. Araştırmada Veri Toplama Kaynakları.....	28
Tablo 2. Veri Toplama Araçlarının İç-Tutarlık Hesaplamaları.....	29
Tablo 3. Sporda Şiddet Anketi Normallik Dağılımı.....	30
Tablo 4. Sporda Şiddet Anketi Basıklık Ve arpıklık Değerleri.....	37
Tablo 5. Araştırmada Kullanılan Veri özümleme Teknikleri Ve Araştırmanın Değişkenleri..	40
Tablo 6. Öğrencilerin Kişisel Özelliklerinin Cinsiyet Dağılımı.....	41
Tablo 7. Öğrencilerin Kişisel Özelliklerinin Okul Türüne Göre Dağılımı.....	41
Tablo 8. Öğrencilerin Kişisel Özelliklerinin Yaşlarına Göre Dağılımı.....	42
Tablo 9. Öğrencilerin Kişisel Özelliklerinin Sınıf Düzeylerine Göre Dağılımı.....	43
Tablo 10. Öğrencilerin Kişisel Özelliklerinin İkamet Ettikleri Yerleşim Yerine Göre Dağılımı.	43
Tablo 11. Öğrencilerin Kişisel Özelliklerinin Ailelerinin Gelir Düzeyine Göre Dağılımı.....	44
Tablo 12. Öğrencilerin Kişisel Özelliklerinin Tuttukları Futbol Takımına Göre Dağılımı.....	44
Tablo 13. Öğrencilerin Kişisel Özelliklerinin Spor Dallarına Göre Dağılımı.....	45
Tablo 14. Katılımcıların Sosyalleşme Ölçeğinin Alt Ölçeklerine İlişkin Görüşleri.....	46
Tablo 15. Öğrencilerin Medyada Şiddet Konusundaki Ortalamaları.....	47
Tablo 16. Öğrencilerin Spor Müsabakalarında Şiddet Konusundaki Ortalamaları.....	48
Tablo 17. Öğrencilerin Sporda Güvenlik Konusundaki Ortalamaları.....	50
Tablo 18. Öğrencilerin Bayanların Spora Katılımı Konusundaki Ortalamaları.....	51
Tablo 19. Öğrencilerin Spor Ahlakı Ve Şiddet Konusundaki Ortalamaları.....	52
Tablo 20. Öğrencilerin Okullarda Ve Evde Şiddet Konusundaki Ortalamaları.....	53

Tablo 21. Cinsiyetlerine Göre Ortaokul Ve Lise Öğrencilerinin Sporda Şiddet Konusuna İlişkin Ortalamaları	55
Tablo 22. Cinsiyete Göre Sporda Şiddet Konusundaki Görüşlerin Farklılaşması	58
Tablo 23. Sınıf Düzeylerine Göre Ortaokul Ve Lise Öğrencilerinin Sporda Şiddet Konusuna İlişkin Ortalamaları	60
Tablo 24. Sınıf Düzeylerine Göre Öğrencilerin Sporda Şiddetin Boyutları Konusundaki Görüşleri	66
Tablo 25. Gelir Düzeylerine Göre Ortaokul Ve Lise Öğrencilerinin Sporda Şiddet Konusuna İlişkin Ortalamaları	68
Tablo 26. Ailenin Gelir Düzeyine Göre Öğrencilerin Sporda Şiddetin Boyutları Konusundaki Görüşleri	72
Tablo 27. Tuttukları Spor Takımına Göre Ortaokul Ve Lise Öğrencilerinin Sporda Şiddet Konusuna İlişkin Ortalamaları	73
Tablo 28. Tutulan Spor Takımına Göre Öğrencilerin Sporda Şiddetin Boyutları Konusundaki Görüşleri	78
Tablo 29. Uğraştıkları Spor Dalına Göre Ortaokul Ve Lise Öğrencilerinin Sporda Şiddet Konusuna İlişkin Ortalamaları	80
Tablo 30. Uğraştıkları Spor Dalına Göre Öğrencilerin Sporda Şiddetin Boyutları Konusundaki Görüşleri	86

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 1. Medyada Şiddet Boyutu Normallik Dağılımı Histogram.....	31
Şekil 2. Medyada Şiddet Boyutu Normallik Dağılımı Qq Plot Eğrisi	31
Şekil 3. Spor Müsabakalarında Şiddet Boyutu Normallik Dağılımı Histogram.....	32
Şekil 4. Spor Müsabakalarında Şiddet Boyutu Normallik Dağılımı Qq Plot Eğrisi.....	32
Şekil 5. Sporda Güvenlik Boyutu Normallik Dağılımı Histogram.....	33
Şekil 6. Sporda Güvenlik Boyutu Normallik Dağılımı Qq Plot Eğrisi	33
Şekil 7. Bayanların Spora Katılımı Boyutu Normallik Dağılımı Histogram	34
Şekil 8. Bayanların Spora Katılımı Normallik Dağılımı Qq Plot Eğrisi	34
Şekil 9. Spor Ahlakı Ve Şiddet Boyutu Normallik Dağılımı Histogram	35
Şekil 10. Spor Ahlakı Ve Şiddet Normallik Dağılımı Qq Plot Eğrisi	35
Şekil 11. Okullarda Ve Evde Şiddet Boyutu Normallik Dağılımı Histogram	36
Şekil 12. Okullarda Ve Evde Şiddet Normallik Dağılımı Qq Plot Eğrisi.....	36

KISALTMALAR

MEB : Millî Eğitim Bakanlığı

Vs. : Ve saire

BÖLÜM I

1.GİRİŞ

Hayatın akışı içinde insanoğlu, eğlenmek, boş zamanlarını değerlendirmek, bedensel ve zihinsel açıdan sağlığını korumak, içindeki yarışma/rekabet duygusunu tatmin etmek, vb. amaçlarla sporla ilgilenmiş ve çeşitli dallarıyla uğraşmıştır. Bu durum da farklı spor alanlarının doğmasına sebep olmuş, bazı spor dallarının gelişimi ise günümüzde insan ve doğanın sınırlarını zorlayacak seviyeye kadar ilerlemiştir.

Bu spor dallarından en popüler olanı ise dünya genelinde en çok izlenen ve taraftarı olan spor dalı “futbol”dur. Bir spor dalı olarak futbol, “aynı zamanda şiddet unsurlarının da sahnelendiği bir fenomen olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu şiddet olayları ki ülkelerin birbiri ile savaşmasına neden olacak seviyelere ulaşmış, binlerce insanın futbol maçları nedeniyle meydana gelen olaylar neticesinde hayatını kaybetmesine veya yaralanmasına” sebep olmuştur (Çelik, 2007: 1).

Bu çerçevede spor aslında temelinde rekabete dayalı bir etkinlik olmakla birlikte ayrıca evrensel ilke ve kurallarla sınırları çizilmiş bir eğlence aracı olarak da bilinmektedir. Spor insanları “sevgi, barış ve yarışa teşvik etmektedir. Fakat içinde rekabet barındırması sebebiyle bazı durumlarda istenmeyen şiddet olaylarıyla” da karşılaşabilmektedir. Bu şiddet olayları “basit hakaretten, kasten yaralamaya hatta ölümlle sonuçlanabilecek düzeyde ciddi seviyelere” kadar gidebilmektedir (Arıkan, 2017: 1).

Bu durumda bireylerin aslında “küçük yaşlardan itibaren özellikle ilkokul ortaokul gibi dönemlerden başlayarak sporda şiddetin olmaması gerektiğini ve centilmen davranmanın gerekliliğini iyi anlatmak şart olmaktadır. Çünkü şiddet olgusu her insanda bulunan bir eğilimdir ve kişinin o anki psikolojik durumuyla çok alakalıdır. Başka bir anlatımla şiddet insanoğlunun doğasında bulunmaktadır. Tüm insanların “psikolojik, çevresel koşulları ve ailevi durumları farklı olduğu için şiddet aslında her kişide farklı gelişen ve ortaya çıkan bir olgudur. Bir takımı tutmak ya da

herhangi bir davranış karşısında verilen tepkiler koşullara ve o anki ortamın durumuna bağlı bir şekilde” farklılık göstermektedir (Gür, 2015).

Şiddet ve buna verilen tepkileri anlamak için özellikle “5149 Sayılı Spor Müsabakalarında Şiddet ve Düzensizliğin Önlenmesine” yönelik Kanuna bakmalı ve bu kanunun sporda yaşanan şiddeti önlemeye yönelik yasa olarak yürürlüğe girdiği bilinmelidir. Fakat zaman içerisinde yeterli olmadığı görülerek cezai yaptırımları daha kapsamlı ve cezaların daha ağır olduğu “6222 sayılı Sporda Şiddet ve Düzensizliğin Önlenmesine Dair Kanun” 2011 yılında yürürlüğe girmiştir. Bu kanundaki bazı maddeleri değiştirmek için yine 2011 yılının sonlarında “6259 sayılı Sporda Şiddet ve Düzensizliğin Önlenmesine Dair Kanunda Değişiklik Yapılması Hakkında” Kanunla bazı maddeler düzenlenmiştir. Çıkarılan bu yasaların bir önceki yasaya göre yaptırım gücünün artırılarak sporda şiddeti önlemeye yönelik çalışmalar olduğu anlaşılmaktadır (Yaşar, 2013).

Bu çerçevede, özellikle sporda şiddet konusu üzerinde çalışılması gereken toplumsal problemler olarak Türkiye ve birçok ülkede güncelliğini korumaktadır. İngiltere ve birçok Avrupa ülkesinde bu konu “alkole dayalı ve maçoluk unsurunun sebep gösterildiği bir olgu” olarak ön plandadır (Williams, 2001). Türkiye’de, genelde “işsiz ve erkeklerden oluşan, eğitim seviyeleri düşük aktörlerin yer aldığı fanatizm olaylarına dayalı saldırganlık şeklinde çeşitli şiddet emareleri” ortaya çıkmaktadır. Birçok araştırma çıkan olayları “sadece bir etkene değil içinde medya, hakem, kulüp yöneticileri, amigolar, sorumsuz seyirciler, antrenörler, futbolcular gibi etkenlerin de olduğu çoklu sebeplere” bağlamaktadırlar. Fakat bu durumun ortaya çıkmasında en önemli sebebinin ise eğitimsizlik olduğu anlaşılmaktadır. Bu anlamda ülkemizde, sporda şiddet konusu, şike, yasadışı bahis gibi konuların gerisindedir (Demir, 2005: 99). Spor aslında bütün bunlardan ziyade çocukların küçük yaşlardan itibaren kendilerini geliştirmeleri ve istedik davranışlar edinmeleri için bir aracı rolündedir.

Spor, büyüme çağındaki çocuklar için hem fiziksel gelişime yönelik hem de iyi bir kişilik ve ruh sağlığı kazanma yönünden yararlı ve gereklidir. Günümüzde spor insan yaşamının her seviyesinde önemli roller üstlenmektedir. Sporun “büyüme çağındaki etkileri ile ilgili çalışmalar henüz kesin sonuçlara ulaşmıştır fakat genetik olgunlaşma ve ergenlik öncesi faktörler büyüme çağında önemli rol oynamaktadır.

İnsan gelişiminde en hızlı büyüme çocukluk ve ergenlik döneminde görülmektedir. Ergenlik dönemi başlarında “büyüme hormonu fazla salgılandığı için boy uzaması ve ağırlık artışı çok fazla olmaktadır. Bu dönemde, çocuklar yılda ortalama 7-9 cm’lik bir gelişim göstermektedir. Bu dönemde ağırlık artışının nedeni ise vücuttaki yağlanmadır. Fiziksel ve motor gelişim sporcular tarafından büyük önem” taşımaktadır. Bu gelişimlerden fiziksel gelişim; “bireyin fiziki yapısı, sinir ve kas sisteminin işlevlerindeki değişim ve dengelenme süresi” ile ilgilidir. Motor gelişimi ise; “fiziksel büyüme ve merkezi sinir sisteminin gelişimine paralel olarak organizmanın hareketle ilgili becerileri kazanma” süresiyle alakalıdır (İbiş ve Gökdemir, İri, 2004: 292).

Spora bir eğitim aracı olarak (zihin, akıl) bakıldığında, “çocuğun her yönden gelişmesinde büyük önemi olduğu” bilinmektedir. Sportif oyunlara bir ekip üyesi olarak katılma; çocukta “yardımlaşma, beraber çalışma, diğer ekip elemanlarına ve oyun düzenine saygılı olma duygularını da beraberinde” geliştirmektedir. Sosyal ilişki ve bağların kuvvetlendiği spora çağlar boyunca hep bir yönlendirme yapılmıştır. Özellikle Türklerde sporun insanların hayatında çok önemli bir yeri vardır. Spora verilecek önemle, “gelecek nesillerin sağlam, sağlıklı, güvenli ve ahlaklı yetişeceği gerçeğini tüm toplumlar bilmekte ve çocuklarını spora yönlendirmede önemli rol” oynamaktadırlar. Bununla birlikte okulların da çocukları spora yönlendirmede etkisi çoktur (Muratlı, 2007: 6).

Çağımızda aileler spor etkinliklerine daha olumlu yaklaşmakta ve çocuklarını spora teşvik etmektedir. Spor etkinliklerinin çocukların “okul derslerini olumsuz yönde etkilediğine inanan aileler olsa da bu tabu büyük oranda yıkılmıştır ve aileler belirli ücretler ödeyerek çocuklarını sportif etkinliklere” yönlendirmeye çalışmaktadırlar. Bu çerçevede “ailede spora katılım varsa ya da aileler geçmişte spor yapmışlarsa, düzenli olarak evde spor konuşuluyorsa ya da seyrediliyorsa, spor aile içerisinde genel ve konuşulan bir konuya, çocuklar sporla daha fazla ilgilenebilir ve katılımında” bulunabilmektedir (Atan, Eliöz ve Polatcan, 2014).

Bunların yanında eğitim öğretim etkinliklerinin gerçekleştirildiği okulda ve sınıfta yapılan etkinliklerin amacına ulaşmasını engelleyen birçok davranış da bulunmaktadır. Bu tür davranışlar istenmeyen davranışlar olarak tanımlanmaktadır.

İstenmeyen davranışlar, çeşitli şekillerde ifade edilmektedir (Öztürk ve İra, 2006). Okulda, eğitsel çabaları engelleyen her tür davranış, istenmeyen davranış olarak adlandırılmaktadır. Bunların olumsuz etkileri derece derece olmaktadır. Bu açıdan istenmeyen davranışlar, “yıkıcı olmayan”dan, “çok yıkıcı olana” uzanmaktadır (Başar, 2001).

İstenmeyen davranışı sorun davranış olarak nitelemek ve çocukların kasıtlı veya kasıtsız olarak göstermiş oldukları davranışlar şeklinde açıklamak daha uygun olmaktadır (Celep, 2004). Birçok sebebe dayanan istenmeyen davranışlar, sahip olunan çeşitli özelliklere göre değişiklik göstermektedir. İstenmeyen davranışlarının ortaya çıkmasında etkisi olan sebebi anlamak hem o davranışı değiştirmek hem de gelecekte ortaya çıkabilecek davranışı engelleyebilmek için gereklidir (Sayın, 2001: 11).

İlköğretim ve lise düzeyinde öğrenim gören öğrencilerin; sporda şiddet ve istenmeyen davranışlara karşı görüşlerinin incelenmesi çerçevesinde, öğrencilerin cinsiyetlerine, sınıf düzeylerine, ailelerinin gelir düzeyine, uğraştıkları spor dalına, tuttıkları takıma göre sporda istenmeyen davranışlar ve şiddet konusundaki görüşlerinde farklılaşmanın olup olmadığı çalışma kapsamında incelenmiş ve analiz edilmiştir.

1.1. Çalışmanın Amacı

Bu çalışmanın amacı ilköğretim ve lise düzeyinde öğrenim gören öğrencilerin; sporda şiddet ve istenmeyen davranışlara karşı görüşlerinin incelenmesi noktasında “sporda şiddet konusunda istenmeyen davranışlara ilişkin” farklı eğitim düzeylerinde öğrenim gören çocukların görüşlerini çeşitli değişkenler bağlamında incelemektir. Bu amaçla öğrencilerin;

- a. *Medyada şiddet,*
- b. *Spor müsabakalarında şiddet,*
- c. *Sporda güvenlik*
- d. *Bayanların spora katılımı*
- e. *Spor ahlakı ve şiddet*
- f. *Okullarda ve evde şiddet,*

Konularındaki görüşleri

1. *Cinsiyetleri*
2. *Okul düzeyleri*
3. *İkamet ettikleri yerleşim yeri*
4. *Ailelerinin gelir düzeyi*
5. *Tuttukları futbol takımı*
6. *Uğraştıkları spor alanı*

bağlamında çözümlenerek yorumlanmıştır. Araştırmanın amacından hareketle aşağıdaki araştırma sorularına yanıt aranmıştır:

1. Öğrencilerin cinsiyetlerine göre sporda istenmeyen davranışlar ve şiddet konusundaki görüşleri farklılaşmakta mıdır?
2. Öğrencilerin sınıf düzeylerine göre sporda istenmeyen davranışlar ve şiddet konusundaki görüşleri farklılaşmakta mıdır?
3. Öğrencilerin ailelerinin gelir düzeyine göre sporda istenmeyen davranışlar ve şiddet konusundaki görüşleri farklılaşmakta mıdır?
4. Öğrencilerin uğraştıkları spor dalına göre sporda istenmeyen davranışlar ve şiddet konusundaki görüşleri farklılaşmakta mıdır?
5. Öğrencilerin tuttukları takıma göre sporda istenmeyen davranışlar ve şiddet konusundaki görüşleri farklılaşmakta mıdır?

1.2. Çalışmanın Önemi

Araştırmanın temel amacı, ilköğretim ve lise düzeyindeki öğrencilerin sporda şiddet ve istenmeyen davranışlara karşı görüşlerinde belirgin bir farklılık olup olmadığını araştırarak eğitim seviyesi arttıkça sporda şiddet ve istenmeyen davranışlarda azalma olup olmadığını ortaya koymaktır.

Türkiye’de sporda şiddet ile ilgili yapılmış araştırmalar bulunmaktadır. Fakat ilköğretim ve lise düzeyinin incelendiği bir çalışma literatürde yer almamaktadır. Yalnız 2011 yılında futbolda şiddet konusu ile ilgili lise ve üniversite düzeyinde yapılan bir çalışma bulunmaktadır. Bu açıdan yapılan bu çalışma bir ilk olma özelliğini göstermektedir.

1.3. Sınırlılıklar

- Bu çalışma 2017-2018 öğretim yılı 2. Dönemi ile sınırlıdır.
- Bu araştırma Ordu ilindeki ilköğretim ve lise düzeyinde öğrenim gören öğrencilerle sınırlıdır.
- Bu araştırma anketteki sorularla sınırlıdır.

1.4. Sayıtlar

- Araştırmada kullanılacak olan anketleri araştırmaya konu olan ilköğretim ve lise öğrencilerinin samimi ve doğru cevaplandıkları,
- Veri toplama aracının tüm yetkileri kapsadığı ve görüşleri ortaya çıkaracak nitelikte olduğu,
- Ankete katılan öğrencilerin görüşlerinin yeterli olduğu kabul edilmiştir.

BÖLÜM II

2. KURAMSAL ÇERÇEVE

2.1. Şiddet

Şiddet, insanlık tarihiyle birlikte ortaya çıkmış, birçok bireysel ve toplumsal öge ile birlikte karmaşık bir yapı ortaya koymaktadır. Bu sebeple şiddet olgusunu tanımlamak ve ortaya çıkarmak da kolay değildir. Çeşitli şekillerde ortaya çıkan şiddet olgusu, günümüzde bireysel ve toplumsal açıdan sık sık karşılaşılabilen bir olgu olarak bilinmektedir. Şiddet, “toplumsal ilişkilerin dinamikleri içinde, bütüncül bir yaklaşımla ele alınmaktadır. Çünkü çatışmalar daha çok birbirleriyle ilişki içinde olan bireyler ya da gruplar arasında meydana” gelmektedir (Taştan, 2009: 53).

Şiddet kavramına etimolojik açıdan bakıldığında, dilimize Arapçadan geçtiğini anlaşılmaktadır. Kamus-i Türki'ye bakıldığında, “şiddet; serlik, sert ve katı davranış, kaba kuvvet kullanma anlamında” kullanılmıştır. “Şedid” ise sert, katı ve şiddetli demek. “Şeddat” da serlik ve kızgınlığıyla tanınan ünlü eski Yemen hükümdarının adıdır. Yabancı dillerde, örneğin Fransızca'da, şiddet (violence); “bir kişiye, güç veya baskı uygulayarak isteği dışında bir şey yapmak ya da yaptırmak; şiddet uygulama eylemi, zorlama saldırı, kaba kuvvet, bedensel ya da psikolojik acı çektirme ya da işkence, vurma ve yaralama olarak” ifade edilmektedir (Ünsal, 1996: 29-36).

Şiddet sözcüğünün kökenine bakıldığında, Latince Violentia`dan gelmektedir. Violentia, “şiddet, sert ya da acımasız kişilik, güç” manalarında. Violare fiili ise şiddet kullanarak davranmak, değer bilmemek, (kurallara) karşı gelmek anlamını taşımaktadır. Bu sözcükler vis ile bağlantılıdır. Vis ise “güç, erk, yetke, şiddet, bedensel güç kullanımı” demek olduğu gibi, “nitelik, bolluk, öz ya da bir şeyin asıl yapısı” manasına gelmektedir. Daha derine inildiğinde “vis sözcüğünün, etken güç, bir cismin gücünü kullanma olanağı yani etkinlik, değer, yaşam gücü anlamlarını da kapsadığını” anlaşılmaktadır. Ayrıca Latince`den Yunanca`ya geçildiğinde, verilen bu anlamlar güçlendirilmektedir. Latince`deki vise karşılık Homeros`un dilinde “is” kullanılır ki o da kas veya bedensel güç demektir ve bia ile ilintilidir. Bia; “yaşamsal

güç, bedensel güç, esenlik ve aynı zamanda güç kullanımı, şiddet kullanımı, yaptırım uygulayan, şiddet kullanan” manalarındadır. Uzmanlar bu terimleri Sanskritçe’de üstünlük, güç, üstün egemenlik anlamlarına gelen j`i) ya ile özdeşleştirmişlerdir (Michaund, 1996: 5).

Bunlarla birlikte ayrıca şiddet; “bir hareketin bir kuvvetin veya gücün değerlendirilmesi, sert hareket etmek, sert davranmak, kaba kuvvete başvurmak” olarak da dile getirilmektedir (Acet 2001). Bu sözcük genel anlamda, “aşırı duygu durumunu, bir olgunun yoğunluğunu, sertliğini kaba ve sert davranışı, eylemi” nitelendirmektedir. Şiddet özel olarak “saldırgan davranışları, kaba kuvveti, beden gücünün kötüye kullanılmasını, yakan, yıkan, yok eden eylemleri taşı, sopalı, silahlı, bıçaklı saldırıları, ferde ve topluma zarar eylemlerini” kapsamaktadır (Yetim, 2000: 187).

Tarihi çerçevede şiddet bakıldığında, toplumsal bir olgu olarak geçmişten günümüze kadar pek çok düşünürün ilgi alanına girmiştir. Bunlardan birisi de Hegel’dir. Hegel’in diyalektik felsefesine göre şiddet, “toplum tarihinin akılcılığını bütünleştirici bir özelliğe sahip olduğu kadar şuurunun doğuşunun da sebebi” sayılmaktadır. Ona göre bu şuur hayattan doğmakta ve “başkasına” tepkide bulunmak suretiyle “kendisi için” meydana gelmektedir. Bunlarla birlikte Marksist toplum kuramı, şiddete özel bir mana yüklemektedir. Bu kurama göre şiddet, “tarihsel gelişimi harekete geçiren etken sınıf kavgası” olarak adlandırılmaktadır. Engels “zor teorisi” çalışmasında her siyasal zorun ekonomik bir nedene dayandığını belirterek “zorun tarihte devrimci bir rolü olduğunu”, Marx’ın sözleriyle açıklamaktadır; “zor bağrında yeni bir toplum taşıyan her eski toplumun ebesi”dir (Batur, 1998: 4).

Şiddet birçok alanda kendini gösterdiği gibi, günümüzde eğitim kurumlarına dahi girmiştir. Mesela, “Filipinler’deki öğrencilerin suç ve şiddet eğilimi adlı çalışmada Filipinler’deki öğrenci olaylarından ve şiddetinden söz edilmektedir. Özellikle özel okullarda. Filipinler’de okuyan öğrencilerin, devlet okullarında okuyan öğrencilere göre daha fazla şiddet gösterdiği gözlenmiştir. Filipinler’de erkek öğrencilerin kız öğrencilere göre daha saldırgan olduğu” anlaşılmaktadır (Campanao ve Munakata, 2004: 757). Agresif (saldırgan) ve nonagresif (saldırgan olmayan) çocuklar, güven konusunda farklılıklar göstermişlerdir. Bu anlamda agresif çocuklar

diğerlerine göre kendilerini daha güvenli hissederken ödöl kazandığını da düşünmektedir ve bunlar kendilerini diğerlerine göre daha başarılı bulmaktadır. Agresif davranışları gösterenler diğerlerine göre, kişisel gelişimlerini tamamladıklarına ve acı çekmeyeceklerine inanmaktadırlar (Boldizar ve ark.,1989: 571).

Çıkış noktası çerçevesinden bakıldığında, “saldırgan davranışların ve şiddet eylemlerinin kaynağı ister içgüdüler ve dürtüler ister toplum ve kültür olsun, ortaya çıkışlarında engellemenin önemli rol oynadığı” anlaşılmaktadır. Engelleme; istek, gereksinim ya da bir davranışın amacına ulaşmasının önlenmesidir. Başka bir ifadeyle, “başlamış ruhsal sürecin kesintiye uğraması, amacına ulaşmadan yarıda kalmasıdır. Engellenme sonucu insanda, bedensel ve ruhsal bozukluk meydana gelmektedir. Bu gerginlik hoş olmayan ve istenmeyen bir durumu beraberinde getirmekte ve tedirginlik oluşturmaktadır. Bu gerginlik ve tedirginliğin giderilmesi için gerekli olan davranışı başlatacak itici güç, içgüdü ve dürtüler, toplumun ve kültürün oluşturduğu güdülerdir. Bu tür güdülerin yardımıyla, güdülerin davranış ve eyleme dönüşmesini sağlayan amaca ulaşmaktadır. Amaca ulaşılması, güdünün duyumu ya da güdünün yarattığı gerginlik ve tedirginliğin boşalımıdır. Bu da şiddet veya saldırganlıkla” sonuçlanabilmektedir. Amaca ulaşma, doyum ve boşalma belirli nesnelere aracılığıyla meydana gelmektedir (Köknel, 1986: 428).

Diğer bir açıdan da şiddet olgusunun çok önemli bir yönü de toplum içinde ve toplum tarafından nasıl sunulduğu ve kabul görüldüğü meselesidir. Çünkü kabul gören veya makul görülen şiddet “meşru” sayılmaktadır. Şiddet genellikle bir yaşam biçimi olarak benimsendiğinde ise, toplumsal davranışlar arasında yer almakla kalmamakta, sorun çözmenin bir aracı haline bile gelebilmektedir. Zamanla artan duyarsızlıkla, şiddet “hayatın her alanına sızan baskıcı yönetim biçimlerinde ise (siyasetten) bağımsız olarak bir şiddet kültürü meydana” getirmektedir. Toplumun alt kademelerinde, “şiddetten başka hiçbir şey başarı getirmez.” mantığı olduğunda şiddetin dozu o kadar artmaktadır. Aslında kendini değersiz hisseden birey, sorunlarının panzehiri olan şiddet ile hayatını olumsuz kılan her şeyi yok edeceğine inanmaktadır. Bu durumda insanlar “zorla etkisizleştirildiklerini veya olumsuz

şartlarda çıkış için çok az şans tanındığına” inanıyorlarsa kendilerini yenik veya çaresiz hissetmeleri doğal olmaktadır (Ergil, 2001: 41).

Bütün bunlarla birlikte insanlar arasındaki şiddet eğilimlerinin sonuçlarında geçmişte yapılanlara bakmak yerine bu olaylarda tarafların “ırklar arası görüşleri, diğer temsilciler ve polis gibi faktörlerinde onlar üzerinde etkili olduğu” ifade edilmektedir (King, 1999: 269-273). Şiddeti oluşturan gruplar yarattıkları kargaşa ortamıyla seslerini duyururken şiddetin olduğu mekânlarda insanların huzursuz ve tedirgin olması güven duygusunun sarsılmasına sebebiyet vermektedir. Sağlıklı bir sosyal ortamın olmamasından kaynaklanan “eğitim, öğretim, algı, sevgi ve saygı noksanlığı”, şiddete sebep olan insanların değerlerine de engel olmaktadır (Akdeniz, 1996).

2.1.1. Şiddeti Meydana Getiren Etmenler

Genel anlamda şiddeti doğuran gruplar oluşturdukları kargaşa ortamı sayesinde seslerini duyurmaya çalışırken “şiddetin olduğu mekânlarda insanların huzursuz ve tedirgin olması güven duygusunun sarsılmasına” sebep olmaktadır (www.tbmm.gov.tr, Sporda Şiddet Komisyon Raporu, 2004). Bu çerçevede spor karşılaşmalarında yaşanan şiddet olayları, “özellikle futbol karşılaşmalarında yaşanan şiddet olayları gerek taraftar gerekse o spor dalının güzelliklerini seyretmek niyetinde olan insanları üzmemekte ve hayal kırıklığına” uğratmaktadır. Şiddeti, sosyolojik bir olgu olarak görmek gerekmektedir. Şiddetin temelinde genelde “ekonomik, psikolojik ve çevresel etmenler” bulunmaktadır. Çoğu bilim adamına göre ise şiddet, “saldırganlığın uç noktası olarak” ifade edilmektedir. Bu şekliyle konu incelendiğinde, şiddetin “bireysel ve toplumsal boyutu” şu şekilde aktarılabilir:

- “Çözümlememiş ve uzun süre devam eden çatışma durumu”;
- “Farklı iki grubun belirmesi”;
- “Kutuplaşma-cepheleşme”;
- “İnsanlık dışı tutum ve davranışlar”;
- “Kriz yaratan bir olgu”;

- “Saldırgan ve yıkıcı eylemlerin belirmesi” (Çelik, 2007: 12) gibi.

Şiddet olgusunu ortaya çıkaran, şiddet içeren davranışlara kaynak olan genel ve özel faktörleri aşağıdaki gibi ayrıştırmak mümkündür:

- Bireysel Faktörler

- 1) “Anti-sosyal davranışın varlığı”,
- 2) “Düşük zekâya sahip olma (özellikle sözel yeteneğin düşüklüğü)”,
- 3) “Dikkat bozukluğu/hiperaktiflik”,
- 4) “Öğrenme güçlüğü”,
- 5) “Motor-beceri gelişiminin yetersiz olması”,
- 6) “Doğum öncesi ve sonrası komplikasyonlar”,
- 7) “Küçük düzeyde bazı anormallikler”

- Aileye İlişkin Faktörler

- 1) “Ebeveynsel denetimin ve gözetimin yetersizliği”,
- 2) “Çocukların sosyalleşmelerinde ebeveyn katılımının yetersizliği”,
- 3) “Ebeveynsel disiplinin yetersizliği”,
- 4) “Aile bireyleri arasında kriminal davranışın varlığı”,
- 5) “Ebeveynlerin çocuklarına kötü muamelede bulunmaları veya onları ihmal etmeleri”,
- 6) “Eşler arasındaki evlilik ilişkilerinin zayıflığı, ebeveynlerin boşanmaları ve ayrılmaları” gibi faktörler gelmektedir.

Okul şiddeti ile bağlantılı olarak toplumsal faktörler başlığı altında ele alınması gereken faktörler ise şu şekilde ifade edilebilir:

- 1) “Silahların varlığı veya silahlara kolay bir biçimde sahip olunabilme”,

- 2) “Uyuşturucuyu elde edebilme ve kullanma”,
- 3) “Şiddetin yaygınlığı”,
- 4) “Suçlu arkadaş grubunun varlığı/çete oluşumları”,
- 5) “Kitle iletişim araçlarının etkisi”,
- 6) “Yüksek düzeydeki geçici nüfus ve ekonomik yoksunluk”,
- 7) “Şiddet davranışını sıradan ve normal olarak görülmesini sağlayan bir kültürel yapının varlığı” (MEB, 2008) gibi.

2.1.2. Şiddet ve Çeşitleri

Günümüzde yaşamın her alanında şiddetle karşılaşılabilir. Bazen, bir iş yerinde sürekli mobbinge uğrasa da “fiziksel saldırıya uğramamış olmak; bazen de koca dayağı yese de kadın cinayetine kurban gitmemiş olmak günlük hayatın içinde tolere edilebilmekte ve ne yazık ki genel bir tanımlama olmaması, insanların belki de bu ayrımı dahi yapamamasına” yol açabilmektedir. Bu açıdan da çoğu zaman bireyler şiddete uğrasalar bile “tepki gösterememekte ve sessiz çoğunluğun içinde yitip” gitmektedir. İşte bu şiddet mağduru sessiz çoğunluk, tepki verirse “maruz kalabileceği daha ağır şiddet eylemlerinin korkusuyla sesini çıkarmadıkça takibi yapılabilen, kaydı tutulan ve bilimsel olarak üzerine çalışabilen vak’a sayısı” da kısıtlı kalmaktadır (Gür, 2016: 11).

Güç veya baskı uygulayarak insanların şiddete yönelik bedensel veya ruhsal olarak zarar görmelerine sebep olan şiddet, “bireysel veya toplumsal hareketler olarak ayrılabilir. Bu açıdan beş tane farklı şiddet çeşidine bakmak” gerekmektedir. Bunlar;

- “*Fiziksel Şiddet*: Kişiye ya da gruplara karşı uygulanan, kurbanlara fiziksel, cinsel ya da psikolojik zararlar verebilen fiziksel güç uygulaması olarak bilinmektedir. Diğer bir ifadeyle tokat atarak, çimdikleyerek, elle, kemerle, sopayla dövmenin sonunda bedenin cezaya uğraması anlamına gelmektedir. Fiziksel şiddet bilerek verilen bir ceza olduğu gibi, bir yetişkin ya da yaşça

büyük olan bir çocuk tarafından düşünmeden aniden verilen bir tepki” olabilmektedir (Aksoy, 2008).

- “*Duygusal Şiddet*: Reddetme, aşağılama, yoksun bırakma, yıldırma, umursamama, davranış bozuklukları sergilemesine göz yumma” denebilir.
- “*Sözel Şiddet*: Laf atma, aşağılama, söylenti yayma, saldırgan ifadeler kullanma, tehdit etme, ad takma, eşya ve giysilerle alay etme” olarak bilinmektedir.
- “*Cinsel Şiddet*: Çocuğun, bir erişkininin cinsel gereksinim ya da isteklerinin doyumunu için cinsel nesne olarak kullanılması ya da kullanılmasına” göz yumulmasıdır.
- “*Ekonomik Şiddet*: Evsizlik, işsizlik, ekonomik yönden mahrum” bırakmadır (Doğan, 2010).

Şiddet çeşitlerini Türkoğlu (2010: 250-251) ise şu şekilde çeşitlendirmiştir;

- “*Oyunda ortaya çıkan şiddet*: şiddet edimi oyuna aracılık ediyorsa amaç yalnızca hüner” göstermektir.
- “*Tepkisel şiddet*: Rasyonel veya irrasyonel korkudan doğmaktadır. Amaç koruma ve korunma olduğu için, bu tür şiddet yaşamın hizmetindedir. Engellemelerden doğabileceği gibi kıskançlık veya öç alma duyguları da tepkisel şiddete yol” açabilmektedir.
- “*Ödünleyici şiddet*: güçsüzlük duygusu bazen bir canlı üzerinde tam ve kesin bir denetim sağlayarak varlığını kanıtlama isteğinin şiddet edimiyle dışavurulmasına sebep olabilmektedir. Yaşamı yaratamadığı için yok etmeyi seçmek, uç örneği sadizmde göstermektedir. Cezalandırma korkusuyla bastırılabilir ya da her türlü seyir ve eğlenceyle” yumuşatılıp saptırılabilir.
- “*Kana susamışlık*: Kan akıtarak kendini canlı, güçlü, eşsiz ve üstün hissetmek, yaşamı aşmak istediğinde doğmaktadır. İlkel kurban

törenlerinde, kan davalarında açık ya da örtük olarak kana susamışlık bulunmaktadır. Fakat kan, yaşamın özü olarak kabul edildiği için yine de yaşama aracılık eden bir şiddet biçimidir.” şeklinde açıklamaktadır.

2.2. Spor ve Toplum

2.2.1. Sporun Tarihsel Gelişimi

Tarihsel anlamda spor, “arkeolojik ve antropolojik araştırmalar ışığında spor, oyun ve dansların ta ilk çağlardan beri insan yaşamında var olduğunu, ekonomik ve sosyal koşullar içerisinde ortaya koyabildikleri, boş zamanlarda gerçekleştirdikleri” olarak ifade edilebilir. Fakat ilkel toplumlarda iş ve oyun zamanlamalarını ayırt etmek zor olmaktadır (Gür, 1979: 14).

Birçok olayda ve toplumsal yaşanmışlıklarda olduğu gibi spor ve toplum tarihi, kesinlik ve sırası belli olmamakla birlikte birçok evreden geçmiştir. Bu anlamda “spor tarihçileri hala kesin bir kronolojik sıra yapılması yanı sıra çeşitli coğrafyalarda yaşamış toplumların geçmiş ve gelecek spor kültürüne katkıları tam olarak tespit” edilememiştir. Evre ve zaman açısından bu sürece bakıldığında sporun;

- Antik çağlarda spor,
- Ortaçağ’da spor,
- Sömürge ve sömürge sonrası toplumlarda spor,
- 19. ve 20. Yüzyıllarda sınıf sporu,
- Kulüplerin zengin içsel spor tarihi,
- Farklı ırksal, etnik ve yerli toplumların yaşamlarında spor,
- Çeşitli uluslar tarafından spor tarihinin toplumsal dönüşümü,
- Spor geleneği ve miras haline gelmesi,
- Modernizm ve sömürge sonrası spor,

- Fizik kültürü ve sporun kültürel tarihi,
- Sözlü tarih ile anlatılan kişisel başarı hikayeleri gibi dilimlerden meydana geldiği söylenebilir. Bu süreç hala devam etmekte ve günümüze kadar gelmektedir (Jarvie, 2006: 45).

Tarihi süreçte en eski spor organizasyonları sayılabilecek olan av sahnelerini Urartu sanatı içerisinde kemer süslemeleriyle görmek mümkündür. Tarihin bu döneminde “sevilerken yapılan ve yaygın olan avcılığın eserlere işlenmesi” anlaşılmaktadır. Asurlular ile benzeşen “savaş arabaları, hayvan avcılığı, zaman zaman düzenlenen at yarışları bu dönemin insan ve spor bağlantısını” ortaya koymaktadır (Yıldıran ve Gültekin, 2012: 61).

Bunlarla birlikte, 19.Yüzyılda İngiltere’de ortaya çıkan spor modelleri global modern kültürün bir parçası olarak gün yüzüne çıkmıştır. Özellikle “rekabetçi sporun doğuşu bireysel katılım ve ideallerinden uzaklaşması toplumsal eğlence ve başarı sergilemeye başlayarak biçimlendiği” görülmüştür. Sporun 20.yüzyılda endüstri haline gelmesi ise ticari boyutunu savunmak manasındadır. Toplumsal sporun “ticari yapıyla birleşmesi profesyonel ve maddi paralel ilerleyişin, kapitalizm öncesi amatör sporun ve serbest zaman aktivitelerinin popüler kültürle ne ölçüde örtüştüğünü” göstermektedir (Rowe, 1996: 175).

Yine spor denildiğinde aynı zamanda Antikçağ anımsandığı da anlaşılmaktadır. Çünkü toplum olabilen her yer spora ilişkin aktivitelere başvurmuştur. Antikçağ’da sözcük olarak spor adı yoktur fakat bunun yerine “gymnastik” ve “agonistik” ifadeleri bulunmaktadır. Bu iki kelime “Antikçağ’da sporun taşıyıcı kelimeleri” olarak söylenebilir. 14.Yüzyılda “İngiltere’de başlayan ulusallaşma akımı sporu ortaya çıkardığı anlaşılmaktadır. Günümüze ulaşan spor anlayışı 19.yüzyılda İngiltere’de ortaya çıkmıştır. Buna bağlı olarak İsveç’te jimnastik, İngiltere’de Kolejlerdeki spor etkinlikleri, Almanya’da turnen önemli yer almaktadır. 19.Yüzyılda insan yaşamına eğitim aracı olarak giren sportif aktiviteler, Rönesans ile başlayan hümanist kültürle spor Avrupa’yı etkisi altına almaya başlayarak” devam etmiştir (Erdemli, 2008: 247).

2.2.2. Sporda Şiddet

Sporda şiddet “bir organizmaya zarar vermek için ortaya konan davranış türü” olarak adlandırılabilir. Sporda şiddet içeren davranışlar kişiden ziyade müsabakanın sonucuna etki etmek maksadıyla yapılmaktadır. Yani sporcu ya da ilgili kişiler, “saldırgan davranışlarla, gözdağı vererek, korkutarak sonucu lehine çevirmeye çalışırlar. Bu da spor müsabakalarında rakibe kaba kuvvet bulanarak karşılaşmanın sonucunu kendi lehine çevirme” manasında sporda şiddeti doğurmaktadır (Spor Bilimleri Sözlüğü, 1996: 221).

Sporun aslında yapılma amacı, “zevk almak, boş zaman değerlendirmek ve üstünlüğü kabul ettirmek olduğu gibi, günümüzde para kazanmak ve geçimini sağlamak” şeklinde yapılmaya başlanmıştır. Bu açıdan bakıldığında “insan başarma güdüsüne sahip bir varlıktır. Çevresine, doğaya kısaca dünyaya hükmetmek insanın özünde var olan bir güdüdür. Eğer bu güdü doğru şekilde yönlendirilmezse şiddet ve saldırganlık” ortaya çıkmaktadır (Pulur, 2001: 18).

Bu çerçeveden bakınca sporda “saldırganlık ve şiddet olaylarında kitle psikolojisinin rolü” az değildir. Bireysel manada “hiçbir kötülüğü yapamayan kişi, kitle içindeyken her şeyi yapacak bir güçte olduğunu hissetmekte ve önüne gelen her engeli kolayca tahrip ederek, yakıp yıkmakta”dır (Doğan ve Moralı, 1996: 24). Özellikle de bu durum saha içindeyse seyircileri de etkilemektedir. Ayrıca, “spor şemsiyesi altında sosyal normlar ve kanunların kabul edilirligi söz konusudur. Bu bağlamda yeni bir yapılanma olmalı ve kanunlar değiştirilip bir otoriteye” bağlanmalıdır (Russell, 1993: 181).

Futboldaki şiddetin kaynağına bakıldığında ise “iyi takım-kötü sonuç” çelişkinin olduğu görülmektedir. Bireyin “benlik tanımında takım sembollerinin yeri arttıkça bu çelişki büyüyecektir. Çelişkinin büyümesi baskıyı arttıracığından birey, bu çelişkiyi çözebilmek için uygun yükleme kaynaklarına” doğru gidecektir (Kuru & Var, 2009). Bu sebeple futbolda şiddet; “kişinin, bilinçli ve kasıtlı bir şekilde sosyal çevresine psikolojik veya fiziki olarak zarar vermeye yönelik bir davranışta ise, kişide, saldırı davranışı göstermeye yönelik olan ve nispeten süreklilik özelliği taşıyan bir eğilimi” ortaya koymaktadır. Mesela “gole giden rakibe yapılan faulü de her defasında

saldırı olarak nitelendirmek” gerçekçi olmamaktadır. Bu anlamda da “hiçbir müdahalede bulunmadan rakibin kazanmasına fırsat vermek, spordaki rekabet şartları altında, rakibin kendi amacına ulaşmasını engelleyen ve kurallar içerisinde kalan davranışları, saldırganlıktan ayırmak” gerekmektedir (Karagözüglü ve Ay,1997: 165-173).

2.2.3. Sporda Şiddetin Kaynağı ve Sebepleri

İlk insanlar, “beslenme, vahşi hayvan saldırılarından korunmak, yaşamını sürdürmek için avcılık yapmaya başladıklarında; avcılık, önemli bir uğraşı ve bir spor dalı olarak ortaya çıkmış, diğer spor dallarının da kaynağı” sayılmıştır. Bu sebeple tüm spor dallarının kaynağında insanın kendisiyle ve başkalarıyla mücadelesi bulunmaktadır. Bu çerçevede “saldırganlığın kültür ve çevre sonucu değil, doğuştan geldiğine, biyolojik temelli olduğuna inanılmış, toplumsal yaşamda sporu ve benzeri alanları, yıkıcı saldırganlığın kontrolü” için olumlu bir engelleme olarak görülmüştür (Karagün, 2011).

Şiddetin spor ortamlarında oluşmasını; “sporcu, yönetici, hakem, amigo, medya v.b. faktörler” teşvik etmektedir. Mesela; “maçlardan önce kulüp başkanı ya da sözcülerin karşı kulüp ve taraftarına yönelik sözlü saldırı ve kışkırtıcı davranışları, maç sırasında taraftarların gösterileri ve tezahüratları, oyuncuların sert davranışları, amigoların kışkırtmaları, hakemlerin bilerek ya da bilmeyerek hatalı kararları, tartışmalı durumlar, spor yazar ve yorumcularının taraflı kırıcı, yanlış ve sert yorumları, özellikle televizyon kanallarının reyting uğruna federasyonu, hakemi, kulüpleri suçlayan yayınları”, sporda saldırgan davranışlara ve şiddet eylemlerine sebebiyet vermektedir (Köknel, 1996). Özellikle de “müsabaka alanlarında emniyet güçlerinin taraftara, taraftarın emniyet güçlerine karşı olumsuz tutum ve davranışları, kişinin müsabakaya hangi amaçla geldiği, yani kişinin psikolojik durumu” gibi sebepler sporda şiddetin nedenlerini meydana getirmektedir.

Bunlarla birlikte sporda şiddetin temel sebepleri arasında şunları da gösterebiliriz;

- “Şiddet halinin müsabaka anında otomatik olarak kendini göstermesi, sporcunun gösterdiği agresifliğin seyirciyi etkilemesi”,
- “Rakiplerin birbirlerine karşı kurduğu üstünlük durumunda yenilen veya kaybeden takımın sporcuları ve seyircilerin psikolojik olarak çöküntü yaşamaları ve bunu şiddet olarak dışa vurması”,
- “Fanatiklerin takımları kaybedince kendilerini kaybetmeleri ve aşırı bir reaksiyon göstermeleri” (Wann, 2005: 31) gibi.

2.3. Türkiye’de Sporda Şiddet ve Olaylar

Türkiye’de futbolda “seyirci şiddetinin ne kadar ciddi olduğunun ve bir sosyal problem olarak görülüp görülmediğinin açık ve net” herhangi bir cevabı bulunmamaktadır. Her şeyden önce, Türkiye’de toplumun “şiddete yönelik genel eğiliminin, spor alanındaki şiddet değerlendirmesine de yansıtacağı” düşünülmektedir. Türkiye’nin, “sık sık toplumsal ve politik rahatsızlıklara bağlı kitle hareketleri yaşayan bir ülke olduğu” dikkate alındığında, en azından bazı şiddet unsurlarının Türk toplumunda diğer birçok toplumdan daha fazla kanıksandığı içselleştirildiği dile getirilebilir (Gür, 2015: 35).

Türkiye’de futbolda şiddet meydana geldiğinde kamuoyunun bu olaylara tepki vermediği söylenemez. Tam aksine futbolda bir şiddet olayı ortaya çıktığında, özellikle yazılı ve görsel basında tanımı gereği “sporun barışçıl olduğu tezinden kaynaklı yoğun ama kısa süren tepkiler gösterilmektedir. Olayların hemen hemen hepsinde, futbolda şiddetin diğer toplumsal problemlerle ilişkisi göz ardı edilmekte ve problem marjinalleştirilmekte” ve böylece “sosyal problem” statüsüne çıkamamaktadır (Gür, 2015: 36).

Türkiye’de futbol oyununun başlangıcından bu yana ortaya çıkan şiddet olaylarına ilişkin sistematik tarihsel bir araştırma henüz bulunmamaktadır. Bu konuda bilinenler daha çok genel anlamda spor tarihi konusunda söylediğini futbolda seyirci şiddet bağlamında “belgelere değil belleklere dayalıdır” (Kayaoğlu, 2000).

Kozanoğlu'nun (2000: 311) anlatımlarına bakıldığında: “1900’lerin ilk on yıllarında futbol kavgalarında asıl ateşleyiciler sahadakilerdir ve futbolda her hafta çeşitli kavgalara ve yakası açılmamış küfürlere tanık olunmaktadır. 1950’lerden sonra profesyonellik resmiyet kazanınca, maçların havasının değiştiği, gerilimin arttığı ve futbolla ilişkili olayların büyümeye başladığı ifade edilmektedir. 1960’ların ve 1970’lerin başındaki bazı olayların da eski yumruklu kavgaları arattığı” bildirilmektedir. Yukarıda görüldüğü gibi, uluslararası spor şiddeti tarihe geçmiş olan, “1967’deki Kayseri-Sivas maçında 40 ölü ve 600 yaralıyla Türkiye futbol tarihinin en acı olayıdır. Bu yıllarda futbol stadyumları, 2. ve 3. ligde de birçok kavgaya sahne olmuştur. 1980’lerden sonra statlarda meydana gelen olaylarda değişiklikler olduğunu, farklı taraftar tipinin ortaya çıktığını ileri süren Kozanoğlu, bu dönemde ortaya çıkan futbol kavgalarını özel kavga gruplarının ortaya çıkardığı olaylar ve ortamların yarattığı öylesine taraftarların başı çektiği” olaylar diye ayırmıştır.

Günümüzde ise Türkiye’de futbolda seyirci şiddeti az da olsa format değiştirmiştir. Niceliksel olarak da “şiddet eskiye göre artmış ve bunun sadece fiziksel şiddette değil ama küfürde de görülen bir artış” olarak görülmektedir.

Türkiye’de saha içinde ve dışında meydana gelen bazı şiddet olayları meydana gelmiştir. “Kayseri (Türkiye, 1967)’de, 17 Eylül 1967 günü 2.Lig’ de Kayserispor-Sivasspor arasında, Kayseri Şehir Stadı’nda oynanan karşılaşmada, son dakikada sayılmayan bir golden dolayı çıkan olaylarda, 40 kişi ezilerek hayatını kaybetmiş, 600 kişi” de yaralanmıştır (Doğan,1999: 73-85).

Kasım 2004, “Beşiktaş-Çaykur Rizespor Süper lig karşılaşmasında, maç başlamadan önce, stat içerisinde iki Beşiktaşlı taraftar arasında çıkan kavgada; Fatih Sözüer, Cihat Aktaş adlı taraftarı bıçaklayarak hayatını kaybetmesine neden olmuştur. Maç bitiminde kapalı tribündeki taraftarlar tek tek dışarı salınırken, Cihat Aktaş’ın arkadaşları zanlıyı tespit” etmiştir. Fatih Sözüer, olay mahalinde yaptırılan tatbikatta; Cihat’ı bıçakladıktan sonra “Kapalı tribüne geçip maçı seyrettiğini” söylemiştir (Vatan, 2004a).

Kasım 2004, “Samsunspor-Beşiktaş Süper lig karşılaşmasında, maç başladıktan sonra biletleri olmadığı halde stada girmek isteyen yaklaşık 200 kişilik

taraf tar grubunun kendi aralarında kavga etmesi üzerine 2 kişi, çeşitli yerlerinden bıçak darbeleriyle” yaralanmıştır (Vatan 2004b).

Şubat 2006, “Diyarbakırspor-Konyaspor Süperlig karşılaşmasında maçın bitimine 3 dakika kala Diyarbakırspor taraftarının çıkardığı olaylar neticesinde hakem maçı tatil etmek zorunda kalmıştır. Yüzlerce taraftarın karıştığı olaylarda Atatürk Stadi'nda 50 bin YTL'lik maddi hasar meydana gelmiş, 13 bin koltuk kapasiteli statta 10 bin koltuğun kullanılamaz duruma geldiği açıklanmıştır. Güvenlik güçleriyle çatışan 100'e yakın kişi polis kameralarıyla tespit edilerek, gözaltına alınmış olayları kent sokaklarına taşıyan ve polisin havaya ateş açması ve göz yaşartıcı bomba kullanmasıyla dağılan saldırganların da arandığı kaydedilmiştir. Görüntülerde olay çıkardıkları belirlenen 5 kişiden 4'ü, nöbetçi mahkeme tarafından tutuklanarak, cezaevine gönderilmiş ve olaylar sırasında 20 polisin yaralandığı” açıklanmıştır (Milliyet 2006).

2.4. Dünyada Önemli Spor Şiddeti Olayları

Spor müsabakaları zaman zaman kanlı çatışmalara sebep olabilmektedir. Bu çatışmalarda görünür sebep daha çok “bir gol, bir tezahürat şekli, maç çıkışı bir gerginlik olabileceği gibi, bunların gerisinde uluslararası tarihi çekişmeler, yöresel problemler (Erkal ve ark 1998) ve tarafların ırklar arası görüşleri” de etkilidir. Bu gibi sebeplerden saha içinde ve dışında meydana gelen bazı önemli şiddet olaylarına değinmek gerekmektedir. Birçok olaydan bazılarına bakıldığında Lima (Peru, 1964)'da, “24 Mayıs günü Tokyo Olimpiyatları eleme grubu karşılaşması olan Peru-Arjantin maçı esnasında hakem ev sahibi takımın golünü iptal edince tribünlerde olaylar çıkmış, bu olaylar sonucunda 320 kişi ölmüş, 600 kişi” yaralanmıştır (Erkal ve ark 1998).

Kahire (Mısır, 1966)'de “Zamalek-National takımları arasında oynanan maçta taraftarlar arasında çıkan kavga sonucu 300 kişi” yaralanmıştır (Acet, 2001). Temmuz 1969' da “Honduras ile El Salvador milli takımları arasında oynanan Dünya Kupası ön eleme grup maçında çıkan olaylar, iki ülke arasında 4 gün süren bir savaşa dönüşmüş ve çok sayıda insan” ölmüştür. Pittsburg (1971)'da “müsabakadan sonra zafer

sarhoşluğu içerisindeki 100.000 seyirci stadı yakarak, caddelerde çırıl çıplak dans etmeye başlamış, yüzlerce yaralı ve yüzlerce tutuklama” olmuştur (Acet, 2001).

Ocak 1989’da “iki Çinli atlet start tabancısıyla 6 kişiyi öldürmüştür. Çin'in Bejing bölgesinde meydana gelen olayda 110 m. engelli koşucusu Shang Weidong ile arkadaşı dekatloncu Li Rihichvan yaptıkları antrenman sonrası 3 kişi ile tartışmışlar, tartışmanın büyümesiyle ellerindeki start tabancısıyla 3 kişiyi öldürmüşlerdir. Daha sonra 4 kişiyi rehin alan atletler bu şahıslardan, 2000 Yuan istemişler, parayı alamayınca da üçünü” öldürmüşlerdir.

Temmuz 1994’te, “Dünya Kupası'nda ilk turda veda eden Kolombiya Milli Takımının defans oyuncusu Andres Eskober ülkesinde fanatik taraftarlar tarafından silahlı saldırı sonucu öldürülmüştür. ABD'de, kendi kalesine gol atan ve tehditler nedeniyle İsviçre karşılaşmasına çıkmayan Eskober'in 12 kurşun yarası aldığı tespit” edilmiştir (Erkal ve ark 1998: 171).

1999 yılında, “Celtic-Rangers maçı esnasında kalabalık tarafından hakem, bir mermiyle vurulmuştur. Maç esnasında pek çok karışıklık olmuş ve polis tarafından 100 kişi” tutuklanmıştır (Garland ve Rowe 2000: 158).

2.5. Sporda Şiddetle İlgili Araştırmalar

2.5.1. Yurtiçi ve Yurtdışı Araştırmalar

Futbol taraftarlarının şiddet ile ilgili tepkilerinin psiko-sosyal boyutlarını incelediği araştırmasında Kılıcıgil, (2003); “şiddet ve şiddet unsurlarının futbol taraftarlığında dikkat çeken önemli konulardan olduğunu, futbol taraftarlarının ve tribün seyircilerinin sergilediği tavırlarda ve şiddet olaylarında, yaşanan ülke, kent, rekabet ortamı, taraftarların sosyo-psikolojik durumlarının önemli faktörler olduğunu belirlemiştir. Futbolda taraftarlık ve fanatizmin nedenleri üzerine yapılan çalışmalar sonucunda ise taraftarlık ve fanatizmin sosyo-genetik faktörlere bağlı olduğunu, bazı araştırmaların ise taraftarların davranışlarında sosyolojik faktörlerin etkili olduğunu” ifade etmiştir (Kılıcıgil, 2003).

Girginer ve Diğerleri, (2006); Eskişehir Osmangazi Üniversitesi ve Anadolu Üniversitesi öğrencileri arasında yapmış olduğu çalışmada “üniversite öğrencilerinin sporda şiddet konusuna yaklaşımları” isimli çalışmasında; sporda şiddetin artmasına neden olan etmenlerden bazılarının güvenlik önlemleri ve polis tutumu, spor kulüp yöneticileriyle fanatik gruplar arasındaki ilişkiler, siyasetle sporun iç içe olması, tribün mimarisi, tel örgüler, demir parmaklıklar ve fiziksel koşullar, yetersiz ve etkisiz hukuksal yaptırımlar, medyada kulüp yöneticilerinin tahrik edici konuşmaları, stadyumlarda ise içinde futbolcu ve hakemlerin özel hayatlarına kadar uzanan küfürlü tezahüratların ve saldırganlığa uğrayan sporcunun taraftarlarında büyük bir öfke ve sonucunda şiddetin neden olduğu” belirlenmiştir (Girginer, Aydın and Cavdar, 2006).

Türkmen ve Diğerleri, (2013); Manisaspor tribün taraftarlarının sosyolojik açıdan “sporda şiddete ve çirkin tezahürata bakışlarının incelemesi isimli çalışmasında; örneklem grubunda yer alan Manisaspor tribün taraftarlarının önemli bir kısmı (%50,5), müsabaka atmosferinde seyircilerin çirkin tezahüratta bulunmasını” hoş karşılamamaktadır. Bunun nedeni olarak; araştırmaya katılan taraftarların önemli bir kısmının “üniversite mezunu olması, kendilerini fanatik görmemeleri, küfür ve kavga etmekten yana olmadıkları” tespit edilmiştir (Türkmen, Yıldız and Zekioğlu, 2013).

Gür’ün (2015) yaptığı çalışmada sporda yaşanan şiddet olaylarının nasıl meydana geldiği ele alınmıştır. Çalışma kapsamına alınan sporda şiddete dair güvenlik birimlerine yansıyan olay sayısının önceki yıllara göre azalmasıyla birlikte, “her yaş ve eğitim durumundaki insanların sporda şiddete yöneldiği, lise mezunu ve çoğunlukla öğrenci olan erkek bireylerin bu vakalara daha fazla karıştığı görülmektedir. Kadınların da şiddete yöneldiği ancak erkeklere oranla çok daha az karıştığı belirlenmiştir. Araştırma sonucuna göre; taraftarların sporda şiddeti en fazla futbol müsabakalarında gerçekleştirdiği ve yasalar doğrultusunda yıllara göre yaşanan bu şiddete farklı şekillerde başvurdukları” belirlenmiştir (Gür, 1979).

Garland and Rowe, (1999); 1990’larda Futbol holiganizmi için kür veya resmisyonda polisin verdiği cevapların analizlerini incelediği araştırmada “futbol ile ilgili bozuklukların, yetkililerin tepkisinin, belirtilerinin ve şiddet kültürlerinin değişen ihtiyaçlara göre daha duyarlı olması gerektiği tespit edilmiştir. Son holigan olaylarında

hükümetin tepkisi ve özellikle Fransa’da 1998 yılında bilinen sorunlarla mücadele için yeni önerilerin getirildiği duyurulmuştur. Bunlar; yabancı şehirlere seyahatlerle ilgili engellerin güçlendirilmesi, yerli oyunlara seyahatin hükümlü holiganların gitmesini durdurmak için mevcut yetkilerin sertleştirilmesi, yeni alınacak önlemlerin tanıtımı”, hüküm giymemiş mahkûm yoksa “örgütlü holigan” üzerinde odaklanılması ve bilinen “holiganları durdurarak sebep olabilecek şiddeti önleyici tedbirlerin alınması” şeklinde belirlenmiştir (Garland and Rowe, 1999).

Madensen ve Eck, (2008); Stadyumlardaki seyirci şiddetin nedenleri ve bunu önleme çözümlerini araştırdığı çalışmasında “şiddeti tırmandırmada ve polisi kışkırtmada büyük grupların etkin olduğunu” belirtmiştir. Şiddeti önleme ve gruptaki şiddet eğilimli kişileri polisin dikkatle ele alması diğer seyircilere zarar vermeden önlemlerin kontrollü bir şekilde uygulanması gerektiği belirtilmiştir. Ayrıca herhangi bir stadyum olayından sonra polis ve ilgili diğer kuruluşların temsilcilerinin de yer aldığı bir toplantı yapılmalı, bilgi alışverişinde bulunarak stadyumlardaki seyirci şiddetine yönelik yerel stratejiler geliştirmeli ve bu önlemlerin stadlardaki şiddet olaylarının azalmasına olumlu etkiler katacağı” belirtilmiştir (Madensen ve Eck, 2008).

Jewell ve Diğerleri, (2011); Gösteri sporlarında kısaca saldırganlık ve şiddetin tarihçesini incelediği çalışmasında “1998 yılında bir televizyonda 25 spor etkinliği düzenlenmiştir. Bu düzenlenen etkinlikler de 3 kategoriye ayrılmıştır. Bunlar hırçın sporlar (boks v.b.), üslup sporları (Jimnastik v.b.) ve mekanize sporlar (bowling v.b.) gibi. Erkek katılımcıların bu inceleme sonucunda şiddet ve dövüş sporlarını keyifle izledikleri görülürken mekanize sporların daha az keyif verdiği sonucuna ulaşılmıştır. Erkek katılımcılar ayrıca zarif ve biçimsel sporlara da ilgi gösterdikleri görülmüştür. Yapılan bu araştırmada spor müsabakalarında şiddetin atletik şekilde sergilendiği zaman erkek katılımcılar için heyecanın doğru orantılı bir şekilde arttığı ortaya çıkmıştır. Ayrıca dövüş ve temas sporları diğer spor dallarına göre özellikle erkekler için daha cazip olduğu” belirlenmiştir (Jewell, Moti and Coates, 2012).

BÖLÜM III

3. YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Modeli

Bu çalışma, tarama yöntemi kullanılarak ortaokul ve lise öğrencilerinin sporda şiddet konusuna ilişkin görüşlerinin onların demografik özelliklerine göre farklılaşma durumlarını belirlemek amacıyla yapılan betimsel bir araştırmadır.

Bu araştırmada nicel yöntem kullanılmıştır. Nesnel ve genellenebilir bilgilere ulaşmak amacıyla pozitivist paradigma kapsamında yapılan çalışmalar, nicel araştırmalar olarak tanımlanır (Kuş, 2009). Araştırma, Ordu ilinde ortaokul ve liselerde öğrenim gören 1001 öğrencinin sporda şiddet konusundaki (*medyada şiddet, spor müsabakalarında şiddet, sporda güvenlik, bayanların spora katılımı, spor ahlakı ve şiddet, okullarda ve evde şiddet*) görüşlerinin çeşitli demografik özelliklere göre farklılaşıp farklılaşmadığını betimlemeyi amaçladığı için Betimsel bir araştırma olup tarama modeli kullanılarak yapılmıştır. Araştırmanın yordanan değişkeni sporda şiddet konusundaki görüş ve yordayan değişkenleri ise *cinsiyet, okul türü, sınıf düzeyi, ikamet edilen yerleşim yeri, ailenin gelir düzeyi, tutulan futbol takım ve uğraşılan spor alanı* gibi demografik değişkenlerdir.

3.2. Evren ve Örneklem

Bu araştırmanın evrenini, 2017–2018 eğitim öğretim yılı 2. Döneminde Ordu ili merkez ilçesinde Milli Eğitim Müdürlüğü'ne bağlı resmi ilköğretim ve lise okullarında öğrenim gören öğrenciler oluşturacaktır.

2018 yılı verilerine göre Ordu ili merkez ilçesindeki 5 orta okulda öğrenim gören öğrenci sayısı 633'tür ve 4 lisede öğrenim gören öğrenci sayısı 368'dir. Buna göre araştırmanın çalışma evreni 1001 öğrenciden oluşmaktadır.

Araştırmada, yukarıda belirtilen evrenden alınan bir örnekleme gerçekleştirilmiştir. Araştırma örnekleme, oransız küme örnekleme tekniği ile evrenin %20'sinin (Cochran, 1977) seçilmesi yoluyla oluşturulmuştur. Oransız küme örnekleme tekniği ile çalışma evreninden yeterli sayıda okulun seçilmesiyle (iki orta

okul, bir lise) örneklem belirlenmiştir. İstenilen sayıda katılımcı öğrenciye ulaşmaya olanak tanınması ve ulaşılan öğrencilerin, eşit seçilme şansına sahip kümelerde bulunuyor olması, oransız küme örnekleme tekniğinin tercih edilme nedenidir. Araştırma evreninin % 20'sini oluşturan öğrenci sayısı 1001'dir (toplam öğrenci sayısı x 1/5 = 597). Krejcie ve Morgan'a (1970) göre, 75.000-1.000.000 bireyden oluşan bir evreni temsil edebilecek en düşük denek sayısı 384 olmalıdır. Araştırmanın örneklemini Ordu ilindeki ortaokullarda öğrenim gören 633 ve liselerde okuyan 368 olmak üzere toplamda 1001 öğrencinin oransız küme örnekleme yöntemiyle belirlenen okullardan seçilmesiyle belirlenmiştir. Araştırmaya katılan kişilerin demografik özelliklerine ilişkin detaylı bilgilere Bulgular bölümünde yer verilmiştir. Krejcie ve Morgan'ın sistematigi göz önüne alındığında, Ordu ilinde yürütülen bu araştırma için seçilen örneklemin, evreni temsil etme bağlamında yeterli bir büyüklüğe sahip olduğu söylenebilir.

3.3. Veri Toplama Aracı

Araştırmaya katılan kişilere Kişisel Bilgiler ve Sporda Şiddete Yönelik Sorular bölümlerini içeren ve araştırmacı tarafından geliştirilen anket uygulanmıştır. Anketin Kişisel Bilgiler kısmı öğrencilerin cinsiyetlerini, yaşlarını, sınıf düzeylerini, öğrenim gördükleri okulun bulunduğu yerleşim yerini, ailelerinin ortalama aylık gelir düzeylerini, tuttıkları futbol takımını ve halihazırda uğraştıkları spor dalını belirlemeye yöneliktir.

Anketin Sporda Şiddete Yönelik Sorular kısmı ise 6 kısımda 33 soru içermektedir. Anketin bu bölümündeki gruplar şunlardır:

- a. *Medyada şiddet,*
- b. *Spor müsabakalarında şiddet,*
- c. *Sporda güvenlik*
- d. *Bayanların spora katılımı*
- e. *Spor ahlakı ve şiddet*
- f. *Okullarda ve evde şiddet,*

Bu bölümde yer alan anket soruları beşli likert tipinde derecelendirilmiş olup; “hiçbir zaman”, “nadiren”, “ara sıra”, “sıklıkla” ve “her zaman” tercihlerini içermektedir. Anketin bu bölümündeki ilk kısım *medyada şiddet* konusuna odaklanmaktadır. Bu kısımda 4 adet soru yer almaktadır:

- 1- Televizyonlarda şiddete yönelik film ve programları izler misiniz?
- 2- Televizyonlardaki spor programlarını beğeniyor veya seviyeli buluyor musunuz?
- 3- Spor medyasını takip eder misiniz (gazete, tv, radyo)?
- 4- Spor medyasındaki çeşitli kişilerin ve TV programlarının taraftarların davranışlarını olumsuz etkilediğini düşünüyor musunuz?

Anketin şiddet konulu bölümündeki ikinci kısım *spor müsabakalarında şiddet* konusundadır ve on bir soru içermektedir:

- 1- Hangi sıklıkla müsabaka izlersiniz?
- 2- Çoğunlukla izlediğiniz spor müsabakalarının kurallarını tam olarak bildiğinizi düşünüyor musunuz?
- 3- Hangi sebeple olursa olsun, müsabakalardaki şiddet ve küfür olaylarını destekliyor musunuz?
- 4- Sportif bir müsabakayı izlerken, herhangi bir olay karşısında küfür eder misiniz?
- 5- Tuttuğunuz takım yenildiğinde veya hakem yanlış kararlar verdiğiğinde şiddete yönelik eylemlerde bulunur musunuz (küfür, saldırganlık) ?
- 6- Herhangi bir sportif faaliyette kavgaya ve saha olaylarına karıştınız mı?
- 7- Sizce müsabakalarda küfür etmek doğal bir davranış mıdır?
- 8- Sporcular tarafından müsabakanın hakemine yapılan saldırgan şekildeki itirazları uygun buluyor musunuz?
- 9- Spor yöneticileri tarafından gerçekleştirilen hakemlere yönelik saldırgan davranışları doğru buluyor musunuz?
- 10- Futbolda derbi müsabakalarına misafir takım taraftarlarının alınmamasını uygun buluyor musunuz?
- 11- Taraftarlara maç öncesinde bedava bilet dağıtılmasını uygun buluyor musunuz?

Anketin şiddet konulu bölümündeki üçüncü kısım *sporda güven* konusundadır ve beş soru içermektedir:

- 1- Maçlara giden seyircilerin yanında kesici alet taşımalarını doğru buluyor musunuz?
- 2- Sizce statlarda güvenliğin sağlanması için Emniyet Mensupları daha fazla sayıda bulunmalı mıdır?
- 3- Taraftarların sahaya yabancı madde atmalarını uygun buluyor musunuz?
- 4- Saha olaylarına karışan kişilerin, tekrar spor alanlarına alınmalarını doğru buluyor musunuz?
- 5- 6222 Sayılı Sporda Şiddet ve Düzensizliğin Önlenmesine dair kanun hükümleri hakkında bilginiz var mı?

Anketin şiddet konulu bölümündeki dördüncü kısım *bayanların spora katılımı* konusundadır ve üç soru içermektedir:

- 1- Bayanların spor müsabakalarına izleyici olarak katılmalarını doğru buluyor musunuz?
- 2- Bayanların spor müsabakalarını izlerken, küfür etmelerini doğru buluyor musunuz?
- 3- Bayanların spor müsabakalarına seyirci olarak katılmaları, sporda şiddet olaylarını azaltır mı?

Anketin şiddet konulu bölümündeki beşinci kısım *spor ahlakı ve şiddet* konusundadır ve yedi soru içermektedir:

- 1- Kendi sahanızda oynanan müsabakalarda rakip takım sporcularını ve seyircilerini alkışlar mısınız?
- 2- Sporcuların bahis oynamalarını uygun buluyor musunuz?
- 3- Sporcuların maçı kazanmak için hile yapmalarını uygun buluyor musunuz?
- 4- Fair-Play açısından spora şike olaylarının karışmasını uygun buluyor musunuz?
- 5- Fair-Play ruhunu sahaya yansıtan takım ve oyunculara sizce ödüller verilmeli mi?
- 6- Sporcuların doping kullanmalarını uygun buluyor musunuz?

7- “Spor Ahlakı” kavramının Millî Eğitim Bakanlığı müfredatına dahil edilerek ders olarak okutulmasını uygun karşılar mısınız?

Anketin şiddet konulu bölümündeki altıncı ve son kısım *spor ahlakı ve şiddet* konusundadır ve üç soru içermektedir:

- 1- Okulda arkadaşlarıyla tuttuğunuz takımlardan dolayı şiddete yönelik eylemlerde bulunur musunuz (küfür, saldırganlık)?
- 2- Okulda oyun oynarken veya okul dışı rekreasyonel faaliyetler yaparken, kaba kuvvete başvurduğunuz oldu mu?
- 3- Çocukluk döneminizde aileniz size şiddete yönelik eylemlerde (dayak, küfür, vb.) bulundu mu?

3.4. Verilerin Toplanması ve Kayıt Altına Alınması

Araştırmanın verileri 12.04.2018 tarihinde, Ordu ili merkez ilçesindeki ortaokul ve liselerde öğrenim gören öğrencilere uygulanan anketlerin elektronik ortamda kayıt altına alınmasıyla oluşturulmuştur. Anket uygulaması yapılan okullar, uygulama tarihi ve uygulamaya katılan öğrenci sayısı Tablo 1’de gösterilmiştir:

Tablo 1. Araştırmada Veri Toplama Kaynakları

<i>Okul</i>	<i>Tarih</i>	<i>Öğrenci Sayısı</i>
1.Ordu Merkez Ortaokulu	12.04.2018	296
2.Atatürk Ortaokul	12.04.2018	337
3.Ordu Anadolu Lisesi	14.04.2018	368

3.5. Verilerin Çözümlemesi ve Yorumlanması

Araştırmada Ordu ilindeki ortaokul ve liselerde öğrenim gören öğrencilerin sporda şiddet konusundaki görüşleri, yukarıda detaylı bir biçimde tanıtımı yapılan anketin uygulanmasıyla alınmıştır. Uygulamalardan elde edilen veriler elektronik ortamda kayıt altına alınarak SPSS 25 istatistiksel paket programında veriler üzerinde istatistiksel çözümlenmeler yapılmıştır.

Araştırmada kullanılan veri toplama araçlarından elde edilen veriler üzerinde istatistiksel çözümleme işlemleri yapmadan önce veri seti düzenlenmiştir. Bu bağlamda katılımcıların elde etmiş oldukları puanlar alt boyutlarda madde sayılarına bölünerek standardize edilmiştir. Nihai uygulama öncesi Sporda şiddet anketinin boyutlarının iç tutarlık katsayıları hesaplanarak güvenirlik sınaması yapılmıştır. Güvenirlik testi sonucunda boyutlara ait Cronbach's Alpha iç tutarlık katsayıları Tablo 2'deki gibi bulunmuştur:

Tablo 2. Veri Toplama Araçlarının İç-tutarlık Hesaplamaları

	Madde Sayısı	Cronbach's Alpha
<i>Sporda şiddet Anketi</i>	33	
Medyada şiddet	4	,497
Spor Müsabakalarında şiddet	11	,719
Sporda Güvenlik	5	,477
Bayanların Spora Katılımı	3	,465
Sporda Ahlak ve şiddet	7	,576
Okulda ve Evde şiddet	3	,590

Ankete ilişkin standardize edilmiş puanların hesaplanmasının ardından katılımcıların elde etmiş oldukları puanlar incelenmiştir. Bu amaçla öncelikle katılımcıların yanıtlarından yola çıkarak, katılımcıların boyutlardan elde etmiş oldukları puanların madde ve grup bazındaki normallik dağılımları incelenmiştir.

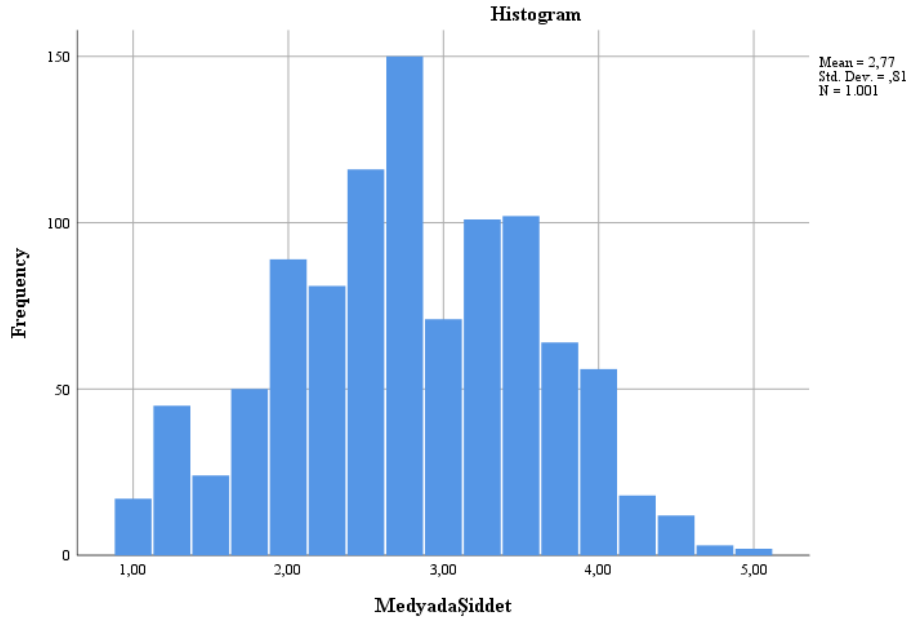
Katılımcıların sporda şiddet konusundaki görüşlerini incelemeden önce anketin normallik varsayımları test edilmiştir. Bu amaçla Kolmogorov-Smirnov ve Shapiro-Wilk testleri kullanılmış ve normallik varsayımı sonuçları Tablo 3'te verilmiştir:

Tablo 3. Sporda Şiddet Anketi Normallik Dağılımı

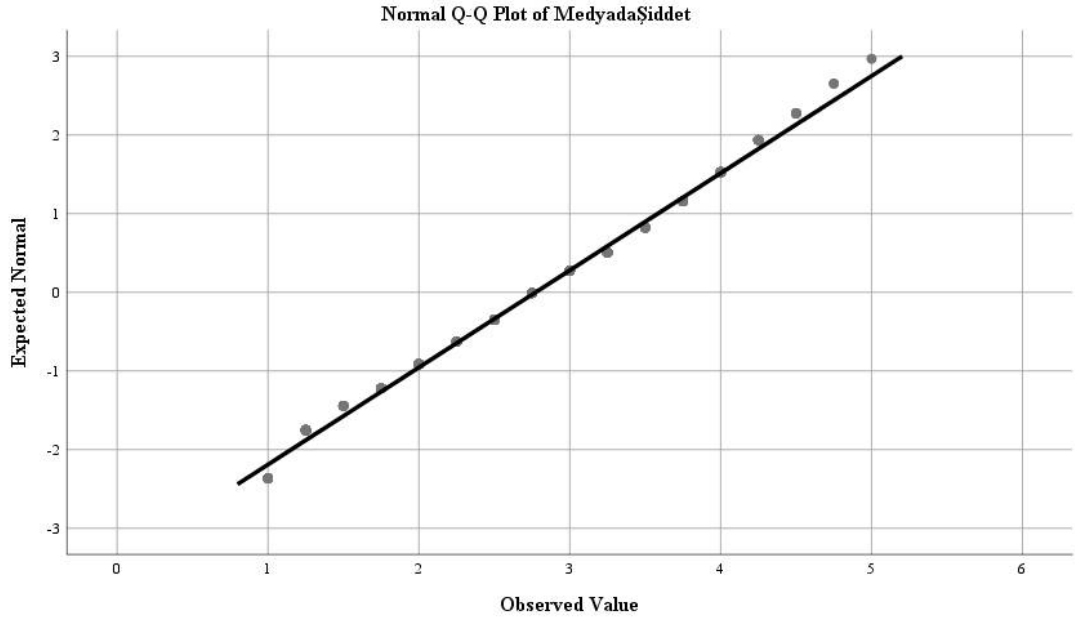
<i>Sporda Şiddet Anketi</i>	N	Kolmogorov-Smirnov		Shapiro-Wilk	
		Statistic	p	Statistic	p
Medyada Şiddet	1001	,083	,000	,983	,000
Spor Müsabakalarında Şiddet	1001	,093	,000	,931	,000
Sporda Güvenlik	1001	,126	,000	,948	,000
Bayanların Spora Katılımı	1001	,125	,000	,943	,000
Sporda Ahlak ve Şiddet	1001	,139	,000	,926	,000
Okulda ve Evde Şiddet	1001	,220	,000	,796	,000

Tablo 3 incelendiğinde anlamlılık düzeyinin .05'ten yüksek olması beklenir ($p > .005$). Fakat burada tüm alt ölçeklerde p değeri düşük çıkmıştır ($p < .005$). Bu durum anket boyutları madde puanlarının normal dağılım sergilemediğini göstermektedir. Bununla birlikte, sosyal bilimlerde ölçeklerde normal dağılım elde etmenin güçlüğü dikkate alınarak, elde edilen normallik testi bulguları Çarpıklık ve Basıklık değerleri açısından incelenmiştir. Çarpıklık ve Basıklık değerleri incelenirken elde edilen değer standart sapmaya bölünerek ulaşılan sonucun, -1.96 ile +1.96 arasında olup olmadığına bakılmıştır. Bu değerlerin alt ölçeklerin tümünde istenen aralığın dışına taşmaları görülmüştür.

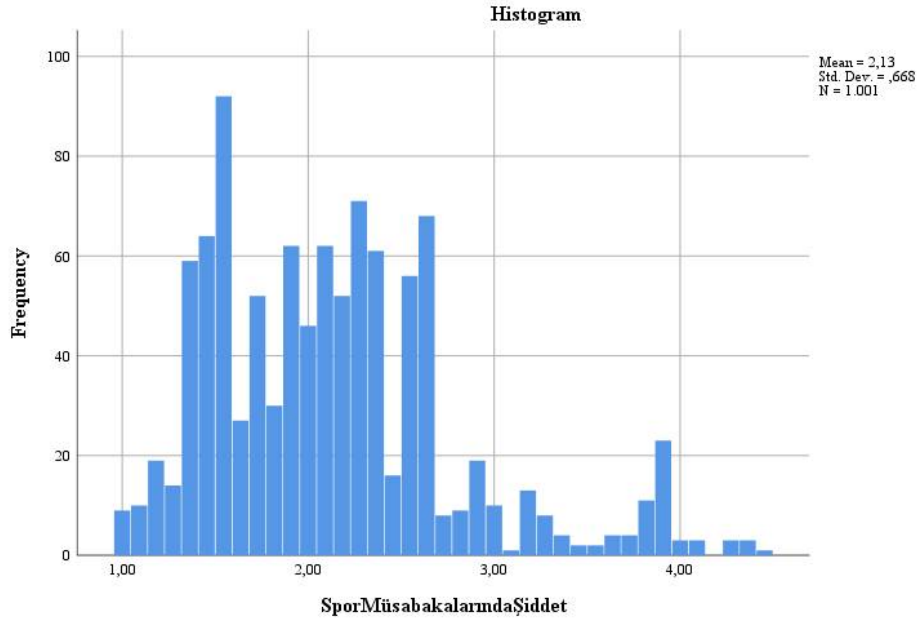
Sporda şiddet anketinin boyutlarına ilişkin madde – puan ortalamalarının normal dağılmadığı gözlenmiştir. Sporda şiddetin boyutlarına ait Histogram ve Q-Q plot analizlerine ilişkin diyagramlar aşağıdaki Şekil 1, Şekil 2, Şekil 3, Şekil 4, Şekil 5, Şekil 6, Şekil 7, Şekil 8, Şekil 9, Şekil 10, Şekil 11, Şekil 12'de verilmiştir:

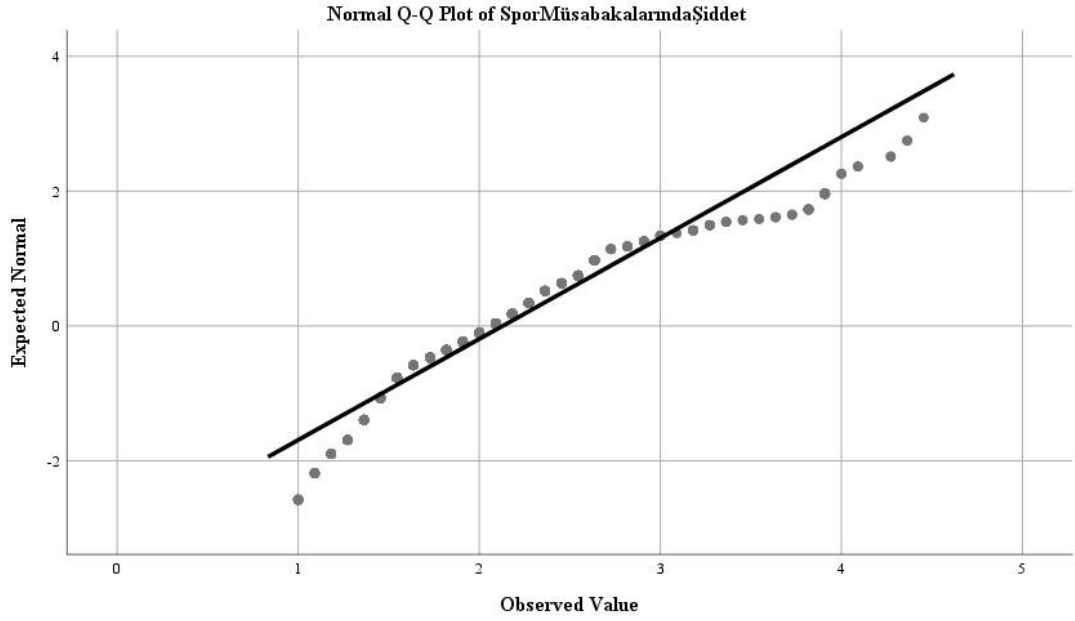
Şekil 1. Medyada Şiddet Boyutu Normallik Dağılımı Histogram

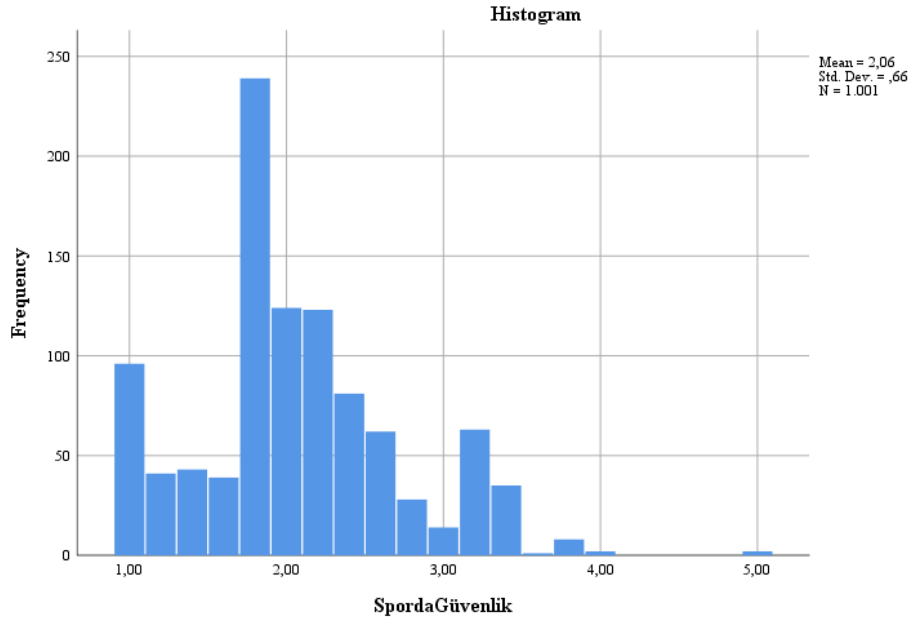
Şekil 2. Medyada Şiddet Boyutu Normallik Dağılımı QQ Plot Eğrisi

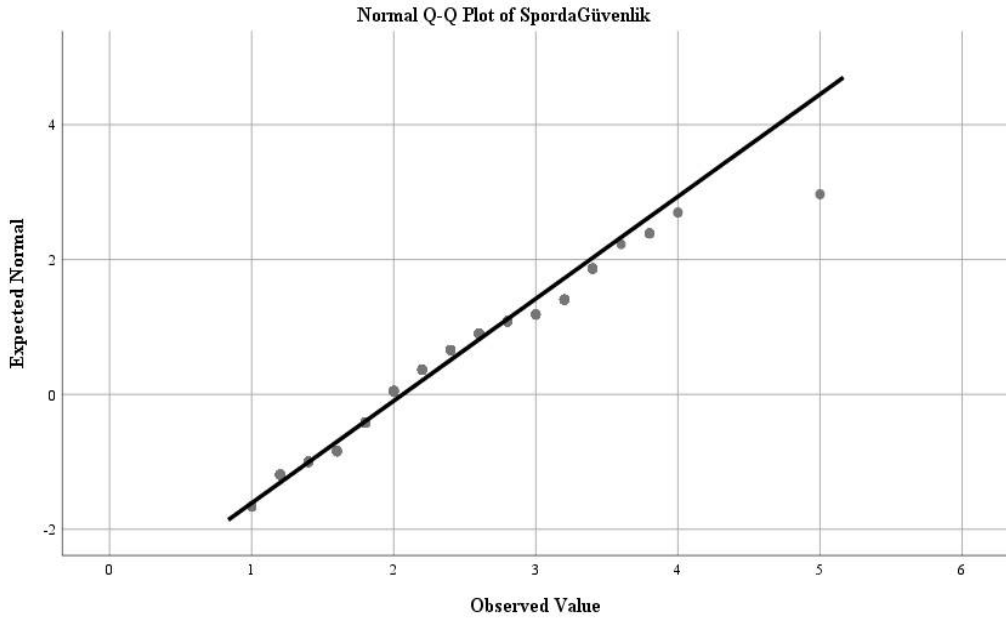
Şekil 3. Spor Müsabakalarında Şiddet Boyutu Normallik Dağılımı Histogram

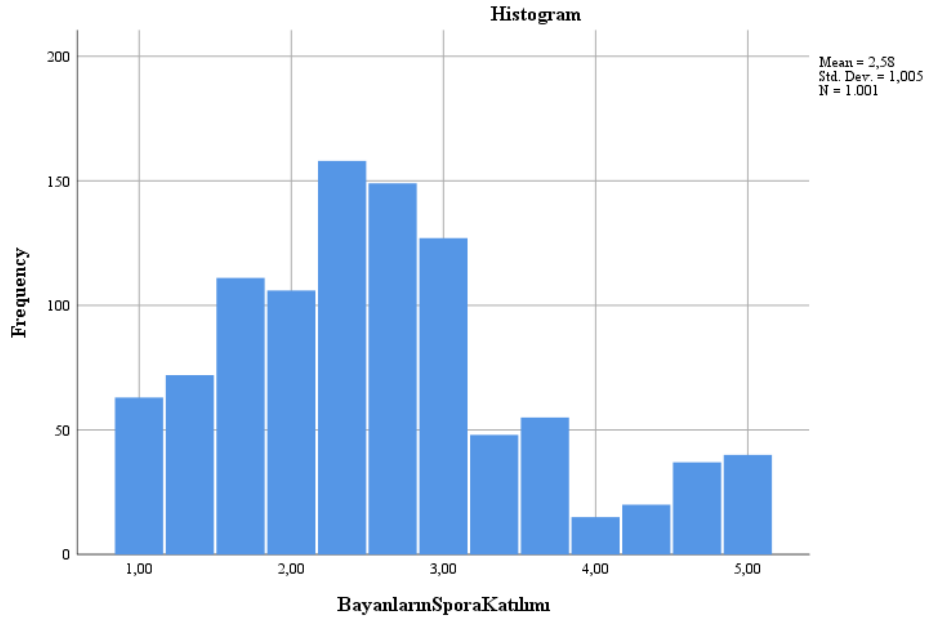
Şekil 4. Spor Müsabakalarında Şiddet Boyutu Normallik Dağılımı QQ Plot Eğrisi

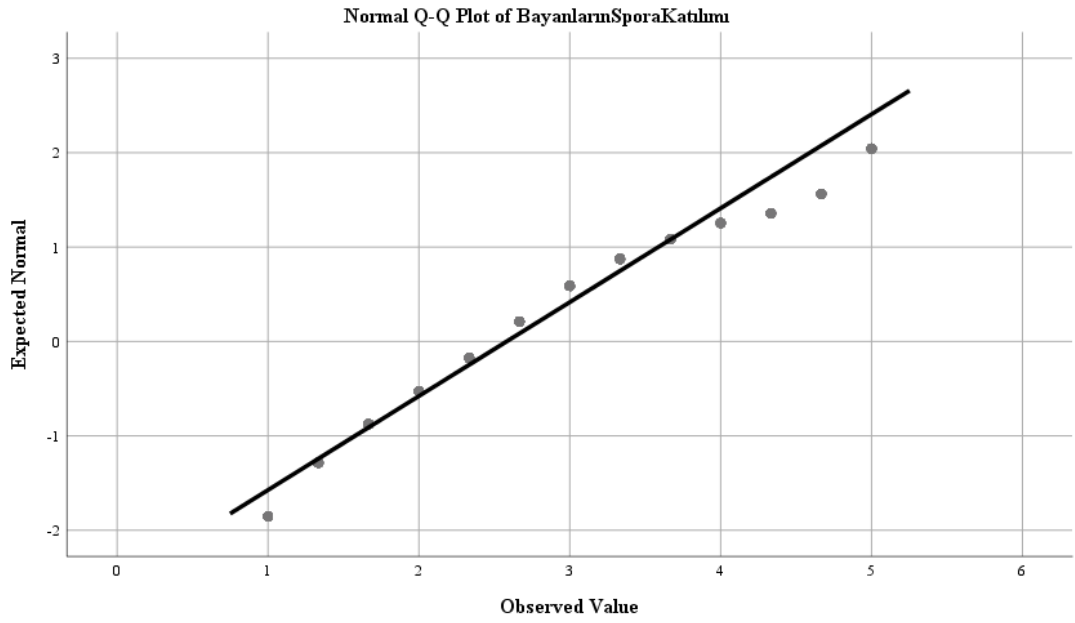
Şekil 5. Sporda Güvenlik Boyutu Normallik Dağılımı Histogram

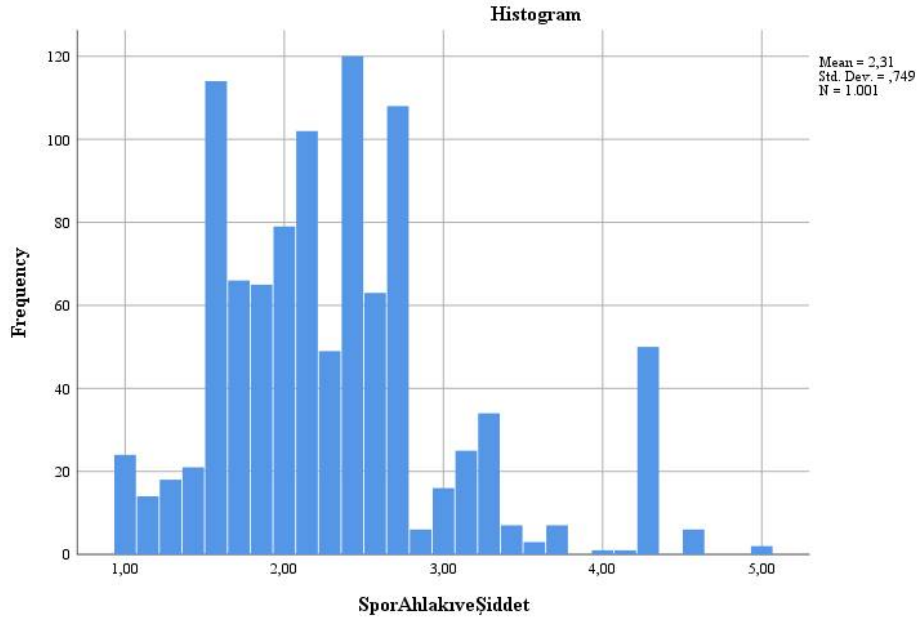
Şekil 6. Sporda Güvenlik Boyutu Normallik Dağılımı QQ Plot Eğrisi

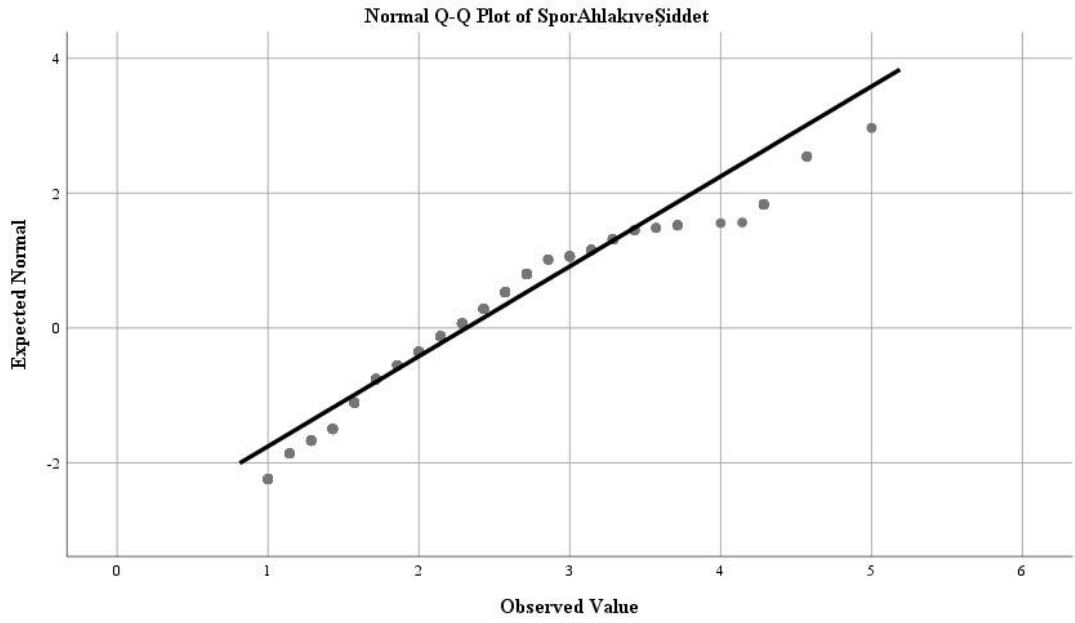
Şekil 7. Bayanların Spora Katılımı Boyutu Normallik Dağılımı Histogram

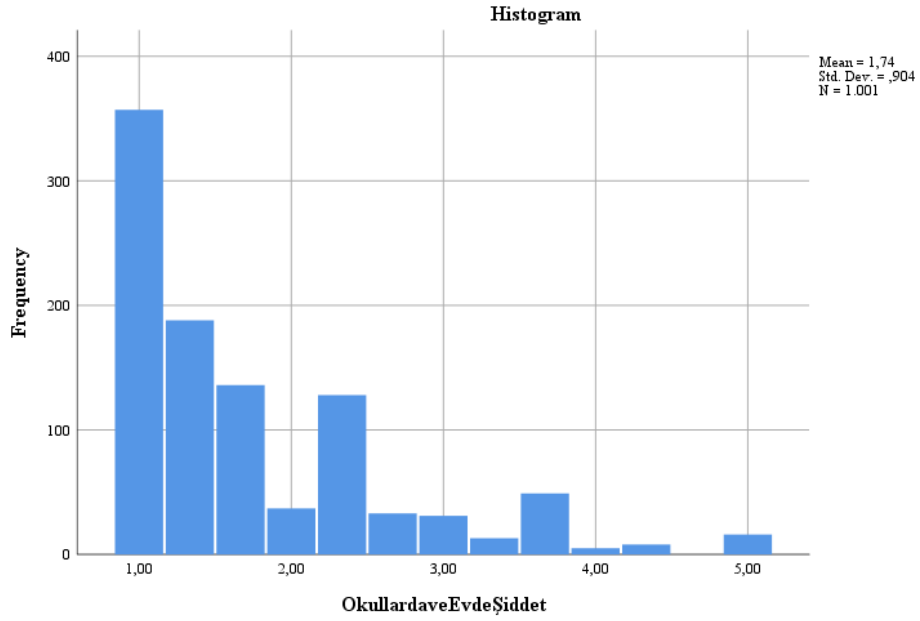
Şekil 8. Bayanların Spora Katılımı Normallik Dağılımı QQ Plot Eğrisi

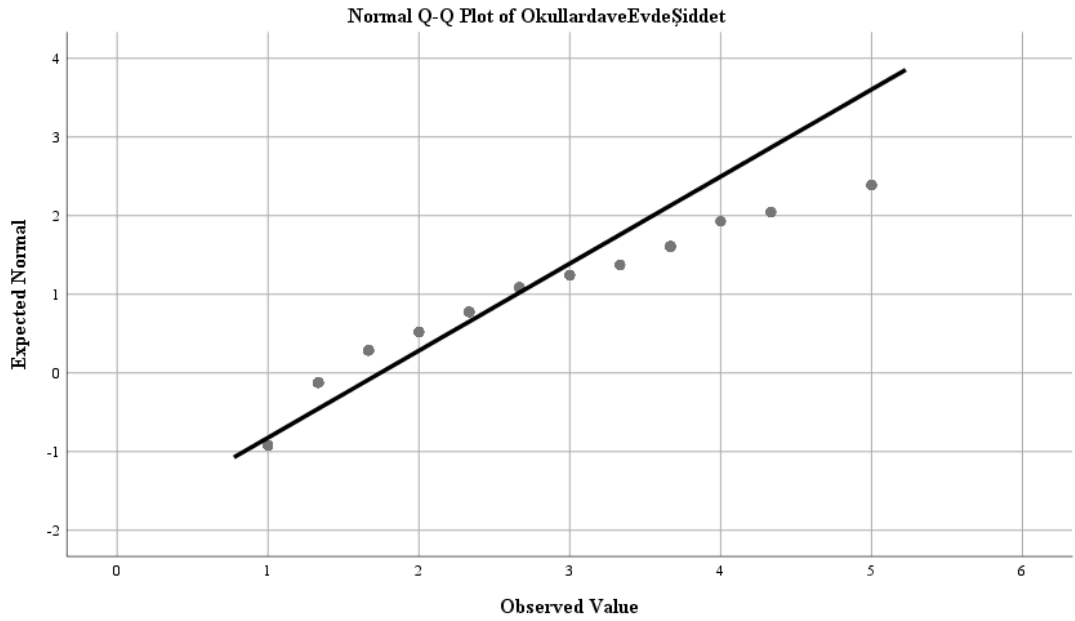
Şekil 9. Spor Ahlakı ve Şiddet Boyutu Normallik Dağılımı Histogram

Şekil 10. Spor Ahlakı ve Şiddet Normallik Dağılımı QQ Plot Eğrisi

Şekil 11. Okullarda ve Evde Şiddet Boyutu Normallik Dağılımı Histogram

Şekil 12. Okullarda ve Evde Şiddet Normallik Dağılımı QQ Plot Eğrisi

Anketin boyutlarına ilişkin ortalama, ortanca, mod, standart sapma, ranj, çeyrekler arası ranj, minimum ve maksimum değerler, basıklık ve çarpıklık değerleri Tablo 4’te verilmiştir:

Tablo 4. Sporda Şiddet Anketi Basıklık ve Çarpıklık Değerleri

		İstatistik	Standard Hata	
Medyada Şiddet	Ortalama	2,7737	,02559	
	Ortalama için 95% Güven aralığı	Alt sınır	2,7235	
		Üst sınır	2,8240	
	5% Kesilen Ortalama	2,7786		
	Medyan	2,7500		
	Varyans	,656		
	Standart Sapma	,80978		
	Minimum	1,00		
	Maksimum	5,00		
	Ranj	4,00		
	Çeyrekler Ranj	1,25		
	Çarpıklık	-,064	,077	
	Basıklık	-,499	,154	
	Spor Müsabakalarında Şiddet	Ortalama	2,1290	,02110
Ortalama için 95% Güven aralığı		Alt sınır	2,0876	
		Üst sınır	2,1704	
5% Kesilen Ortalama		2,0818		
Medyan		2,0909		
Varyans		,446		
Standart Sapma		,66757		
Minimum		1,00		
Maksimum		4,45		
Ranj		3,45		
Çeyrekler Ranj		1,00		
Çarpıklık		,976	,077	
Basıklık		,988	,154	
Sporda Güvenlik		Ortalama	2,0631	,02086
	Ortalama için 95% Güven aralığı	Alt sınır	2,0222	
		Üst sınır	2,1041	
	5% Kesilen Ortalama	2,0397		
	Medyan	2,0000		
	Varyans	,435		
	Standart Sapma	,65989		
	Minimum	1,00		
	Maksimum	5,00		

	Ranj		4,00	
	Çeyrekler Ranj		,60	
	Çarpıklık		,558	,077
	Basıklık		,462	,154
	Ortalama		2,5814	,03176
Bayanların Spora Katılımı	Ortalama için 95% Güven aralığı	Alt sınır	2,5191	
		Üst sınır	2,6437	
	5% Kesilen Ortalama		2,5386	
	Medyan		2,3333	
	Varyans		1,010	
	Standart Sapma		1,00491	
	Minimum		1,00	
	Maksimum		5,00	
	Ranj		4,00	
	Çeyrekler Ranj		1,00	
	Çarpıklık		,646	,077
	Basıklık		,022	,154
	Ortalama		2,3150	,02368
	Spor Ahlakı ve Şiddet	Ortalama için 95% Güven aralığı	Alt sınır	2,2685
Üst sınır			2,3614	
5% Kesilen Ortalama			2,2690	
Medyan			2,1429	
Varyans			,561	
Standart Sapma			,74933	
Minimum			1,00	
Maksimum			5,00	
Ranj			4,00	
Çeyrekler Ranj			1,00	
Çarpıklık			,985	,077
Basıklık			1,157	,154
Ortalama			1,7439	,02856
Okullarda ve Evde Şiddet		Ortalama için 95% Güven aralığı	Alt sınır	1,6879
	Üst sınır		1,8000	
	5% Kesilen Ortalama		1,6470	
	Medyan		1,3333	
	Varyans		,817	
	Standart Sapma		,90371	
	Minimum		1,00	
	Maksimum		5,00	
	Ranj		4,00	
	Çeyrekler Ranj		1,33	
	Çarpıklık		1,498	,077
	Basıklık		1,926	,154

Elde edilen çarpıklık (skewness) ve basıklık (kurtosis) değerleri incelendiğinde Sporda şiddet anketinin tüm boyutlarında beklenen değerlerin gözlenen değerlerin altında olduğu gözlenmiştir. Diğer taraftan plot analizleri incelendiğinde şekillerdeki dağılımın genel olarak regresyon çizgisinin üzerinde ve altında dizilim gösterdikleri gözlenmektedir.

Tüm bu değerlendirmeler ışığında katılımcıların ölçeklerden elde ettikleri puan ortalamalarının genel olarak normal dağılım göstermediği ve ölçekler arasındaki çözümlenmelerde non-parametrik testler yapılmasının uygun olacağı değerlendirilmiştir.

Araştırma örnekleminde yer alan katılımcılardan elde edilen verilerin çözümlenmesinde; birbirinden bağımsız iki grubun bağımlı bir değişkene göre ortalamalarının karşılaştırılarak ortalamalar arasındaki farkın belirli bir anlamlılık düzeyinde (.05), istatistiksel olarak anlamlı, önemli olup olmadığını test etmek amacıyla; öğrencilerin sporda şiddet konusundaki görüşlerinin cinsiyet, okul türü, sınıf düzeyi, ikamet edilen yerleşim yeri, ailenin gelir düzeyi, tutulan futbol takım ve uğraşılan spor alanı değişkenlerine göre farklılaşma durumunu test etmek amacıyla

Kruskal-Wallis ve Mann Whitney U testi testinden yararlanılmıştır. Araştırmada kullanılan çözümlenme teknikleri Tablo 5'te detaylı bir biçimde verilmiştir.

Tablo 5. Araştırmada Kullanılan Veri Çözümleme Teknikleri ve Araştırmanın Değişkenleri

Araştırmanın Değişkenleri	Kullanılan Veri Çözümleme Teknikleri
Araştırma sorularını yanıtlamak amacıyla bağımlı ve bağımsız değişkenler arasındaki farklılaşma incelenmiştir.	<ul style="list-style-type: none"> - Aritmetik ortalama (\bar{X}) - Frekans (f), - Yüzde (%) - Standart sapma (SS) - Çapraz Tablolama <ul style="list-style-type: none"> - 2 Cinsiyet x (4) Medyada şiddet; (11) spor müsabakalarında şiddet; (5) sporda güvenlik; (3) bayanların spora katılımı; (7) spor ahlakı ve şiddet; (3) okullarda ve evde şiddet - 8 Sınıf düzeyi x (4) Medyada şiddet; (11) spor müsabakalarında şiddet; (5) sporda güvenlik; (3) bayanların spora katılımı; (7) spor ahlakı ve şiddet; (3) okullarda ve evde şiddet - 3 Yerleşim yeri x (4) Medyada şiddet; (11) spor müsabakalarında şiddet; (5) sporda güvenlik; (3) bayanların spora katılımı; (7) spor ahlakı ve şiddet; (3) okullarda ve evde şiddet - 3 Gelir Düzeyi x (4) Medyada şiddet; (11) spor müsabakalarında şiddet; (5) sporda güvenlik; (3) bayanların spora katılımı; (7) spor ahlakı ve şiddet; (3) okullarda ve evde şiddet - 4 Futbol takımı x (4) Medyada şiddet; (11) spor müsabakalarında şiddet; (5) sporda güvenlik; (3) bayanların spora katılımı; (7) spor ahlakı ve şiddet; (3) okullarda ve evde şiddet - 12 Uğraşılan spor dalı x (4) Medyada şiddet; (11) spor müsabakalarında şiddet; (5) sporda güvenlik; (3) bayanların spora katılımı; (7) spor ahlakı ve şiddet; (3) okullarda ve evde şiddet
<u>Bağımlı değişkenler:</u>	
<p>Sporda Şiddet Anketi</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>Medyada şiddet,</i> • <i>Spor müsabakalarında şiddet,</i> • <i>Sporda güvenlik,</i> • <i>Bayanların spora katılımı,</i> • <i>Spor ahlakı ve şiddet,</i> • <i>Okullarda ve evde şiddet</i> 	
<u>Bağımsız Değişkenler:</u>	
<ul style="list-style-type: none"> • <i>Cinsiyet,</i> • <i>Okul türü,</i> • <i>Sınıf düzeyi,</i> • <i>İkamet edilen yerleşim yeri,</i> • <i>Ailenin gelir düzeyi,</i> • <i>Tutulmuş futbol takımı</i> • <i>Uğraşılan spor alanı</i> 	<ul style="list-style-type: none"> - Mann Whitney U Testi - Kruskal Wallis Testi

BÖLÜM IV

BULGULAR VE YORUM

Bu bölümde Ordu ilindeki ortaokul ve liselerde öğrenim gören seçkisiz seçim yöntemiyle belirlenen 1001 öğrenciden elde edilen verilerin çözümlenmesinden elde edilen bulgular, kişisel özelliklere ilişkin bulgular ile sporda şiddet konusundaki görüşlere ilişkin bulgular olmak üzere iki başlık altında incelenmiştir.

4.1. Kişisel Özelliklere İlişkin Bulgular

Bu kısımda araştırmaya katılan öğrencilere ait demografik özellikler sıklık tablolarıyla verilmiştir. Katılımcılara ait sayıların *cinsiyet, okul türü, sınıf düzeyi, ikamet edilen yerleşim yeri, ailenin gelir düzeyi, tutulan futbol takım ve uğraşılan spor alanına* göre dağılımları sırasıyla verilmiştir.

Tablo 6. Öğrencilerin Kişisel Özelliklerinin Cinsiyet Dağılımı

<i>Cinsiyet</i>	<i>Frekans (f)</i>	<i>Yüzde (%)</i>	<i>Geçerli Yüzde (%)</i>	<i>Kümülatif Yüzde (%)</i>
Kız	366	36,6	36,6	36,6
Erkek	635	63,4	63,4	100,0
Toplam	1001	100,0	100,0	

Tablo 6'ya göre araştırmaya katılan öğrencilerin yaklaşık onda altılık kısmını (%63,4) erkek öğrenciler oluştururken, kız öğrencilerin oranı %36,6'dır.

Tablo 7. Öğrencilerin Kişisel Özelliklerinin Okul Türüne Göre Dağılımı

<i>Okul Türü</i>	<i>Frekans (f)</i>	<i>Yüzde (%)</i>	<i>Geçerli Yüzde (%)</i>	<i>Kümülatif Yüzde (%)</i>
Ortaokul	633	63,2	63,2	63,2
Lise	368	36,8	36,8	100,0
Toplam	1001	100,0	100,0	

Tablo 7'ye göre araştırmaya katılan öğrencilerin yaklaşık onda altılık kısmını (%63,2) ortaokul öğrencileri oluştururken, liselerden araştırmaya katılan öğrencilerin oranı %36,8'dir.

Tablo 8. Öğrencilerin Kişisel Özelliklerinin Yaşlarına Göre Dağılımı

<i>Yaş</i>	<i>Frekans (f)</i>	<i>Yüzde (%)</i>	<i>Geçerli Yüzde (%)</i>	<i>Kümülatif Yüzde (%)</i>
10 Yaş	8	,8	,8	,8
11 Yaş	118	11,8	11,8	12,6
12 Yaş	139	13,9	13,9	26,5
13 Yaş	212	21,2	21,2	47,7
14 Yaş	124	12,4	12,4	60,0
15 Yaş	28	2,8	2,8	62,8
16 Yaş	105	10,5	10,5	73,3
17 Yaş	156	15,6	15,6	88,9
18 Yaş	109	10,9	10,9	99,8
19 Yaş	2	,2	,2	100,0
Total	1001	100,0	100,0	

Araştırmaya katılan öğrencilerin yaşları incelendiğinde en kalabalık grubu %21,2 ile 13 yaş grubu öğrencilerinin oluşturduğu görülmektedir. Oran olarak bu grubu 17 yaş grubu öğrenciler (%15,6) ve 12 yaş grubu öğrenciler (%13,9) takip etmektedirler.

Tablo 9. Öğrencilerin Kişisel Özelliklerinin Sınıf Düzeylerine Göre Dağılımı

<i>Sınıf Düzeyi</i>	<i>Frekans (f)</i>	<i>Yüzde (%)</i>	<i>Geçerli Yüzde (%)</i>	<i>Kümülatif Yüzde (%)</i>
5. Sınıflar	145	14,5	14,5	14,5
6. Sınıflar	101	10,1	10,1	24,6
7. Sınıflar	220	22,0	22,0	46,6
8. Sınıflar	167	16,7	16,7	63,2
9. Sınıflar	6	,6	,6	63,8
10. Sınıflar	45	4,5	4,5	68,3
11. Sınıflar	272	27,2	27,2	95,5
12. Sınıflar	45	4,5	4,5	100,0
Total	1001	100,0	100,0	

Tablo 9 incelendiğinde araştırmaya katılan öğrenciler arasında on birinci sınıflar (%27,2) en kalabalık grubu oluştururken, onları yedinci sınıflar (%22)ve sekizinci sınıflar (%16,7) takip etmektedir.

Tablo 10. Öğrencilerin Kişisel Özelliklerinin İkamet Ettikleri Yerleşim Yerine Göre Dağılımı

<i>Yerleşim Yeri</i>	<i>Frekans (f)</i>	<i>Yüzde (%)</i>	<i>Geçerli Yüzde (%)</i>	<i>Kümülatif Yüzde (%)</i>
İl	3	,3	,3	,3
İlçe	998	99,7	99,7	100,0
Total	1001	100,0	100,0	

Tablo 10 incelendiğinde araştırmaya katılan öğrencilerin tamamına yakınının (%99,7) ilçede yaşadıkları, kalan üç öğrencinin ise şehir merkezinde ikamet ettiği görülmektedir.

Tablo 11. Öğrencilerin Kişisel Özelliklerinin Ailelerinin Gelir Düzeyine Göre Dağılımı

<i>Aile Gelir Düzeyi</i>	<i>Frekans (f)</i>	<i>Yüzde (%)</i>	<i>Geçerli Yüzde (%)</i>	<i>Kümülatif Yüzde (%)</i>
Asgari Ücret	315	31,5	31,5	31,5
Orta Düzey	647	64,6	64,6	96,1
Yüksek Düzey	39	3,9	3,9	100,0
Total	1001	100,0	100,0	

Tablo 11 incelendiğinde araştırmaya katılan öğrencilerin %64,6'sının ailelerinin orta düzeyde gelire sahip olduğu, %31,5'inin de asgari ücretle geçindikleri görülmektedir. Araştırmaya katılan 39 öğrencinin ise ailelerinin yüksek gelir grubunda olduğu gözlenmiştir.

Tablo 12. Öğrencilerin Kişisel Özelliklerinin Tuttukları Futbol Takımına Göre Dağılımı

<i>Tutulan Futbol Takımı</i>	<i>Frekans (f)</i>	<i>Yüzde (%)</i>	<i>Geçerli Yüzde (%)</i>	<i>Kümülatif Yüzde (%)</i>
BJK	86	8,6	8,6	8,6
FB	340	34,0	34,0	42,6
GS	512	51,1	51,1	93,7
TS	63	6,3	6,3	100,0
Total	1001	100,0	100,0	

Tablo 12 incelendiğinde araştırmaya katılan öğrencilerin yaklaşık yarısının (%51,1) Galatasaraylı olduğu görülmektedir. Bu öğrencileri oran olarak

Fenerbahçeliler (%34,0), Beşiktaşlılar (%8,6) ve Trabzonsporlular (%6,3) takip etmektedir.

Tablo 13. Öğrencilerin Kişisel Özelliklerinin Spor Dallarına Göre Dağılımı

<i>Uğraşılan Spor Dalı</i>	<i>Frekans (f)</i>	<i>Yüzde (%)</i>	<i>Geçerli Yüzde (%)</i>	<i>Kümülatif Yüzde (%)</i>
Atletizm	15	1,5	1,5	1,5
Badminton	15	1,5	1,5	3,0
Basketbol	31	3,1	3,1	6,1
Bicimte	3	,3	,3	6,4
Futbol	559	55,8	55,8	62,2
Güreş	27	2,7	2,7	64,9
Hentbol	54	5,4	5,4	70,3
Kros	46	4,6	4,6	74,9
Masatenisi	32	3,2	3,2	78,1
Tenis	41	4,1	4,1	82,2
Voleybol	162	16,2	16,2	98,4
Yüzme	16	1,6	1,6	100,0
Total	1001	100,0	100,0	

Tablo 13'e göre araştırmaya katılan her on öğrenciden yaklaşık beşinin (%55,8) futbol ile uğraşmaktadır. İkinci en kalabalık grubu (%16,7) voleybol branşı ile ilgilenen öğrenciler, üçüncü en kalabalık grubu da (%5,4) hentbol ile uğraşan öğrenciler oluşturmaktadır.

4.2. Öğrencilerin Sporda Şiddet Konusundaki Görüşleri

Bu konuda öncelikle öğrencilerin Sporda şiddet anketinin boyutlarına ilişkin görüşleri çözümlenip Tablo 14’te, devamında da her bir alt boyutun maddelerine ilişkin görüşleri çözümlenerek *medyada şiddet* konusundaki görüşleri Tablo 15, *spor müsabakalarında şiddet* konusundaki görüşleri Tablo 16, *sporda güvenlik* konusundaki görüşleri Tablo 17, *bayanların spora katılımı* konusundaki görüşleri Tablo 18, *spor ahlakı ve şiddet* konusundaki görüşleri Tablo 19, *okullarda ve evde şiddet* konusundaki görüşleri Tablo 20’de verilmiştir.

Tablo 14. Katılımcıların Sosyalleşme Ölçeğinin Alt Ölçeklerine İlişkin Görüşleri

	N	Minimum	Maksimum	Ortalama	S.S.
Medyada Şiddet	1001	1,00	5,00	2,77	,81
Spor Müsabakalarında Şiddet	1001	1,00	4,45	2,13	,67
Sporda Güvenlik	1001	1,00	5,00	2,06	,66
Bayanların Spora Katılımı	1001	1,00	5,00	2,58	1,00
Spor Ahlakı ve Şiddet	1001	1,00	5,00	2,31	,75
Okullarda ve Evde Şiddet	1001	1,00	5,00	1,74	,90

Tablo 14’e göre, araştırmaya katılan öğrencilerin Sporda şiddet anketinin boyutlarından elde etmiş oldukları standardize puanlar incelendiğinde en yüksek puan ortalamasını ($\bar{X}=2,77$ $SS=.81$) *medyada şiddet* adlı boyuttan, en düşük puan ortalamasını da *okullarda ve evde şiddet* boyutunda ($\bar{X}=1,74$, $SS=.90$), elde ettikleri görülmektedir. Bulgular sporda şiddet ile ilgili olarak öğrencilerin en fazla medyada şiddet konusundan muzdarip olduklarını, okulda ve evde şiddet konusunda ise diğer boyutlara göre en alt düzeyde görüş belirttiklerini dolayısıyla bu konuda daha az sorun gördükleri söylenebilir.

Ulaşılan bulguların Sporda şiddet anketinin boyutlarına göre dağılımları madde madde olarak incelenmiştir.

Bu konuda öncelikle anketin ilk boyutu olan medyada şiddet konusu incelenmiş ve ulaşılan bulgular Tablo 15’te verilmiştir:

Tablo 15. Öğrencilerin Medyada Şiddet Konusundaki Ortalamaları

Madde	Derece	f	%	\bar{X}	S.S.
1- Televizyonlarda şiddete yönelik film ve programları izler misiniz?	Hiçbir zaman	147	14,7	2,90	1,27
	Nadiren	229	22,9		
	Ara sıra	391	39,1		
	Sıklıkla	46	4,6		
	Her zaman	188	18,8		
2- Televizyonlardaki spor programlarını beğeniyor veya seviyeli buluyor musunuz?	Hiçbir zaman	245	24,5	2,98	1,55
	Nadiren	156	15,6		
	Ara sıra	249	24,9		
	Sıklıkla	89	8,9		
	Her zaman	262	26,2		
3- Spor medyasını takip eder misiniz (gazete, TV, radyo)?	Hiçbir zaman	283	28,3	2,60	1,34
	Nadiren	190	19,0		
	Ara sıra	316	31,6		
	Sıklıkla	71	7,1		
	Her zaman	141	14,1		
4- Spor medyasındaki çeşitli kişilerin ve TV programlarının taraftarların davranışlarını olumsuz etkilediğini düşünüyor musunuz?	Hiçbir zaman	224	22,4	2,66	1,58
	Nadiren	296	29,6		
	Ara sıra	239	23,9		
	Sıklıkla	109	10,9		
	Her zaman	133	13,3		

Tablo 15 incelendiğinde *medyada şiddet* konusuna ilişkin öğrencilerin en yüksek puan ortalamasını televizyonlardaki spor programlarını beğenme (\bar{X} : 2,98) en düşük puan ortalamasını da spor medyasını takip etme (\bar{X} : 2,60) maddesinden elde etmişlerdir. Maddelerden alınabilecek puan ortalamalarının 1 ile 5 arasında olduğu dikkate alındığında bulgular, medyada şiddet konusunda öğrencilerin genel olarak orta düzeyde puan ortalamaları elde ettiklerini, öğrencilerin spor programlarını beğenmenin yanında bu konudaki gazete, tv, radyo gibi süreli yayınları düzenli takip etmedikleri göstermektedir.

Öğrencilerin spor müsabakalarında şiddet konusundaki görüşleri Tablo 16’da verilmiştir:

Tablo 16. Öğrencilerin Spor Müsabakalarında Şiddet Konusundaki Ortalamaları

Madde	Derece	f	%	\bar{X}	S.S.
5- Hangi sıklıkla müsabaka izlersiniz?	Hiçbir zaman	192	19,2	2,67	2,11
	Nadiren	297	29,7		
	Ara sıra	345	34,5		
	Sıklıkla	80	8		
	Her zaman	87	8,7		
6- Çoğunlukla izlediğiniz spor müsabakalarının kurallarını tam olarak bildiğinizi düşünüyor musunuz?	Hiçbir zaman	242	24,2	2,68	1,35
	Nadiren	254	25,4		
	Ara sıra	233	23,3		
	Sıklıkla	128	12,8		
	Her zaman	144	14,4		
7- Hangi sebeple olursa olsun, müsabakalardaki şiddet ve küfür olaylarını destekliyor musunuz?	Hiçbir zaman	637	63,6	1,78	1,45
	Nadiren	151	15,1		
	Ara sıra	129	12,9		
	Sıklıkla	25	2,5		
	Her zaman	59	5,9		
8- Sportif bir müsabakayı izlerken, herhangi bir olay karşısında küfür eder misiniz?	Hiçbir zaman	657	65,6	1,64	1,10
	Nadiren	186	18,6		
	Ara sıra	83	8,3		
	Sıklıkla	14	1,4		
	Her zaman	61	6,1		
9- Tuttuğunuz takım yenildiğinde veya hakem yanlış kararlar verdiğiğinde şiddete yönelik eylemlerde bulunur musunuz (küfür, saldırganlık)?	Hiçbir zaman	554	55,3	2,00	1,39
	Nadiren	172	17,2		
	Ara sıra	125	12,5		
	Sıklıkla	22	2,2		
	Her zaman	128	12,8		
10- Herhangi bir sportif faaliyette kavgaya ve saha olaylarına karıştınız mı?	Hiçbir zaman	675	67,4	1,91	2,61
	Nadiren	119	11,9		
	Ara sıra	57	5,7		
	Sıklıkla	26	2,6		
	Her zaman	124	12,4		

11- Sizce müsabakalarda küfür etmek doğal bir davranış mıdır?	Hiçbir zaman	693	69,2	1,61	1,19
	Nadiren	146	14,6		
	Ara sıra	86	8,6		
	Sıklıkla	27	2,7		
	Her zaman	49	4,9		
12- Sporcular tarafından müsabakanın hakemine yapılan saldırgan şekildeki itirazları uygun buluyor musunuz?	Hiçbir zaman	468	46,8	1,95	1,20
	Nadiren	298	29,8		
	Ara sıra	133	13,3		
	Sıklıkla	17	1,7		
	Her zaman	85	8,5		
13- Spor yöneticileri tarafından gerçekleştirilen hakemlere yönelik saldırgan davranışları doğru buluyor musunuz?	Hiçbir zaman	536	53,5	1,85	1,23
	Nadiren	227	22,7		
	Ara sıra	174	17,4		
	Sıklıkla	14	1,4		
	Her zaman	50	5		
14- Futbolda derbi müsabakalarına misafir takım taraftarlarının alınmalarını uygun buluyor musunuz?	Hiçbir zaman	414	41,4	2,53	2,22
	Nadiren	151	15,1		
	Ara sıra	150	15		
	Sıklıkla	109	10,9		
	Her zaman	177	17,7		
15- Taraftarlara maç öncesinde bedava bilet dağıtılmasını uygun buluyor musunuz?	Hiçbir zaman	323	32,3	3,20	2,31
	Nadiren	81	8,1		
	Ara sıra	128	12,8		
	Sıklıkla	55	5,5		
	Her zaman	414	41,4		

Tablo 16 incelendiğinde *spor müsabakalarında şiddet* konusuna ilişkin öğrencilerin en yüksek puan ortalamasını maçlardan önce taraftarlara ücretsiz bilet dağıtılması (\bar{X} : 3,20) en düşük puan ortalamasını da maçlarda küfür etme (\bar{X} : 1,61) maddesinden elde etmişlerdir. Maddelerden alınabilecek puan ortalamalarının 1 ile 5 arasında olduğu dikkate alındığında bulgular, spor müsabakalarında şiddet konusunda öğrencilerin genel olarak düşük ve düşüğe yakın orta düzeyde puan ortalamaları elde ettiklerini, öğrencilerin ücretsiz bilet alma taraftarı olmalarının yanında maçlarda küfür edilmesine karşı olduklarını düşündürmektedir.

Öğrencilerin sporda güvenlik konusundaki görüşleri Tablo 17’de verilmiştir:

Tablo 17. Öğrencilerin Sporda Güvenlik Konusundaki Ortalamaları

Madde	Derece	f	%	\bar{X}	S.S.
16- Maçlara giden seyircilerin yanında kesici alet taşımalarını doğru buluyor musunuz?	Hiçbir zaman	773	77,2	1,62	1,27
	Nadiren	38	3,8		
	Ara sıra	86	8,6		
	Sıklıkla	8	0,8		
	Her zaman	96	9,6		
17- Sizce statlarda güvenliğin sağlanması için Emniyet Mensupları daha fazla sayıda bulunmalı mıdır?	Hiçbir zaman	204	20,4	3,75	3,44
	Nadiren	118	11,8		
	Ara sıra	85	8,5		
	Sıklıkla	132	13,2		
	Her zaman	462	46,2		
18- Taraftarların sahaya yabancı madde atmalarını uygun buluyor musunuz?	Hiçbir zaman	773	77,2	1,63	1,37
	Nadiren	53	5,3		
	Ara sıra	57	5,7		
	Sıklıkla	40	4		
	Her zaman	78	7,8		
19- Saha olaylarına karışan kişilerin, tekrar spor alanlarına alınmalarını doğru buluyor musunuz?	Hiçbir zaman	590	58,9	1,76	1,15
	Nadiren	199	19,9		
	Ara sıra	141	14,1		
	Sıklıkla	18	1,8		
	Her zaman	53	5,3		
20- 6222 Sayılı Sporda Şiddet ve Düzensizliğin Önlenmesine dair kanun hükümleri hakkında bilginiz var mı?	Hiçbir zaman	593	59,2	1,82	1,22
	Nadiren	173	17,3		
	Ara sıra	123	12,3		
	Sıklıkla	42	4,2		
	Her zaman	70	7		

Tablo 17 incelendiğinde *sporda güvenlik* konusuna ilişkin öğrencilerin en yüksek puan ortalamasını maçlarda daha fazla sayıda emniyet mensubunun bulunması (\bar{X} : 3,75) en düşük puan ortalamasını da maça giden seyircilerin yanında kesici alet bulundurması (\bar{X} : 1,60) maddesinden elde etmişlerdir. Maddelerden alınabilecek puan ortalamalarının 1 ile 5 arasında olduğu dikkate alındığında bulgular, sporda güvenlik konusunda öğrencilerin genel olarak düşüğe yakın orta düzeyde puan ortalamaları elde ettiklerini, öğrencilerin maçlarda güvenlik kaygısı taşıdıklarını, tehlikeli davranış gösteren taraftarları ise maçlarda istemediklerini göstermektedir.

Öğrencilerin bayanların spora katılımı konusundaki görüşleri Tablo 18’de verilmiştir:

Tablo 18. Öğrencilerin Bayanların Spora Katılımı Konusundaki Ortalamaları

Madde	Derece	<i>f</i>	%	\bar{X}	S.S.
21- Bayanların spor müsabakalarına izleyici olarak katılmalarını doğru buluyor musunuz?	Hiçbir zaman	214	21,4	3,26	1,56
	Nadiren	122	12,2		
	Ara sıra	212	21,2		
	Sıklıkla	91	9,1		
	Her zaman	362	36,2		
22- Bayanların spor müsabakalarını izlerken, küfür etmelerini doğru buluyor musunuz?	Hiçbir zaman	673	67,2	2,02	1,61
	Nadiren	52	5,2		
	Ara sıra	56	5,6		
	Sıklıkla	22	2,2		
	Her zaman	198	19,8		
23- Bayanların spor müsabakalarına seyirci olarak katılmaları, sporda şiddet olaylarını azaltır mı?	Hiçbir zaman	325	32,5	2,46	1,35
	Nadiren	245	24,5		
	Ara sıra	192	19,2		
	Sıklıkla	125	12,5		
	Her zaman	114	11,4		

Tablo 18 incelendiğinde öğrencilerin *bayanların spora katılımı* konusuna ilişkin öğrencilerin en yüksek puan ortalamasını bayanların spor müsabakalarına katılması beğenme (\bar{X} : 3,26) en düşük puan ortalamasını da maçlarda bayan taraftarların küfür etmesi (\bar{X} : 2,02) maddesinden elde etmişlerdir. Maddelerden alınabilecek puan ortalamalarının 1 ile 5 arasında olduğu dikkate alındığında bulgular, bayanların spora katılımı konusunda öğrencilerin genel olarak orta düzeyde puan ortalamaları elde ettiklerini, öğrencilerin bayan taraftarları maçlara katılmalarını uygun bulmalarının yanında maça geldiklerinde erkeklerin aksine uslu uslu maçları izlemelerini önemsediklerini düşündürmektedir.

Öğrencilerin spor ahlakı ve şiddet konusundaki görüşleri Tablo 19’da verilmiştir:

Tablo 19. Öğrencilerin Spor Ahlakı ve Şiddet Konusundaki Ortalamaları

Madde	Derece	<i>f</i>	%	\bar{X}	S.S.
24- Kendi sahanızda oynanan müsabakalarda rakip takım sporcularını ve seyircilerini alkışlar mısınız?	Hiçbir zaman	304	30,4	2,84	1,63
	Nadiren	164	16,4		
	Ara sıra	185	18,5		
	Sıklıkla	101	10,1		
	Her zaman	247	24,7		
25- Sporcuların bahis oynamalarını uygun buluyor musunuz?	Hiçbir zaman	549	54,8	2,14	2,09
	Nadiren	185	18,5		
	Ara sıra	102	10,2		
	Sıklıkla	49	4,9		
	Her zaman	116	11,6		
26- Sporcuların maçı kazanmak için hile yapmalarını uygun buluyor musunuz?	Hiçbir zaman	769	76,8	1,54	1,15
	Nadiren	86	8,6		
	Ara sıra	62	6,2		
	Sıklıkla	9	0,9		
	Her zaman	75	7,5		
27- Fair-Play açısından spora şike olaylarının karışmasını uygun buluyor musunuz?	Hiçbir zaman	643	64,2	1,86	1,52
	Nadiren	140	14		
	Ara sıra	93	9,3		
	Sıklıkla	22	2,2		
	Her zaman	103	10,3		
28- Fair-Play ruhunu sahaya yansıtan takım ve oyunculara sizce ödüller verilmeli mi?	Hiçbir zaman	233	23,3	3,03	1,64
	Nadiren	165	16,5		
	Ara sıra	236	23,6		
	Sıklıkla	90	9		
	Her zaman	277	27,7		
29- Sporcuların doping kullanmalarını uygun buluyor musunuz?	Hiçbir zaman	523	52,2	1,97	1,54
	Nadiren	251	25,1		
	Ara sıra	109	10,9		
	Sıklıkla	27	2,7		
	Her zaman	91	9,1		
30- "Spor Ahlakı" kavramının Millî Eğitim Bakanlığı müfredatına dahil edilerek ders olarak okutulmasını uygun karşılar mısınız?	Hiçbir zaman	262	26,2	3,13	1,67
	Nadiren	169	16,9		
	Ara sıra	110	11		
	Sıklıkla	110	11		
	Her zaman	350	35		

Tablo 19 incelendiğinde *spor ahlakı ve şiddet* konusuna ilişkin öğrencilerin en yüksek puan ortalamasını ders programlarında spor ahlakına yer verilmesi (\bar{X} : 3,13) en düşük puan ortalamasını da maçı kazanmak için sporcuların hile yapması (\bar{X} : 1,54) maddesinden elde etmişlerdir. Maddelerden alınabilecek puan ortalamalarının 1 ile 5 arasında olduğu dikkate alındığında bulgular, spor ahlakı ve şiddet konusunda öğrencilerin genel olarak düşüğe yakın orta düzeyde puan ortalamaları elde ettiklerini, öğrencilerin derslerde spor ahlakını önceleyen öğretimlerin yapılmasını istediklerini göstermektedir.

Öğrencilerin okullarda ve evde şiddet konusundaki görüşleri Tablo 20’de verilmiştir:

Tablo 20. Öğrencilerin Okullarda ve Evde Şiddet Konusundaki Ortalamaları

Madde	Derece	f	%	\bar{X}	S.S.
31-Okulda arkadaşlarınızla tuttuğunuz takımlardan dolayı şiddete yönelik eylemlerde bulunur musunuz (küfür, saldırganlık)?	Hiçbir zaman	672	67,1	1,72	1,36
	Nadiren	153	15,3		
	Ara sıra	74	7,4		
	Sıklıkla	14	1,4		
	Her zaman	88	8,8		
32- Okulda oyun oynarken veya okul dışı rekreasyonel faaliyetler yaparken, kaba kuvvete başvurduğunuz oldu mu?	Hiçbir zaman	507	50,6	2,00	1,43
	Nadiren	262	26,2		
	Ara sıra	93	9,3		
	Sıklıkla	28	2,8		
	Her zaman	111	11,1		
33- Çocukluk döneminizde aileniz size şiddete yönelik eylemlerde (dayak, küfür, vb.) bulundu mu?	Hiçbir zaman	745	74,4	1,59	1,24
	Nadiren	94	9,4		
	Ara sıra	65	6,5		
	Sıklıkla	49	4,9		
	Her zaman	48	4,8		

Tablo 20 incelendiğinde *okullarda ve evde şiddet* konusuna ilişkin öğrencilerin en yüksek puan ortalamasını kaba kuvvete başvurma (\bar{X} : 2,00) en düşük puan ortalamasını da aileden şiddet görme (\bar{X} : 1,59) maddesinden elde etmişlerdir. Maddelerden alınabilecek puan ortalamalarının 1 ile 5 arasında olduğu dikkate

alındığında bulgular, okulda ve ailede şiddet konusunda öğrencilerin genel olarak düşük düzeyde puan ortalamaları elde ettiklerini, öğrencilerin okulda ve evde genel olarak şiddet görmediklerini düşündürmektedir.

Tablo 16'dan Tablo 20'ye kadar incelendiğinde öğrencilerin *sporda şiddet* konusunda *genel olarak* en yüksek puan ortalamasını spor müsabakalarında güvenlik görevlisi sayısının artırılması (\bar{X} : 3,75) en düşük puan ortalamasını da sporcuların maçı kazanmak için hile yapması (\bar{X} : 1,54) maddesinden elde etmişlerdir. Bu bulgu sporda şiddet denince en fazla güvenliğe önem verdiklerini, bunu önleme adına da sporcuların hileden uzak durmaları gerektiğini düşündüklerini göstermektedir.

Tablolarda görülen dağılımların cinsiyet, sınıf düzeyi, aile gelir durumu, tutulan takım ve uğraşılan spor branşı değişkenlerine göre görünümünü ortaya koymak amacıyla sporda şiddet konusundaki öğrenci görüşlerine ilişkin elde etmiş oldukları puan ortalaması ve standart sapma değerleri hesaplanmış, Kruskal Wallis ve Mann Whitney U testleri yapılmış ve takip eden kısımlarda yorumlanmıştır.

4.3. Kişisel Özelliklerine Göre Öğrencilerin Sporda Şiddet Konusundaki

Görüşleri Arasındaki Farklılıklar

Bu konuda öğrencilerin sporda şiddet anketinin *medyada şiddet, spor müsabakalarında şiddet, sporda güvenlik, bayanların spora katılımı, spor ahlakı ve şiddet, okullarda ve evde şiddet* konularındaki maddelerinden elde ettikleri frekans, aritmetik ortalama (\bar{X}) ve standart sapma (SS) değerleri onların demografik özellikleriyle (*cinsiyet, sınıf düzeyi, ailenin gelir düzeyi, tutulan futbol takım ve uğraşılan spor alanı*) ilişkilendirilerek karşılaştırılmıştır. İkinci olarak bu konuda, anket maddelerinden elde edilen puanların normal dağılım göstermemesi nedeniyle yapılan Mann Whitney U ve Kruskal Wallis farklılık testlerinden, elde edilen bulgular cinsiyet, sınıf düzeyi, gelir düzeyi, tutulan takım ve uğraşılan spor dallarına göre alt başlıklarda verilmiştir.

4.3.1. Cinsiyet ve Sporda Şiddet

Cinsiyet konusunda, kız ve erkek öğrencilerin sporda şiddet konusunun altı boyutundaki maddelerine ilişkin tercihleri doğrultusunda elde ettikleri en yüksek ve en düşük puan ortalamaları ile standart sapma değerleri incelenmiştir. Bu konuda ulaşılan bulgular Tablo 21’de verilmiştir. Devamında öğrencilerin cinsiyetlerine göre altı alt boyuttaki görüşlerinin farklılaşma durumunu çözümlmek amacıyla Mann Whitney U testi yapılmıştır. Bu konuda ulaşılan bulgular da Tablo 22’de verilmiştir.

Tablo 21. Cinsiyetlerine Göre Ortaokul ve Lise Öğrencilerinin Sporda Şiddet Konusuna İlişkin Ortalamaları

Anket Maddeleri	Cinsiyet			
	Bayan		Erkek	
	\bar{X}	S.S.	\bar{X}	S.S.
<i>Medyada Şiddet</i>				
1-1- Televizyonlarda şiddete yönelik film ve programları izler misiniz?	2,31	1,10	3,24	1,23
1-2- Televizyonlardaki spor programlarını beğeniyor veya seviyeli buluyor musunuz?	2,62	1,42	3,17	1,52
1-3- Spor medyasını takip eder misiniz (gazete, tv, radyo) ?	2,13	1,31	2,87	1,28
1-4- Spor medyasındaki çeşitli kişilerin ve TV programlarının taraftarların davranışlarını olumsuz etkilediğini düşünüyor musunuz?	2,69	1,42	2,60	1,23
<i>Spor Müsabakalarında Şiddet</i>				
2-5- Hangi sıklıkla müsabaka izlersiniz?	2,28	1,09	2,74	1,14
2-6- Çoğunlukla izlediğiniz spor müsabakalarının kurallarını tam olarak bildiğinizi düşünüyor musunuz?	2,11	1,22	3,00	1,31
2-7- Hangi sebeple olursa olsun, müsabakalardaki şiddet ve küfür olaylarını destekliyor musunuz?	1,42	,86	1,89	1,25
2-8- Sportif bir müsabakayı izlerken, herhangi bir olay karşısında küfür eder misiniz?	1,44	,87	1,75	1,20
2-9- Tuttuğunuz takım yenildiğinde veya hakem yanlış kararlar verdiğiğinde şiddete yönelik eylemlerde bulunur musunuz (küfür, saldırganlık) ?	1,48	,91	2,30	1,52
2-10- Herhangi bir sportif faaliyette kavgaya ve saha olaylarına karıştınız mı?	1,33	,86	2,08	1,54

2-11- Sizce müsabakalarda küfür etmek doğal bir davranış mıdır?	1,34	,66	1,74	1,23
2-12- Sporcular tarafından müsabakanın hakemine yapılan saldırgan şekildeki itirazları uygun buluyor musunuz?	1,60	1,08	2,16	1,21
2-13- Spor yöneticileri tarafından gerçekleştirilen hakemlere yönelik saldırgan davranışları doğru buluyor musunuz?	1,45	,87	2,03	1,14
2-14- Futbolda derbi müsabakalarına misafir takım taraftarlarının alınmamasını uygun buluyor musunuz?	2,09	1,41	2,71	1,56
2-15- Taraftarlara maç öncesinde bedava bilet dağıtılmasını uygun buluyor musunuz	2,52	1,60	3,52	1,73
<i>Sporda Güvenlik</i>				
3-16- Maçlara giden seyircilerin yanında kesici alet taşımalarını doğru buluyor musunuz?	1,25	,85	1,83	1,41
3-17- Sizce statlarda güvenliğin sağlanması için Emniyet Mensupları daha fazla sayıda bulunmalı mıdır?	3,23	1,77	3,70	1,51
3-18- Taraftarların sahaya yabancı madde atmalarını uygun buluyor musunuz?	1,36	,92	1,74	1,37
3-19- Saha olaylarına karışan kişilerin, tekrar spor alanlarına alınmalarını doğru buluyor musunuz?	1,33	,73	1,99	1,20
3-20- 6222 Sayılı Sporda Şiddet ve Düzensizliğin Önlenmesine dair kanun hükümleri hakkında bilginiz var mı?	1,55	,97	1,98	1,32
<i>Bayanların Spora Katılımı</i>				
4-21- Bayanların spor müsabakalarına izleyici olarak katılmalarını doğru buluyor musunuz?	3,34	1,58	3,22	1,56
4-22- Bayanların spor müsabakalarını izlerken, küfür etmelerini doğru buluyor musunuz?	1,86	1,53	2,12	1,65
4-23- Bayanların spor müsabakalarına seyirci olarak katılmaları, sporda şiddet olaylarını azaltır mı?	2,18	1,31	2,62	1,36
<i>Spor Ahlakı ve Şiddet</i>				
5-24- Kendi sahanızda oynanan müsabakalarda rakip takım sporcularını ve seyircilerini alkışlar mısınız?	2,65	1,52	2,92	1,58
5-25- Sporcuların bahis oynamalarını uygun buluyor musunuz?	1,63	,99	2,21	1,52
5-26- Sporcuların maçı kazanmak için hile yapmalarını uygun buluyor musunuz?	1,30	,78	1,67	1,30

5-27- Fair-Play açısından spora şike olaylarının karışmasını uygun buluyor musunuz?	1,60	1,05	1,92	1,42
5-28- Fair-Play ruhunu sahaya yansıtan takım ve oyunculara sizce ödüller verilmeli mi?	2,79	1,58	3,14	1,46
5-29- Sporcuların doping kullanmalarını uygun buluyor musunuz?	1,57	,92	2,11	1,36
5-30- “Spor Ahlakı” kavramının Millî Eğitim Bakanlığı müfredatına dahil edilerek ders olarak okutulmasını uygun karşılar mısınız?	2,89	1,63	3,25	1,65
<i>Okulda ve Evde Şiddet</i>				
6-31-Okulda arkadaşlarıyla tuttuğunuz takımlardan dolayı şiddete yönelik eylemlerde bulunur musunuz (küfür, saldırganlık)?	1,46	,81	1,83	1,39
6-32- Okulda oyun oynarken veya okul dışı rekreasyonel faaliyetler yaparken, kaba kuvvete başvurduğunuz oldu mu?	1,61	1,01	2,18	1,41
6-33- Çocukluk döneminizde aileniz size şiddete yönelik eylemlerde (dayak, küfür, vb.) bulundu mu?	1,31	,77	1,71	1,25

Araştırma bulguları incelendiğinde ortaokul ve lise öğrencilerinin cinsiyetlerine göre sporda şiddet konusundaki görüşlerinin kimi boyutlarda benzerlik gösterirken kimi boyutlarda farklılaştığı gözlenmiştir. *Medyada şiddet* konusunda kız öğrenciler spor müsabakalarında çeşitli kişilerin ve bazı televizyon programlarının taraftarların davranışlarını olumsuz etkilediğini ($\bar{X}=2,69$) düşünürken, erkek öğrenciler televizyonlarda şiddet içerikli yayınları takip ettiklerini ($\bar{X}=3,24$) söylemektedirler. *Spor müsabakalarında şiddet* konusunda kız öğrenciler maç öncesi bedava bilet dağıtılmasını isterken ($\bar{X}=2,52$), erkek öğrencilerin de ($\bar{X}=3,52$) aynı düşüncede olduğu gözlenmiştir.

Sporda güvenlik konusunda kız ($\bar{X}=3,23$) ve erkek ($\bar{X}=3,70$) öğrenciler müsabakalara daha fazla güvenlik görevlisi katılması noktasında benzer düşüncededir. Aynı durum bayanların spora katılması konusunda da görülmektedir. Kız öğrenciler ($\bar{X}=3,34$) ve erkek öğrenciler ($\bar{X}=3,22$) bayanların spor etkinliklerine daha fazla katılmasını istemektedirler. Sporda ahlak ve şiddet konusunda kız ($\bar{X}=2,89$) ve erkek ($\bar{X}=3,25$) öğrenciler benzer düşüncededir. Her iki grup ta spor ahlakı konusuna öğretim programlarında yer verilmesini istemektedirler. Okulda ve evde şiddet konusunda hem kız öğrenciler hem de erkek öğrenciler düşük puan ortalamaları elde

etmişlerdir. Bu bulgu öğrencilerin şiddet konusuna mesafeli durduklarını, geçmişte pek şiddete maruz kalmadıklarını düşündürmektedir.

Yanı sıra öğrencilerin sporda şiddet konusundaki görüşlerinin onların cinsiyetlerine göre farklılaşma durumunu belirlemek üzere Mann Whitney U testi yapılmıştır. Ulaşılan bulgular Tablo 22’de verilmiştir:

Tablo 22. Cinsiyete Göre Sporda Şiddet Konusundaki Görüşlerin Farklılaşması

Sporda Şiddet		N	Mean Rank	U	z	Asymp. Sig.
Medyada Şiddet	Bayan	366	387,05	74499,50	-9,511	0,000
	Erkek	635	566,68			
	Total	1001				
Spor Müsabakalarında Şiddet	Bayan	366	311,46	46834,00	-15,773	0,000
	Erkek	635	610,25			
	Total	1001				
Sporda Güvenlik	Bayan	366	352,25	61761,50	-12,481	0,000
	Erkek	635	586,74			
	Total	1001				
Bayanların Spora Katılımı	Bayan	366	491,80	112836,50	-0,770	0,442
	Erkek	635	506,30			
	Total	1001				
Spor Ahlakı ve Şiddet	Bayan	366	397,49	78321,00	-8,631	0,000
	Erkek	635	560,66			
	Total	1001				
Okullarda ve Evde Şiddet	Bayan	366	413,80	84288,00	-7,460	0,000
	Erkek	635	551,26			
	Total	1001				

“Mann-Whitney U testi sonucuna göre erkek bayan öğrencilerin sporda şiddetin boyutlarına ilişkin görüşleri arasında istatistiksel olarak medyada şiddet ($U = 74499,50$, $p=0,001$, $z=-9,511$), spor müsabakalarında şiddet ($U = 46834,00$, $p=0,001$, $z=-17,773$), sporda güvenlik ($U = 61761,50$, $p=0,001$, $z=-12,481$), spor ahlakı ve şiddet ($U=78321,00$, $p=0,001$, $z=-8,631$) ve okullarda ve evde şiddet ($U = 84288,00$, $p=0,001$, $z=-7,460$) konularında anlamlı düzeyde farklılık bulunmaktadır. Diğer taraftan sporda şiddet konusunda öğrencilerin cinsiyetlerine göre bayanların spora katılımı boyutundaki görüşleri arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılık

gözenmemiştir. Bulgular kız ve erkek öğrencilerin sporda şiddetin bayanların spora katılımı hariç tüm boyutlarında birbirlerinden farklı düşündüklerini ortaya koymaktadır.

4.3.2. Sınıf Düzeyi ve Sporda Şiddet

Sınıf düzeyi konusunda, 5., 6., 7., 8., 9., 10., 11. ve 12. sınıflarda öğrenim gören öğrencilerin sporda şiddet konusunun altı boyutundaki maddelerine ilişkin tercihleri doğrultusunda elde ettikleri en yüksek ve en düşük puan ortalamaları ile standart sapma değerleri incelenmiştir. Bu konuda ulaşılan bulgular ise Tablo 23'te verilmiştir. Yanı sıra devamında öğrencilerin sınıf düzeylerine göre altı alt boyuttaki görüşlerinin farklılaşma durumunu çözümlmek amacıyla Kruskal Wallis testi yapılmıştır. Bu konuda ulaşılan bulgular da Tablo 24'te verilmiştir.

Tablo 23. Sınıf Düzeylerine Göre Ortaokul ve Lise Öğrencilerinin Sporda Şiddet Konusuna İlişkin Ortalamaları

Anket Maddesi	Sınıf Düzeyi															
	5. Sınıflar		6. Sınıflar		7. Sınıflar		8. Sınıflar		9. Sınıflar		10. Sınıflar		11. Sınıflar		12. Sınıflar	
	\bar{X}	S.S.	\bar{X}	S.S.	\bar{X}	S.S.	\bar{X}	S.S.	\bar{X}	S.S.	\bar{X}	S.S.	\bar{X}	S.S.	\bar{X}	S.S.
<i>Medyada Şiddet</i>																
1-1- Televizyonlarda şiddete yönelik film ve programları izler misiniz?	2,57	1,12	2,66	1,29	2,62	,95	2,69	1,17	2,00	,89	2,84	,85	3,52	1,45	3,04	1,31
1-2- Televizyonlardaki spor programlarını beğeniyor veya seviyeli buluyor musunuz?	3,57	1,53	3,36	1,20	3,25	1,45	3,50	1,23	2,67	1,86	2,31	,76	2,01	1,37	3,24	1,67
1-3- Spor medyasını takip eder misiniz (gazete, tv, radyo) ?	2,67	1,43	2,89	1,26	2,55	1,38	2,90	1,30	3,67	1,03	1,89	,93	2,30	1,25	3,13	1,44
1-4- Spor medyasındaki çeşitli kişilerin ve TV programlarının taraftarların davranışlarını olumsuz etkilediğini düşünüyor musunuz?	2,81	1,42	2,53	1,34	3,01	1,34	2,41	1,14	3,33	,52	2,24	,68	2,54	1,35	2,07	,78
<i>Spor Müsabakalarında Şiddet</i>																
2-5- Hangi sıklıkla müsabaka izlersiniz?	2,43	1,24	2,74	1,21	2,81	1,39	2,66	1,27	2,67	1,86	2,07	,86	2,43	,76	2,49	,51
2-6- Çoğunlukla izlediğiniz spor müsabakalarının kurallarını tam olarak bildiğinizi düşünüyor musunuz?	2,81	1,50	3,44	1,27	2,55	1,32	2,78	1,25	2,00	,89	2,76	,65	2,30	1,36	3,09	1,18

2-7- Hangi sebeple olursa olsun, müsabakalardaki şiddet ve küfür olaylarını destekliyor musunuz?	1,56	1,20	1,71	,85	1,43	,85	1,44	,97	2,00	1,55	2,93	1,92	1,96	1,19	2,00	1,00
2-8- Sportif bir müsabakayı izlerken, herhangi bir olay karşısında küfür eder misiniz?	1,37	,93	1,39	,85	1,31	,77	1,48	,97	2,00	1,55	2,89	1,94	1,86	1,00	2,58	1,62
2-9- Tuttuğunuz takım yenildiğinde veya hakem yanlış kararlar verdiğiğinde şiddete yönelik eylemlerde bulunur musunuz (küfür, saldırganlık)?	1,65	1,34	1,52	1,00	1,68	1,20	1,70	1,04	3,33	1,86	3,04	1,97	2,61	1,45	1,96	1,26
2-10- Herhangi bir sportif faaliyette kavgaya ve saha olaylarına karıştınız mı?	1,70	1,20	1,85	1,17	1,77	1,43	1,62	1,06	1,67	1,03	1,56	,66	1,89	1,61	2,69	1,89
2-11- Sizce müsabakalarda küfür etmek doğal bir davranış mıdır?	1,22	,58	1,70	1,08	1,37	,94	1,44	,90	1,00	,00	2,89	1,94	1,80	1,12	1,76	,93
2-12- Sporcular tarafından müsabakanın hakemine yapılan saldırgan şekildeki itirazları uygun buluyor musunuz?	1,58	1,03	1,96	1,10	2,25	1,43	1,90	1,08	2,00	,89	3,29	1,79	1,81	,87	1,40	,72
2-13- Spor yöneticileri tarafından gerçekleştirilen hakemlere yönelik saldırgan davranışları doğru buluyor musunuz?	1,58	1,07	1,52	,92	1,60	,90	1,68	1,01	2,00	1,55	3,18	1,84	2,09	1,01	1,76	,57

2-14- Futbolda derbi müsabakalarına misafir takım taraftarlarının alınmamasını uygun buluyor musunuz?	2,75	1,65	2,24	1,56	2,22	1,39	2,47	1,44	1,67	1,03	3,47	1,56	2,71	1,57	1,31	,70
2-15- Taraftarlara maç öncesinde bedava bilet dağıtılmasını uygun buluyor musunu	2,96	1,75	3,42	1,72	3,09	1,72	3,36	1,56	1,67	1,03	2,18	1,53	3,35	1,88	2,82	1,54
<i>Sporda Güvenlik</i>																
3-16- Maçlara giden seyircilerin yanında kesici alet taşımalarını doğru buluyor musunuz?	1,50	1,14	1,19	,77	1,27	,92	1,20	,69	1,00	,00	2,82	1,99	2,19	1,48	1,62	1,47
3-17- Sizce statlarda güvenliğin sağlanması için Emniyet Mensupları daha fazla sayıda bulunmalı mıdır?	2,96	1,67	4,41	1,23	4,04	1,52	3,82	1,48	2,67	1,86	3,24	1,15	3,10	1,62	2,87	1,82
3-18- Taraftarların sahaya yabancı madde atmalarını uygun buluyor musunuz?	1,76	1,39	1,20	,69	1,29	,90	1,41	,93	2,33	2,07	2,38	1,48	1,88	1,49	1,64	1,21
3-19- Saha olaylarına karışan kişilerin, tekrar spor alanlarına alınmalarını doğru buluyor musunuz?	1,39	,98	2,27	1,36	1,55	,96	1,78	1,16	1,00	,00	2,13	,87	1,81	1,11	1,89	,88
3-20- 6222 Sayılı Sporda Şiddet ve Düzensizliğin Önlenmesine dair kanun hükümleri hakkında bilginiz var mı?	1,92	1,28	2,34	1,41	1,42	,89	1,91	1,15	1,33	,52	1,20	,50	1,85	1,29	2,58	1,41

Bayanların Spora Katılımı

4-21- Bayanların spor müsabakalarına izleyici olarak katılmalarını doğru buluyor musunuz?	3,42	1,68	3,14	1,46	3,43	1,50	3,65	1,51	1,33	,52	2,04	1,46	3,11	1,47	3,18	1,79
4-22- Bayanların spor müsabakalarını izlerken, küfür etmelerini doğru buluyor musunuz?	1,72	1,37	1,39	,76	1,78	1,47	1,50	1,08	1,00	,00	2,89	2,00	2,84	1,93	1,84	1,43
4-23- Bayanların spor müsabakalarına seyirci olarak katılmaları, sporda şiddet olaylarını azaltır mı?	2,19	1,35	2,14	1,20	2,57	1,50	2,53	1,21	1,00	,00	2,51	1,01	2,61	1,35	2,42	1,57

Spor Ahlakı ve Şiddet

5-24- Kendi sahanızda oynanan müsabakalarda rakip takım sporcularını ve seyircilerini alkışlar mısınız?	2,88	1,77	2,96	1,54	3,03	1,56	2,77	1,57	1,33	,52	1,62	1,07	2,94	1,41	2,22	1,59
5-25- Sporcuların bahis oynamalarını uygun buluyor musunuz?	1,87	1,32	1,86	1,40	1,58	1,15	1,70	1,01	1,00	,00	3,00	1,86	2,43	1,41	2,40	1,70
5-26- Sporcuların maçı kazanmak için hile yapmalarını uygun buluyor musunuz?	1,64	1,28	1,14	,62	1,25	,79	1,32	,80	2,00	,89	1,89	1,01	2,00	1,53	1,09	,42
5-27- Fair-Play açısından spora şike olaylarının karışmasını uygun buluyor musunuz?	2,17	1,49	1,57	1,00	1,30	,78	1,69	1,25	2,33	1,03	2,09	1,00	2,19	1,59	1,36	,88

5-28- Fair-Play ruhunu sahaya yansıtan takım ve oyunculara sizce ödüller verilmeli mi?	2,67	1,78	3,45	1,57	3,54	1,52	2,74	1,61	1,00	,00	2,84	1,00	2,83	1,16	3,09	1,58
5-29- Sporcuların doping kullanmalarını uygun buluyor musunuz?	1,91	1,33	1,65	1,01	2,04	1,65	1,81	1,19	1,00	,00	2,11	1,01	1,83	,76	2,64	1,67
5-30- "Spor Ahlakı" kavramının Millî Eğitim Bakanlığı müfredatına dahil edilerek ders olarak okutulmasını uygun karşılar mısınız?	2,73	1,83	3,66	1,64	3,47	1,54	3,11	1,55	1,00	,00	2,09	1,56	2,94	1,58	3,80	1,34
<i>Okulda ve Evde Şiddet</i>																
6-31-Okulda arkadaşlarınızla tutduğunuz takımlardan dolayı şiddete yönelik eylemlerde bulunur musunuz (küfür, saldırganlık)?	1,66	1,29	1,76	1,54	1,49	1,09	1,55	,93	2,00	,89	2,98	1,89	1,76	1,12	1,47	,79
6-32- Okulda oyun oynarken veya okul dışı rekreasyonel faaliyetler yaparken, kaba kuvvete başvurduğunuz oldu mu?	1,70	1,31	2,03	1,34	2,26	1,51	1,88	1,05	2,00	1,55	3,11	1,76	1,70	,99	2,22	1,28
6-33- Çocukluk döneminizde aileniz size şiddete yönelik eylemlerde (dayak, küfür, vb.) bulundu mu?	1,40	,97	1,11	,44	1,65	1,25	1,45	,97	3,00	1,79	1,42	,81	1,75	1,29	1,89	,98

Tablo 23'teki araştırma bulguları incelendiğinde ortaokul ve lise öğrencilerinin sınıf düzeylerine göre sporda şiddet konusundaki görüşlerinin kimi boyutlarda benzerlik gösterirken kimi boyutlarda farklılaştığı gözlenmiştir. *Medyada şiddet* konusunda beşinci ($\bar{X}=3,57$), altıncı ($\bar{X}=3,36$), yedinci ($\bar{X}=3,25$), sekizinci ($\bar{X}=3,50$) ve on ikinci sınıflar ($\bar{X}=3,24$) televizyonlardaki spor programlarını beğeniyorken, dokuzuncu sınıflar ($\bar{X}=3,67$) spor medyasını takip ettiklerini, onuncu ($\bar{X}=2,84$) ve on birinci ($\bar{X}=3,52$) sınıflar da televizyonda şiddete yönelik programları takip ettiklerini ifade etmektedirler. *Spor müsabakalarında şiddet* konusunda beşinci ($\bar{X}=2,96$), yedinci ($\bar{X}=3,09$), sekizinci ($\bar{X}=3,36$) ve on birinci ($\bar{X}=3,35$) sınıf öğrencileri maç öncesinde bedava bilet dağıtılmasını öncelerken, altıncı ($\bar{X}=3,44$) ve on ikinci ($\bar{X}=3,09$) sınıf öğrencileri de izledikleri spor müsabakalarının kurallarını bildiklerini ifade etmişlerdir. Dokuzuncu sınıflar ($\bar{X}=3,33$) şiddete eğilimli olduklarını, onuncu sınıflar da derbi maçlarına misafir takım taraftarlarının alınmaması gerektiğini düşünmektedirler.

Sporda güvenlik konusunda tüm sınıf düzeylerindeki öğrenciler statlarda güvenliğin sağlanması için müsabakalara daha fazla sayıda güvenlik görevlilerinin katılmasını istemektedir. *Bayanların spora katılması* konusunda onuncu sınıf öğrencileri hariç diğer tüm sınıf düzeyindeki öğrenciler bayanların spor müsabakalarına katılmalarını doğru bulurken, onuncu sınıf öğrencileri müsabakalarda bayanların küfür etmelerini ($\bar{X}=2,89$) uygun bulmaktadırlar.

Sporda ahlak ve şiddet konusunda altıncı ($\bar{X}=3,66$), sekizinci ($\bar{X}=3,11$), on birinci ($\bar{X}=2,94$) ve on ikinci ($\bar{X}=3,80$) sınıf öğrencileri spor ahlaki konularına öğretim programlarında yer verilmesini istersen, beşinci sınıf öğrencileri ($\bar{X}=2,88$) rakip takımın sporcularını ve taraftarlarını kendi sahalarında alkışladığını, yedinci sınıfların ($\bar{X}=3,54$) fair-play ruhuna sahip sporculara ödül verilmesini isterken, dokuzuncu sınıflar ($\bar{X}=2,33$) spora şike karışması olayını daha fazla önemsemektedirler. Onuncu sınıf öğrencileri ($\bar{X}=3,00$) bahis oynanmasını uygun bulmaktadırlar.

Okulda ve evde şiddet konusunda beşinci ($\bar{X}=1,70$), altıncı ($\bar{X}=2,03$), yedinci ($\bar{X}=2,26$), sekizinci ($\bar{X}=1,88$), onuncu ($\bar{X}=3,11$) ve on ikinci ($\bar{X}=2,22$) sınıf öğrencileri sporda zaman zaman kaba kuvvete başvurduklarını söylerken, dokuzuncu sınıf öğrencileri ($\bar{X}=3,00$) çocukken dayak yediklerini, on birinci sınıf öğrencileri ($\bar{X}=1,76$)

de okulda tuttuğu takımdan dolayı zaman zaman arkadaşlarıyla münakaşa ettiklerini ifade etmişlerdir.

Yanı sıra öğrencilerin sporda şiddet konusundaki görüşlerinin onların sınıf düzeylerine göre farklılaşma durumunu belirlemek üzere Kruskal Wallis testi yapılmıştır. Ulaşılan bulgular Tablo 24'te verilmiştir:

Tablo 24. Sınıf Düzeylerine Göre Öğrencilerin Sporda Şiddetin Boyutları Konusundaki Görüşleri

Sınıf Düzeyi	N	Ortalama Sırası	Kruskal-Wallis H	df	Asymp. Sig.	
Medyada Şiddet	5. Sınıflar	145	553,42	36,905	7	0,000
	6. Sınıflar	101	523,06			
	7. Sınıflar	220	526,81			
	8. Sınıflar	167	528,01			
	9. Sınıflar	6	552,50			
	10. Sınıflar	45	311,33			
	11. Sınıflar	272	452,00			
	12. Sınıflar	45	535,10			
	Total	1001				
	Spor Müsabakalarında Şiddet	5. Sınıflar	145			
6. Sınıflar		101	510,44			
7. Sınıflar		220	443,31			
8. Sınıflar		167	474,50			
9. Sınıflar		6	434,00			
10. Sınıflar		45	630,91			
11. Sınıflar		272	575,54			
12. Sınıflar		45	547,26			
Total		1001				
Sporda Güvenlik		5. Sınıflar	145	430,76	52,889	7
	6. Sınıflar	101	602,58			
	7. Sınıflar	220	426,77			
	8. Sınıflar	167	485,64			
	9. Sınıflar	6	325,50			
	10. Sınıflar	45	586,80			
	11. Sınıflar	272	551,47			
	12. Sınıflar	45	551,80			
	Total	1001				
	Bayanların Spora Katılımı	5. Sınıflar	145	452,63		
6. Sınıflar		101	403,04			

	7. Sınıflar	220	494,10			
	8. Sınıflar	167	516,73			
	9. Sınıflar	6	54,50			
	10. Sınıflar	45	519,17			
	11. Sınıflar	272	562,31			
	12. Sınıflar	45	522,87			
	Total	1001				
Spor Ahlakı ve Şiddet	5. Sınıflar	145	471,80	25,423	7	0,001
	6. Sınıflar	101	557,80			
	7. Sınıflar	220	528,78			
	8. Sınıflar	167	455,57			
	9. Sınıflar	6	93,83			
	10. Sınıflar	45	516,49			
	11. Sınıflar	272	498,15			
	12. Sınıflar	45	556,40			
	Total	1001				
Okullarda ve Evde Şiddet	5. Sınıflar	145	434,65	42,256	7	0,000
	6. Sınıflar	101	453,85			
	7. Sınıflar	220	519,78			
	8. Sınıflar	167	479,76			
	9. Sınıflar	6	618,00			
	10. Sınıflar	45	704,41			
	11. Sınıflar	272	500,47			
	12. Sınıflar	45	591,83			
	Total	1001				

Kruskall Wallis testi sonucunda orta okul ve lise öğrencilerinin sporda şiddetin boyutlarına ilişkin görüşlerinin sınıf düzeylerine göre tüm boyutlarda istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaştığı gözlenmiştir. *medyada şiddet* ($H= 36,905$, $p=0,001$), *spor müsabakalarında şiddet* ($H= 50,246$, $p=0,001$), *sporda güvenlik* ($H= 50,889$, $p=0,001$), *bayanların spora katılımı* ($H= 43,815$, $p=0,001$), *spor ahlakı ve şiddet* ($H= 25,423$, $p=0,001$), *okullarda ve evde şiddet* ($H= 42,256$, $p=0,001$).

Bu bulguya dayalı olarak öğrencilerin okudukları sınıf düzeyinin sporda şiddet konusundaki görüşleri üzerinde etkilidir denilebilir.

4.3.3. Gelir Düzeyi ve Sporda Şiddet

Gelir düzeyi konusunda, aileleri asgari ücret düzeyinde, orta düzeyde ve yüksek düzeyde aylık gelire sahip olan öğrencilerin sporda şiddet konusunun altı

boyutundaki tercihleri doğrultusunda elde ettikleri en yüksek ve en düşük puan ortalamaları ile standart sapma değerleri incelenmiştir. Bu konuda ulaşılan bulgular ise Tablo 25'te verilmiştir. Yanı sıra devamında öğrencilerin ailelerinin gelir düzeylerine göre altı alt boyuttaki görüşlerinin farklılaşma durumunu çözümlmek amacıyla Kruskal Wallis testi yapılmıştır. Bu konuda ulaşılan bulgular da Tablo 26'da verilmiştir.

Tablo 25. Gelir Düzeylerine Göre Ortaokul ve Lise Öğrencilerinin Sporda Şiddet Konusuna İlişkin Ortalamaları

Anket Maddeleri	Gelir Düzeyi					
	Asgari Ücret		Orta Düzey		Yüksek Düzey	
	\bar{X}	S.S.	\bar{X}	S.S.	\bar{X}	S.S.
<i>Medyada Şiddet</i>						
1-1- Televizyonlarda şiddete yönelik film ve programları izler misiniz?	2,76	1,12	2,96	1,31	3,00	1,64
1-2- Televizyonlardaki spor programlarını beğeniyor veya seviyeli buluyor musunuz?	2,79	1,40	3,05	1,55	3,08	1,49
1-3- Spor medyasını takip eder misiniz (gazete, tv, radyo) ?	2,40	1,32	2,65	1,35	3,38	,99
1-4- Spor medyasındaki çeşitli kişilerin ve TV programlarının taraftarların davranışlarını olumsuz etkilediğini düşünüyor musunuz?	2,80	1,42	2,53	1,21	2,90	1,60
<i>Spor Müsabakalarında Şiddet</i>						
2-5- Hangi sıklıkla müsabaka izlersiniz?	2,61	1,04	2,55	1,20	2,69	1,13
2-6- Çoğunlukla izlediğiniz spor müsabakalarının kurallarını tam olarak bildiğinizi düşünüyor musunuz?	2,46	1,37	2,74	1,32	3,49	1,32
2-7- Hangi sebeple olursa olsun, müsabakalardaki şiddet ve küfür olaylarını destekliyor musunuz?	1,58	,88	1,75	1,24	2,36	1,22

2-8- Sportif bir müsabakayı izlerken, herhangi bir olay karşısında küfür eder misiniz?	1,59	,86	1,63	1,14	2,21	1,81
2-9- Tuttuğunuz takım yenildiğinde veya hakem yanlış kararlar verdiğiğinde şiddete yönelik eylemlerde bulunur musunuz (küfür, saldırganlık) ?	1,75	1,05	2,17	1,52	1,23	,74
2-10- Herhangi bir sportif faaliyette kavgaya ve saha olaylarına karıştınız mı?	1,55	1,20	1,90	1,42	2,33	1,81
2-11- Sizce müsabakalarda küfür etmek doğal bir davranış mıdır?	1,39	,63	1,70	1,25	1,49	,64
2-12- Sporcular tarafından müsabakanın hakemine yapılan saldırgan şekildeki itirazları uygun buluyor musunuz?	1,61	,91	2,14	1,29	1,56	,82
2-13- Spor yöneticileri tarafından gerçekleştirilen hakemlere yönelik saldırgan davranışları doğru buluyor musunuz?	1,57	,85	1,95	1,18	1,69	,73
2-14- Futbolda derbi müsabakalarına misafir takım taraftarlarının alınmamalarını uygun buluyor musunuz?	2,40	1,50	2,54	1,53	2,18	1,82
2-15- Taraftarlara maç öncesinde bedava bilet dağıtılmasını uygun buluyor musunu	2,76	1,69	3,44	1,71	1,64	1,46
<i>Sporda Güvenlik</i>						
3-16- Maçlara giden seyircilerin yanında kesici alet taşımalarını doğru buluyor musunuz?	1,34	,93	1,79	1,40	1,08	,48
3-17- Sizce statlarda güvenliğin sağlanması için Emniyet Mensupları daha fazla sayıda bulunmalı mıdır?	3,12	1,81	3,72	1,47	3,64	1,90
3-18- Taraftarların sahaya yabancı madde atmalarını uygun buluyor musunuz?	1,43	,93	1,70	1,37	1,26	,94

3-19- Saha olaylarına karışan kişilerin, tekrar spor alanlarına alınmalarını doğru buluyor musunuz?	1,38	,84	1,94	1,18	1,51	,82
3-20- 6222 Sayılı Sporda Şiddet ve Düzensizliğin Önlenmesine dair kanun hükümleri hakkında bilginiz var mı?	1,85	1,20	1,81	1,24	1,77	1,04
<i>Kadınların Spora Katılımı</i>						
4-21- Bayanların spor müsabakalarına izleyici olarak katılmalarını doğru buluyor musunuz?	2,93	1,66	3,43	1,50	3,26	1,46
4-22- Bayanların spor müsabakalarını izlerken, küfür etmelerini doğru buluyor musunuz?	2,33	1,75	1,90	1,55	1,51	,82
4-23- Bayanların spor müsabakalarına seyirci olarak katılmaları, sporda şiddet olaylarını azaltır mı?	2,18	1,30	2,54	1,34	3,28	1,43
<i>Spor Ahlakı ve Şiddet</i>						
5-24- Kendi sahanızda oynanan müsabakalarda rakip takım sporcularını ve seyircilerini alkışlar mısınız?	2,50	1,43	3,01	1,59	2,33	1,56
5-25- Sporcuların bahis oynamalarını uygun buluyor musunuz?	1,64	,91	2,18	1,52	1,90	1,35
5-26- Sporcuların maçı kazanmak için hile yapmalarını uygun buluyor musunuz?	1,34	,83	1,66	1,29	1,13	,57
5-27- Fair-Play açısından spora şike olaylarının karışmasını uygun buluyor musunuz?	1,58	,96	1,94	1,44	1,31	1,08
5-28- Fair-Play ruhunu sahaya yansıtan takım ve oyunculara sizce ödüller verilmeli mi?	2,71	1,38	3,10	1,54	3,92	1,69
5-29- Sporcuların doping kullanmalarını uygun buluyor musunuz?	1,88	1,25	1,92	1,21	2,03	1,77

5-30- “Spor Ahlakı” kavramının Millî Eğitim Bakanlığı müfredatına dahil edilerek ders olarak okutulmasını uygun karşılar mısınız?	2,61	1,61	3,28	1,62	4,41	1,19
<i>Okulda ve Evde Şiddet</i>						
6-31-Okulda arkadaşlarıyla tuttuğunuz takımlardan dolayı şiddete yönelik eylemlerde bulunur musunuz (küfür, saldırganlık)?	1,77	1,11	1,69	1,29	1,15	,67
6-32- Okulda oyun oynarken veya okul dışı rekreasyonel faaliyetler yaparken, kaba kuvvete başvurduğunuz oldu mu?	1,84	1,20	2,04	1,35	2,03	1,40
6-33- Çocukluk döneminizde aileniz size şiddete yönelik eylemlerde (dayak, küfür, vb.) bulundu mu?	1,38	,80	1,65	1,25	1,54	,88

Tablo 25’teki araştırma bulguları incelendiğinde ortaokul ve lise öğrencilerinin *ailelerinin gelir düzeyine* göre sporda şiddet konusundaki görüşlerinin kimi boyutlarda benzerlik gösterirken kimi boyutlarda farklılaştığı gözlenmiştir. *Medyada şiddet* konusunda asgari ücretle geçinen ailelerinin çocukları ($\bar{X}=2,80$), televizyon programlarının ve bazı kişilerin taraftarların davranışlarını olumsuz etkilediğini düşünürken, orta düzey gelire sahip olan ailelerin çocukları ($\bar{X}=3,05$) televizyonlardaki spor programlarını beğendiklerini ve seviyeli bulduklarını söylemişlerdir. Yüksek gelir grubundaki ailelerin çocukları da spor medyasını takip ettiklerini ifade etmişlerdir.

Spor müsabakalarında şiddet konusunda asgari ücretle geçinen ailelerin çocukları ($\bar{X}=2,76$) ile orta düzey gelire sahip olan ailelerin çocukları ($\bar{X}=3,44$) maç öncesinde taraftarlara bedava bilet dağıtılmasını olumlu bulurken, yüksek gelir grubundaki ailelerin çocukları ise ($\bar{X}=3,49$) izledikleri spor müsabakalarındaki kuralları bildiklerini ifade etmişlerdir.

Sporla güvenlik konusunda tüm gelir grubundaki ailelerin çocukları, statlarda güvenliğin sağlanması amacıyla daha fazla sayıda güvenlik görevlisinin müsabakalarda görev almasını istemektedirler.

Bayanların spora katılması konusunda asgari ücretle geçinen ailelerin çocukları ($\bar{X}=2,93$) ile orta düzeyde gelire sahip olan ailelerin çocukları ($\bar{X}=3,43$) bayanların müsabakalara izleyici olarak katılmasını uygun bulurken, yüksek gelirli ailelerin çocukları ($\bar{X}=3,28$) bayanların müsabakalara katılmasının sporda şiddet olaylarını azaltacağını ifade etmişlerdir.

Sporda ahlak ve şiddet konusunda asgari ücretle geçinen ailelerin çocukları ($\bar{X}=2,71$) fair-play ruhuyla hareket eden sporcuların ödüllendirilmesi gerektiğini söylerken, orta ($\bar{X}=3,28$) ve yüksek ($\bar{X}=4,41$) düzey gelire sahip olan ailelerin çocukları da öğretim programlarında spor ahlakı konularına yer verilmesini daha önemli bulmuşlardır.

Okulda ve evde şiddet konusunda tüm gelir gruplarındaki ailelerin çocukları düşük düzeyde de olsa kaba kuvvete başvurduklarını ifade etmişlerdir.

Yanı sıra öğrencilerin sporda şiddet konusundaki görüşlerinin onların ailelerinin gelir düzeylerine göre farklılaşma durumunu belirlemek üzere Kruskal Wallis testi yapılmıştır. Ulaşılan bulgular Tablo 26’da verilmiştir:

Tablo 26. Ailenin Gelir Düzeyine Göre Öğrencilerin Sporda Şiddetin Boyutları Konusundaki Görüşleri

Gelir Düzeyi		N	Ortalama Sırası	Kruskal-Wallis H	df	Asymp. Sig.
Medyada Şiddet	Asgari Ücret	315	477,08	9,396	2	0,009
	Orta Düzey	647	505,25			
	Yüksek Düzey	39	623,60			
	Total	1001				
Spor Müsabakalarında Şiddet	Asgari Ücret	315	423,03	34,656	2	0,000
	Orta Düzey	647	539,66			
	Yüksek Düzey	39	489,38			
	Total	1001				
Sporda Güvenlik	Asgari Ücret	315	411,08	52,418	2	0,000
	Orta Düzey	647	549,42			
	Yüksek Düzey	39	423,95			
	Total	1001				
Bayanların Spora Katılımı	Asgari Ücret	315	480,31	5,390	2	0,068
	Orta Düzey	647	505,83			
	Yüksek Düzey	39	587,94			
	Total	1001				

Spor Ahlakı ve Şiddet	Asgari Ücret	315	390,63	68,090	2	0,000
	Orta Düzey	647	549,55			
	Yüksek Düzey	39	587,04			
	Total	1001				
Okullarda ve Evde Şiddet	Asgari Ücret	315	498,94	3,772	2	0,152
	Orta Düzey	647	507,04			
	Yüksek Düzey	39	417,42			
	Total	1001				

Kruskall Wallis testi sonucunda orta okul ve lise öğrencilerinin sporda şiddetin boyutlarına ilişkin görüşlerinin gelir düzeylerine göre *medyada şiddet* ($H= 9,396$, $p=0,001$), *spor müsabakalarında şiddet* ($H= 34,656$, $p=0,001$), *sporda güvenlik* ($H= 52,418$, $p=0,001$), *spor ahlakı ve şiddet* ($H= 68,090$, $p=0,001$) boyutlarında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaştığı gözlenmiştir. Bu bulguya dayalı olarak öğrencilerin ailelerinin gelir düzeyi sporda şiddet konusundaki görüşleri üzerinde etkilidir denilebilir.

4.3.4. Tutulan Spor Takımı ve Sporda Şiddet

Tutulan spor takımı konusunda, Beşiktaş, Fenerbahçe, Galatasaray ve Trabzonspor takımlarını tutan öğrencilerin sporda şiddet konusunun altı boyutundaki tercihleri doğrultusunda elde ettikleri en yüksek ve en düşük puan ortalamaları ile standart sapma değerleri incelenmiştir. Bu konuda ulaşılan bulgular ise Tablo 27’de verilmiştir. Yanı sıra devamında öğrencilerin ailelerinin gelir düzeylerine göre altı alt boyuttaki görüşlerinin farklılaşma durumunu çözümlenmek amacıyla Kruskal Wallis testi yapılmıştır. Bu konuda ulaşılan bulgular da Tablo 28’de verilmiştir.

Tablo 27. Tuttukları Spor Takımına Göre Ortaokul ve Lise Öğrencilerinin Sporda Şiddet Konusuna İlişkin Ortalamaları

Anket Maddeleri	Tutulan Takım							
	BJK		FB		GS		TS	
	\bar{X}	S.S.	\bar{X}	S.S.	\bar{X}	S.S.	\bar{X}	S.S.
<i>Medyada Şiddet</i>								
1-1- Televizyonlarda şiddete yönelik film ve programları izler misiniz?	2,73	1,07	2,57	1,05	3,08	1,38	3,43	1,24

1-2- Televizyonlardaki spor programlarını beğeniyor veya seviyeli buluyor musunuz?	3,55	1,30	2,80	1,40	2,95	1,64	3,24	,89
1-3- Spor medyasını takip edermisiniz (gazete, tv, radyo) ?	2,95	1,37	2,43	1,34	2,71	1,34	2,10	1,01
1-4- Spor medyasındaki çeşitli kişilerin ve TV programlarının taraftarların davranışlarını olumsuz etkilediğini düşünüyor musunuz?	2,40	1,23	2,47	1,28	2,61	1,21	3,97	1,49
<i>Spor Müsabakalarında Şiddet</i>								
2-5- Hangi sıklıkla müsabaka izlersiniz?	2,91	1,18	2,34	1,17	2,64	1,14	2,83	,71
2-6- Çoğunlukla izlediğiniz spor müsabakalarının kurallarını tam olarak bildiğinizi düşünüyor musunuz?	2,92	1,37	2,75	1,48	2,52	1,27	3,27	,88
2-7- Hangi sebeple olursa olsun, müsabakalardaki şiddet ve küfür olaylarını destekliyor musunuz?	1,35	,92	1,74	1,17	1,85	1,19	1,08	,41
2-8- Sportif bir müsabakayı izlerken, herhangi bir olay karşısında küfür eder misiniz?	1,52	,99	1,74	1,30	1,61	1,02	1,48	,56
2-9- Tuttuğunuz takım yenildiğinde veya hakem yanlış kararlar verdiğiğinde şiddete yönelik eylemlerde bulunur musunuz (küfür, saldırganlık) ?	1,81	1,31	1,79	1,30	2,22	1,48	1,56	,62
2-10- Herhangi bir sportif faaliyette kavgaya ve saha olaylarına karıştınız mı?	1,98	1,52	1,69	1,24	1,95	1,50	1,10	,35
2-11- Sizce müsabakalarda küfür etmek doğal bir davranış mıdır?	1,34	,89	1,65	1,15	1,66	1,10	1,13	,42
2-12- Sporcular tarafından müsabakanın hakemine yapılan saldırgan şekildeki itirazları uygun buluyor musunuz?	1,86	1,10	2,14	1,48	1,90	1,02	1,52	,56

2-13- Spor yöneticileri tarafından gerçekleştirilen hakemlere yönelik saldırgan davranışları doğru buluyor musunuz?	1,62	,88	1,78	1,27	1,94	1,01	1,25	,54
2-14- Futbolda derbi müsabakalarına misafir takım taraftarlarının alınmamasını uygun buluyor musunuz?	2,01	1,28	2,36	1,59	2,61	1,48	2,75	1,87
2-15- Taraftarlara maç öncesinde bedava bilet dağıtılmasını uygun buluyor musunu	3,34	1,57	2,73	1,78	3,50	1,71	2,43	1,40
<i>Sporda Güven</i>								
3-16- Maçlara giden seyircilerin yanında kesici alet taşımalarını doğru buluyor musunuz?	1,05	,26	1,46	1,21	1,88	1,40	1,10	,39
3-17- Sizce statlarda güvenliğin sağlanması için Emniyet Mensupları daha fazla sayıda bulunmalı mıdır?	3,67	1,55	3,29	1,74	3,57	1,55	4,27	1,38
3-18- Taraftarların sahaya yabancı madde atmalarını uygun buluyor musunuz?	1,33	,85	1,60	1,23	1,67	1,32	1,35	,95
3-19- Saha olaylarına karışan kişilerin, tekrar spor alanlarına alınmalarını doğru buluyor musunuz?	1,78	1,10	1,58	,94	1,91	1,21	1,29	,68
3-20- 6222 Sayılı Sporda Şiddet ve Düzensizliğin Önlenmesine dair kanun hükümleri hakkında bilginiz var mı?	1,93	1,20	1,75	1,16	1,80	1,22	2,27	1,45
<i>Kadınların Spora Katılımı</i>								
4-21- Bayanların spor müsabakalarına izleyici olarak katılmalarını doğru buluyor musunuz?	3,47	1,52	3,19	1,50	3,27	1,57	3,30	1,91

4-22- Bayanların spor müsabakalarını izlerken, küfür etmelerini doğru buluyor musunuz?	1,57	1,22	2,29	1,81	2,01	1,55	1,24	,84
4-23- Bayanların spor müsabakalarına seyirci olarak katılmaları, sporda şiddet olaylarını azaltır mı?	2,55	1,39	2,39	1,42	2,45	1,33	2,78	1,07
<i>Spor Ahlakı ve Şiddet</i>								
5-24- Kendi sahanızda oynanan müsabakalarda rakip takım sporcularını ve seyircilerini alkışlar mısınız?	2,23	1,44	2,85	1,59	2,91	1,50	2,81	1,87
5-25- Sporcuların bahis oynamalarını uygun buluyor musunuz?	1,64	1,21	1,85	1,31	2,19	1,46	1,73	,92
5-26- Sporcuların maçı kazanmak için hile yapmalarını uygun buluyor musunuz?	1,36	,80	1,63	1,11	1,54	1,26	1,24	,82
5-27- Fair-Play açısından spora şike olaylarının karışmasını uygun buluyor musunuz?	1,60	1,03	1,86	1,21	1,86	1,45	1,25	,65
5-28- Fair-Play ruhunu sahaya yansıtan takım ve oyunculara sizce ödüller verilmeli mi?	2,86	1,61	3,16	1,58	2,95	1,50	2,97	1,03
5-29- Sporcuların doping kullanmalarını uygun buluyor musunuz?	1,73	1,14	1,98	1,34	1,97	1,23	1,32	,71
5-30- "Spor Ahlakı" kavramının Millî Eğitim Bakanlığı müfredatına dahil edilerek ders olarak okutulmasını uygun karşılar mısınız?	2,99	1,57	2,97	1,66	3,38	1,58	1,97	1,63
<i>Okulda ve Evde Şiddet</i>								
6-31-Okulda arkadaşlarıyla tuttuğunuz takımlardan dolayı şiddete yönelik eylemlerde bulunur musunuz (küfür, saldırganlık)?	1,37	,80	1,72	1,22	1,79	1,32	1,21	,63

6-32- Okulda oyun oynarken veya okul dışı rekreasyonel faaliyetler yaparken, kaba kuvvete başvurduğunuz oldu mu?	1,90	1,26	2,19	1,48	1,88	1,22	1,65	,79
6-33- Çocukluk döneminizde aileniz size şiddete yönelik eylemlerde (dayak, küfür, vb.) bulundu mu?	1,43	1,07	1,45	1,08	1,70	1,17	1,24	,71

Tablo 27'deki araştırma bulguları incelendiğinde ortaokul ve lise öğrencilerinin *tuttukları spor takımına göre* göre sporda şiddet konusundaki görüşlerinin kimi boyutlarda benzerlik gösterirken kimi boyutlarda farklılaştığı gözlenmiştir. *Medyada şiddet* konusunda Beşiktaşlı ($\bar{X}=3,55$) ve Fenerbahçeli ($\bar{X}=2,80$) öğrenciler televizyonlarda spor programlarını beğeniyor ve seviyeli buluyorken, Galatasaraylı ($\bar{X}=3,08$) öğrenciler televizyonlarda şiddet konulu yayınları takip ettiklerini ifade etmişlerdir. Trabzonsporlu ($\bar{X}=3,97$) öğrenciler de medyanın ve kimi kişilerin taraftarların davranışları üzerinde olumsuz etkileri olduğunu düşünmektedir.

Spor müsabakalarında şiddet konusunda Beşiktaşlı ($\bar{X}=3,54$) ve Galatasaraylı ($\bar{X}=3,50$) öğrenciler maç öncesi bedava bilet dağıtılmasını uygun bulurken, Fenerbahçeli ($\bar{X}=2,75$) ve Trabzonsporlu ($\bar{X}=3,27$) öğrenciler de izledikleri müsabakalar konusunda bilgi sahibi olduklarını, maçların kurallarını bildiklerini ifade etmişlerdir.

Sporla güvenlik konusunda tüm öğrenciler benzer düşüncelerdedir, Beşiktaşlı, Fenerbahçeli, Galatasaraylı ve Trabzonsporlu öğrenciler statlarda güvenliğin sağlanması amacıyla daha fazla sayıda güvenlik görevlisinin müsabakalarda görev almasını istemektedirler.

Bayanların spora katılması konusunda aynı görüşe sahip olan Beşiktaşlı, Fenerbahçeli, Galatasaraylı ve Trabzonsporlu öğrenciler kadın taraftarların maçlara izleyici olarak katılmasını uygun bulduklarını ifade etmişlerdir.

Sporda ahlak ve şiddet konusunda Beşiktaşlı ($\bar{X}=2,99$) ve Galatasaraylı ($\bar{X}=3,38$) öğrenciler öğretim programlarında sporda şiddet konusuna yer verilmesini isterken, Fenerbahçeli ($\bar{X}=3,16$) ve Trabzonsporlu ($\bar{X}=2,97$) öğrenciler de fair-play ruhunu yansıtan takım ve oyuncuların ödüllendirilmesini uygun görmekte-dirler.

Okulda ve evde şiddet konusunda tüm öğrenciler benzer düşüncelerde oldukları, Beşiktaşlı, Fenerbahçeli, Galatasaraylı ve Trabzonsporlu öğrencilerin düşük düzeyde de olsa zaman zaman sporda kaba kuvvete başvurduklarını ifade etmişlerdir.

Yanı sıra öğrencilerin sporda şiddet konusundaki görüşlerinin onların tuttukları takıma göre farklılaşma durumunu belirlemek üzere Kruskal Wallis testi yapılmıştır. Ulaşılan bulgular Tablo 28’de verilmiştir:

Tablo 28. Tutulan Spor Takımına Göre Öğrencilerin Sporda Şiddetin Boyutları Konusundaki Görüşleri

Tutulan Takım		N	Ortalama Sırası	Kruskal-Wallis H	df	Asymp. Sig.
Medyada Şiddet	BJK	86	551,01	40,386	3	0,000
	FB	340	437,08			
	GS	512	515,21			
	TS	63	662,18			
	Total	1001				
Spor Müsabakalarında Şiddet	BJK	86	487,62	35,786	3	0,000
	FB	340	451,76			
	GS	512	550,53			
	TS	63	382,46			
	Total	1001				
Sporda Güvenlik	BJK	86	444,41	28,382	3	0,000
	FB	340	446,68			
	GS	512	546,21			
	TS	63	503,94			
	Total	1001				
Bayanların Spora Katılımı	BJK	86	516,86	4,637	3	0,200
	FB	340	525,19			
	GS	512	483,64			
	TS	63	489,89			
	Total	1001				

Spor Ahlakı ve Şiddet	BJK	86	397,07	43,817	3	0,000
	FB	340	517,12			
	GS	512	530,59			
	TS	63	315,38			
	Total	1001				
Okullarda ve EvdeŞiddet	BJK	86	446,06	17,946	3	0,000
	FB	340	530,82			
	GS	512	504,68			
	TS	63	385,13			
	Total	1001				

Kruskall Wallis testi sonucunda orta okul ve lise öğrencilerinin sporda şiddetin boyutlarına ilişkin görüşlerinin tuttıkları spor takımına göre *medyada şiddet* ($H=40,386$, $p=0,001$), *spor müsabakalarında şiddet* ($H=35,786$, $p=0,001$), *sporda güvenlik* ($H=28,382$, $p=0,001$), *spor ahlakı ve şiddet* ($H=43,817$, $p=0,001$) ile *spor okullarda ve evde şiddet* ($H=17,946$, $p=0,001$) boyutlarında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaştığı gözlenmiştir. Bu bulguya dayalı olarak öğrencilerin tuttıkları spor takımı sporda şiddet konusundaki görüşleri üzerinde etkilidir denilebilir. Ulaşılan bu bulgunun ileri araştırmalarla desteklenmesi yerinde olacaktır.

4.3.5. Uğraşılan Spor Dalı ve Sporda Şiddet

Uğraşılan spor dalı konusunda, atletizm, badminton, bisiklet-jimnastik-tekvando, futbol, güreş, hentbol, kros, masa tenisi, tenis, voleybol ve yüzme branşlarında spor yapan öğrencilerin sporda şiddet konusunun altı boyutundaki tercihleri doğrultusunda elde ettikleri en yüksek ve en düşük puan ortalamaları ile standart sapma değerleri incelenmiştir. Bu konuda ulaşılan bulgular ise Tablo 29'da verilmiştir. Yanı sıra devamında öğrencilerin ailelerinin gelir düzeylerine göre altı altı boyuttaki görüşlerinin farklılaşma durumunu çözümlmek amacıyla Kruskal Wallis testi yapılmıştır. Bu konuda ulaşılan bulgular da Tablo 30'da verilmiştir.

Tablo 29. Uğraştıkları Spor Dalına Göre Ortaokul ve Lise Öğrencilerinin Sporda Şiddet Konusuna İlişkin Ortalamaları

	Spor Dalı																							
	Atletizm		Badminton		Basketbol		Bisiklet-Cimn-Tek.		Futbol		Güreş		Hentbol		Kros		Masatenisi		Tenis		Voleybol		Yüzme	
	\bar{X}	S.S.	\bar{X}	S.S.	\bar{X}	S.S.	\bar{X}	S.S.	\bar{X}	S.S.	\bar{X}	S.S.	\bar{X}	S.S.	\bar{X}	S.S.	\bar{X}	S.S.	\bar{X}	S.S.	\bar{X}	S.S.	\bar{X}	S.S.
<i>Medyada Şiddet</i>																								
1-1- Televizyonlarda şiddete yönelik film ve programları izlemisiniz?	1,47	1,06	2,33	0,49	3,45	0,77	4,00	1,73	2,35	1,01	3,00	0,00	3,00	0,00	3,93	0,80	2,44	1,56	2,93	0,35	4,38	1,09	5,00	0,00
1-2- Televizyondaki spor programlarını beğeniyor veya seviyeli buluyor musunuz?	3,27	1,33	3,40	1,35	3,52	1,23	3,33	2,08	3,04	1,44	4,11	1,58	3,98	1,09	3,24	1,43	1,97	1,40	3,10	1,61	2,10	1,49	3,00	0,00
1-3- Spor medyasını takip eder misiniz (gazete, tv, radyo) ?	2,60	1,40	2,53	1,19	2,77	1,41	3,33	0,58	2,52	1,39	2,78	1,01	3,06	1,22	3,33	1,21	3,03	1,00	2,88	1,66	2,45	1,10	1,00	0,00
1-4- Spor medyasındaki çeşitli kişilerin ve TV programlarının taraftarların davranışlarını olumsuz etkilediğini düşünüyor musunuz?	1,93	1,22	2,80	1,32	2,13	1,26	2,33	1,53	2,66	1,32	2,44	1,25	2,31	1,34	3,07	1,34	2,22	0,91	2,00	0,77	2,70	1,17	5,00	0,00
<i>Spor Müsabakalarında Şiddet</i>																								
2-5- Hangi sıklıkla müsabaka izlersiniz?	2,67	1,18	2,73	1,58	3,00	1,03	2,67	0,58	2,45	1,22	3,30	1,03	3,22	1,48	2,65	0,99	2,13	0,91	2,00	0,81	2,72	0,71	3,00	0,00
2-6- İzlediğiniz spor müsabakalarının kurallarını tam olarak bildiğinizi düşünüyor musunuz?	2,53	1,36	2,40	1,35	2,45	0,81	1,67	0,58	2,73	1,46	3,41	1,60	3,20	1,12	3,13	1,05	1,97	1,20	2,49	0,90	2,23	1,05	4,00	0,00
2-7- Hangi sebeple olursa olsun, müsabakalardaki şiddet ve küfür olaylarını destekliyor musunuz?	1,27	1,03	1,27	1,03	1,16	0,52	1,67	0,58	1,66	1,13	1,74	1,58	1,69	0,97	1,78	0,92	1,34	0,75	2,80	1,52	1,98	1,16	1,00	0,00

2-8- Sportif bir müsabakayı izlerken, herhangi bir olay karşısında küfür eder misiniz?	1,33	1,05	1,53	1,41	1,52	0,63	1,67	0,58	1,59	1,15	1,93	1,69	1,74	1,05	1,52	0,72	1,69	1,42	1,73	0,90	1,75	0,99	2,00	0,00
2-9- Tuttuğunuz takım yenildiğinde veya hakem yanlış kararlar verdiğiğinde şiddete yönelik eylemlerde bulunur musunuz (küfür, saldırganlık) ?	1,13	0,52	1,73	1,39	2,16	1,53	1,33	0,58	1,72	1,24	1,89	1,63	1,98	1,11	1,74	1,12	1,50	1,24	2,88	1,62	3,01	1,48	2,00	0,00
2-10- Herhangi bir sportif faaliyette kavgaya ve saha olaylarına karıştınız mı?	1,00	0,00	2,13	1,60	2,52	1,79	2,33	1,53	1,63	1,18	2,04	1,22	1,80	1,17	1,72	1,22	1,75	1,52	2,15	1,68	2,30	1,81	1,00	0,00
2-11- Sizce müsabakalarda küfür etmek doğal bir davranış mıdır?	1,40	0,83	1,13	0,35	1,55	1,29	1,67	0,58	1,53	1,06	1,33	0,78	1,50	1,22	1,63	0,90	1,63	0,71	2,32	1,52	1,80	1,11	1,00	0,00
2-12- Sporcular tarafından müsabakanın hakemine yapılan saldırgan şekildeki itirazları uygun buluyor musunuz?	1,40	1,06	1,67	0,72	2,35	1,17	2,00	1,00	1,97	1,35	1,26	0,59	2,30	0,82	1,96	1,19	1,59	1,13	1,98	1,06	1,96	0,86	2,00	0,00
2-13- Spor yöneticileri tarafından gerçekleştirilen hakemlere yönelik saldırgan davranışları doğru buluyor musunuz?	1,13	0,52	1,33	0,49	1,87	0,96	2,00	1,00	1,68	1,14	1,85	1,32	2,15	0,90	1,59	0,93	2,03	0,93	2,51	1,10	2,19	0,91	1,00	0,00
2-14- Futbolda derbi müsabakalarına misafir takım taraftarlarının alınmalarını uygun buluyor musunuz?	1,47	1,13	2,27	1,39	2,32	1,40	3,00	2,00	2,35	1,55	2,74	1,70	2,61	1,14	2,76	1,34	2,34	1,21	3,05	1,58	2,56	1,55	5,00	0,00

2-15- Taraftarlara maç öncesinde bedava bilet dağıtılmasını uygun buluyor musunuz	2,73	1,79	3,07	1,83	3,81	1,33	3,67	2,31	2,89	1,75	3,11	1,50	3,83	1,67	3,28	1,56	1,91	1,59	3,17	1,73	3,98	1,67	3,00	0,00	
<i>Sporda Güven</i>																									
3-16- Maçlara giden seyircilerin yanında kesici alet taşımaması doğru buluyor musunuz?	1,13	0,52	1,07	0,26	1,00	0,00	1,33	0,58	1,38	1,10	1,44	1,28	1,35	1,01	1,43	0,89	1,53	0,51	1,76	1,32	2,88	1,57	1,00	0,00	
3-17- Sizce statlarda güvenliğin sağlanması için Emniyet Mensupları daha fazla sayıda bulunmalı mıdır?	3,67	1,84	3,93	1,49	3,48	1,41	2,00	1,73	3,49	1,68	2,67	1,71	4,80	0,63	4,13	1,31	1,69	1,40	3,24	1,71	3,51	1,33	5,00	0,00	
3-18- Taraftarların sahaya yabancı madde atmalarını uygun buluyor musunuz?	1,13	0,35	1,00	0,00	1,29	0,90	2,00	1,00	1,48	1,11	1,63	1,33	1,31	0,97	1,59	1,05	2,03	1,06	1,37	0,66	2,28	1,76	1,00	0,00	
3-19- Saha olaylarına karışan kişilerin, tekrar spor alanlarına alınmalarını doğru buluyor musunuz?	1,47	1,06	1,20	0,41	2,00	1,06	2,00	1,00	1,66	1,11	1,81	1,39	1,52	0,79	1,65	1,16	1,47	1,14	2,56	1,61	2,07	0,86	1,00	0,00	
3-20- 6222 Sayılı Sporda Şiddet ve Düzensizliğin Önlenmesine dair kanun hükümleri hakkında bilginiz var mı?	1,33	0,72	1,27	0,46	1,61	0,95	2,00	1,00	1,87	1,25	1,74	1,38	1,33	0,58	1,74	0,85	2,09	1,03	3,05	1,45	1,70	1,25	1,00	0,00	
<i>Kadınların Spora Katılımı</i>																									
4-21- Bayanların spor müsabakalarına izleyici olarak katılmalarını doğru buluyor musunuz?	3,67	1,80	4,27	1,28	2,81	1,49	3,00	2,00	3,20	1,54	2,81	1,52	3,28	1,37	3,72	1,47	2,16	1,67	2,73	1,91	3,59	1,45	5,00	0,00	

4-22- Bayanların spor müsabakalarını izlerken, küfür etmelerini doğru buluyor musunuz?	1,13	0,52	1,13	0,52	1,97	1,68	2,33	2,31	1,97	1,58	1,74	1,26	1,24	0,73	1,83	1,16	3,09	1,91	2,76	1,79	2,41	1,88	1,00	0,00
4-23- Bayanların spor müsabakalarına seyirci olarak katılmaları, sporda şiddet olaylarını azaltır mı?	3,27	1,71	2,53	1,30	2,90	1,47	2,00	1,00	2,33	1,37	1,96	1,37	2,07	1,08	2,91	1,13	2,03	1,53	2,80	1,79	2,66	1,07	4,00	0,00
<i>Spor Ahlakı ve Şiddet</i>																								
5-24- Kendi sahanızda oynanan müsabakalarda rakip takım sporcularını ve seyircilerini alkışlar mısınız?	3,00	1,56	3,20	1,74	1,90	1,14	2,67	0,58	2,81	1,61	1,96	1,60	2,96	1,30	2,85	1,52	2,09	1,17	2,59	1,02	3,46	1,47	1,00	0,00
5-25- Sporcuların bahis oynamalarını uygun buluyor musunuz?	1,73	1,53	1,20	0,77	1,81	1,25	1,33	0,58	1,84	1,33	1,48	0,85	2,13	1,18	1,93	1,08	1,72	1,33	2,12	1,55	2,67	1,56	3,00	0,00
5-26- Sporcuların maçı kazanmak için hile yapmalarını uygun buluyor musunuz?	1,13	0,52	1,13	0,35	1,19	0,75	1,67	1,15	1,48	0,99	1,56	0,70	1,20	0,45	1,28	0,69	1,22	0,87	2,07	1,79	2,04	1,71	1,00	0,00
5-27- Fair-Play açısından spora şike olaylarının karışmasını uygun buluyor musunuz?	1,47	0,99	1,27	0,46	1,39	0,76	3,33	1,53	1,79	1,21	2,30	1,35	1,22	0,79	1,54	1,03	1,69	0,86	2,61	1,83	2,07	1,71	1,00	0,00
5-28- Fair-Play ruhunu sahaya yansıtan takım ve oyunculara sizce ödüller verilmeli mi?	3,27	1,75	2,80	1,66	2,94	1,67	2,33	1,15	3,07	1,59	2,15	1,41	3,07	1,45	2,76	1,61	2,28	1,80	3,12	1,66	3,15	1,07	3,00	0,00
5-29- Sporcuların doping kullanmalarını uygun buluyor musunuz?	1,47	0,83	1,80	1,21	1,58	0,96	2,33	1,53	1,88	1,28	1,26	0,66	3,33	1,87	1,72	1,07	2,09	1,25	2,15	1,28	1,83	0,66	1,00	0,00

5-30- "Spor Ahlakı" kavramının Millî Eğitim Bakanlığı müfredatına dahil edilerek ders olarak okutulmasını uygun karşılar mısınız?	3,53	1,55	3,40	1,76	2,55	1,41	1,67	0,58	3,10	1,67	1,85	1,56	3,44	1,11	3,00	1,63	2,97	1,43	2,85	1,59	3,70	1,58	1,00	0,00
<i>Okulda ve Evde Şiddet</i>																								
6-31-Okulda arkadaşlarınızla tuttuğunuz takımlardan dolayı şiddete yönelik eylemlerde bulunmuş musunuz (küfür, saldırganlık)?	1,13	0,35	1,40	0,74	1,16	0,45	1,67	1,15	1,68	1,23	2,22	1,72	2,39	1,38	1,67	1,27	2,13	1,10	2,95	1,52	1,28	0,79	1,00	0,00
6-32- Okulda oyun oynarken veya okul dışı rekreasyonel faaliyetler yaparken, kaba kuvvete başvurduğunuz oldu mu?	1,40	0,91	1,47	0,52	2,32	1,66	1,67	0,58	2,04	1,40	1,70	1,30	2,63	1,15	1,91	1,26	2,13	1,10	2,07	1,62	1,59	0,88	2,00	0,00
6-33- Çocukluk döneminizde aileniz size şiddete yönelik eylemlerde (dayak, küfür, vb.) bulundu mu?	1,20	0,56	1,53	1,41	1,29	0,82	1,33	0,58	1,43	1,05	1,26	0,45	1,76	0,95	1,28	0,69	1,97	1,03	2,56	1,48	1,88	1,36	1,00	0,00

Tablo 21'deki araştırma bulguları incelendiğinde ortaokul ve lise öğrencilerinin *uğraştıkları dalına göre* göre sporda şiddet konusundaki görüşlerinin kimi boyutlarda benzerlik gösterirken kimi boyutlarda farklılaştığı gözlenmiştir. *Medyada şiddet* konusunda atletizm ($\bar{X}=3,27$), badminton ($\bar{X}=3,40$), basketbol ($\bar{X}=3,52$), futbol ($\bar{X}=3,04$), güreş ($\bar{X}=4,11$), hentbol ($\bar{X}=3,98$) ve tenis ($\bar{X}=3,10$) ile uğraşan öğrenciler televizyonlardaki spor programlarını beğenip takip ederken, bisiklet-jimnastik-tekvando ($\bar{X}=4,00$), kros ($\bar{X}=3,93$), voleybol ($\bar{X}=4,38$) ve yüzme ($\bar{X}=5,00$) ile uğraşan öğrenciler televizyonlardaki şiddet konulu yayınları takip ettiklerini ifade etmişlerdir. Masa tenisi ile uğraşan ($\bar{X}=3,03$) öğrenciler ise spor medyasını takip ettiklerini söylemişlerdir.

Spor müsabakalarında şiddet konusunda atletizm, badminton, basketbol, bisiklet-jimnastik-tekvando, futbol, hentbol, kros, tenis ve voleybol ile uğraşan öğrenciler müsabakalarda bedava bilet dağıtılmasını isterken, masa tenisi ($\bar{X}=2,34$) ve yüzme ($\bar{X}=5,00$) ile uğraşan öğrenciler müsabakalara rakip takım taraftarlarının alınmamasını uygun görmekteyler. Diğer taraftan güreş ($\bar{X}=3,41$) ile uğraşan öğrenciler izledikleri müsabakalarda kuralları bildiklerini ifade etmişlerdir.

Sporda güvenlik konusunda farklı spor dallarıyla uğraşan tüm öğrenciler benzer düşüncelerdedir. Öğrenciler statlarda güvenliğin sağlanması amacıyla daha fazla sayıda güvenlik görevlisinin müsabakalarda görev almasını istemektedirler.

Bayanların spora katılması konusunda atletizm, badminton, bisiklet-jimnastik-tekvando, futbol, güreş, hentbol, kros, voleybol ve yüzme ile uğraşan öğrenciler kadın taraftarların maçlara izleyici olarak katılmasını uygun bulurken, basketbol ($\bar{X}=2,90$) ve tenis ($\bar{X}=2,80$) ile uğraşan öğrenciler kadınların izleyici olarak katılmasının sporda şiddeti azaltan unsurlar arasında olduğunu ifade etmişlerdir. Diğer taraftan masa tenisi ($\bar{X}=3,09$) ile uğraşan öğrenciler kadın taraftarların maçlarda küfredmesini doğru bulduklarını ifade etmişlerdir.

Sporda ahlak ve şiddet konusunda atletizm, badminton, futbol, hentbol, kros, masa tenisi ve voleybol ile uğraşan öğrenciler spor ahlakı konusunun öğretim programlarına alınmasını daha önemli görürken, basketbol, tenis ve yüzme ile uğraşan öğrenciler fair-play ruhuyla hareket eden sporcu ve takımların ödüllendirilmesini daha

önemli görmektedirler. Yanı sıra bisiklet-jimnastik-tekvando ile güreş ile uğraşan öğrenciler de spor ahlakı konusunda şike olaylarının daha dikkat edilmesi gereken bir konu olduğunu ifade etmişlerdir.

Okulda ve evde şiddet konusunda atletizm, badminton, basketbol, bisiklet-jimnastik-tekvando, futbol, hentbol, kros, masa tenisi ve yüzme ile uğraşan öğrenciler düzeyi ve sıklığı az da olsa sporda kaba kuvvete başvurduklarını söylemişlerdir. Güreş ($\bar{X}=2,22$) ve tenis ($\bar{X}=2,95$) ile uğraşan öğrenciler okulda tuttıkları takım konusunda arkadaşlarıyla münakaşa yaşadıklarını ifade ederken, voleybol öğrencileri az da olsa ($\bar{X}=1,88$) çocukluk dönemlerinde şiddet gördüklerini belirtmişlerdir. Yanı sıra öğrencilerin sporda şiddet konusundaki görüşlerinin onların tuttıkları takıma göre farklılaşma durumunu belirlemek üzere Kruskal Wallis testi yapılmıştır. Ulaşılan bulgular Tablo 30'da verilmiştir:

Tablo 30. Uğraştıkları Spor Dalına Göre Öğrencilerin Sporda Şiddetin Boyutları Konusundaki Görüşleri

Uğraşılan Spor Dalı	N	Ortalama Sırası	Kruskal-Wallis H	df	Asymp. Sig.
Atletizm	15	336,93	82,539	11	0,000
Badminton	15	497,50			
Basketbol	31	569,50			
Bisiklet, Cimnastik	3	621,83			
Futbol	559	459,25			
Güreş	27	617,87			
Hentbol	54	599,17			
Kros	46	706,32			
Masa tenisi	32	347,94			
Tenis	41	475,82			
Voleybol	162	542,25			
Yüzme	16	795,50			
Total	1001				
Atletizm	15	266,33	119,318	11	0,000
Badminton	15	428,17			
Basketbol	31	582,31			
Bisiklet, Cimnastik	3	505,50			

	Futbol	559	439,23		
	Güreş	27	523,91		
	Hentbol	54	633,81		
	Kros	46	531,68		
	Masa tenisi	32	345,64		
	Tenis	41	600,85		
	Voleybol	162	662,45		
	Yüzme	16	634,00		
	Total	1001			
	Atletizm	15	330,57	126,907	11
	Badminton	15	323,57		
	Basketbol	31	391,45		
	Bisiklet, Cimnastik	3	413,67		
	Futbol	559	459,87		
	Güreş	27	417,56		
	Hentbol	54	502,31		
	Kros	46	548,08		
	Masa tenisi	32	397,16		
	Tenis	41	653,78		
	Voleybol	162	695,67		
	Yüzme	16	339,00		
	Total	1001			
	Atletizm	15	574,20	46,596	11
	Badminton	15	567,43		
	Basketbol	31	512,94		
	Bisiklet, Cimnastik	3	482,67		
	Futbol	559	488,04		
	Güreş	27	335,09		
	Hentbol	54	388,12		
	Kros	46	578,23		
	Masa tenisi	32	466,20		
	Tenis	41	530,67		
	Voleybol	162	542,99		
	Yüzme	16	810,50		
	Total	1001			
	Atletizm	15	515,97	102,989	11
	Badminton	15	434,87		
	Basketbol	31	315,13		
	Bisiklet, Cimnastik	3	484,00		
	Futbol	559	500,53		
	Güreş	27	274,24		
	Hentbol	54	644,63		
	Kros	46	452,23		

	Masa tenisi	32	358,14			
	Tenis	41	499,28			
	Voleybol	162	611,88			
	Yüzme	16	134,50			
	Total	1001				
Okullarda ve EvdeŞiddet	Atletizm	15	288,37	74,145	11	0,000
	Badminton	15	402,80			
	Basketbol	31	469,34			
	Bisiklet, Cimnastik	3	471,00			
	Futbol	559	495,14			
	Güreş	27	527,37			
	Hentbol	54	686,77			
	Kros	46	465,01			
	Masa tenisi	32	638,27			
	Tenis	41	695,33			
	Voleybol	162	429,12			
	Yüzme	16	451,50			
	Total	1001				

Kruskall Wallis testi sonucunda orta okul ve lise öğrencilerinin sporda şiddetin boyutlarına ilişkin görüşlerinin uğraştıkları spor dalına göre *medyada şiddet* ($H=82,539$, $p=0,001$), *spor müsabakalarında şiddet* ($H=119,318$, $p=0,001$), *sporda güvenlik* ($H=126,937$, $p=0,001$), *bayanların spora katılımı* ($H=45,596$, $p=0,001$) *spor ahlakı ve şiddet* ($H=102,989$, $p=0,001$) ile *spor okullarda ve evde şiddet* ($H=74,145$, $p=0,001$) boyutlarında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaştığı gözlenmiştir. Bu bulguya dayalı olarak öğrencilerin uğraştıkları spor dalı sporda şiddet konusundaki görüşleri üzerinde etkilidir denilebilir.

BÖLÜM V

TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu araştırmada, Ordu ilindeki ortaokul ve liselerde öğrenim gören öğrencilerin sporda şiddet konusundaki görüşleri, onların demografik özellikleriyle ilişkisi betimlenmiştir.

Araştırmada veri toplama amacıyla araştırmacı tarafından geliştirilmiş olan ve katılımcı öğrencilerin *cinsiyet, okul türü, sınıf düzeyi, ikamet edilen yerleşim yeri, ailenin gelir düzeyi, tutulan futbol takım ve uğraşılan spor alanı* gibi kişisel özellikleri ile sporda şiddet konusundaki görüşlerini *medyada şiddet, spor müsabakalarında şiddet, sporda güvenlik, bayanların spora katılımı, spor ahlakı ve şiddet, okullarda ve evde şiddet* boyutlarında belirleme için kullanılan Sporda Şiddet anketi kullanılmıştır. Anketin sporda şiddeti belirlemeye yönelik kısmındaki 33 maddesi likert tipinde (hiçbir zaman, nadiren, ara sıra, sıklıkla, her zaman) derecelendirilmiştir. Anketlerin uygulanmasından elde edilen veriler elektronik ortamda kayıt altına alınarak, ilgili istatistiksel tekniklerle çözümlenmiş ve ulaşılan bulgular yorumlanmıştır.

Araştırmada amaç doğrultusunda beş sorunun yanıtı aranmıştır. Sorular öğrencilerin cinsiyetlerine, sınıf düzeylerine, ailelerinin gelir düzeyine, tuttıkları spor takımına, uğraştıkları spor dalına göre sporda istenmeyen davranışlar ve şiddet konusundaki görüşlerini belirlemeye dönüktür.

Araştırma sorularına yanıt bulmak üzere elde edilen veriler; aritmetik ortalama (\bar{X}), Frekans (f), Yüzde (%), Standart sapma (SS), Kruskal Wallis testi ve Mann Whitney U testi yardımıyla çözümlenerek yorumlanmıştır.

Öğrencilerin demografik özelliklerine göre sporda şiddet konusundaki görüşlerinin değişme düzeylerini test etmek amacıyla farklı analizler yapılmış ve demografik özelliklerin kiminde ilişkiler gözlenirken kimilerinde ise ilişkinin varlığı gözlenmemiştir. Araştırmaya sporda istenmeyen davranışlar ve şiddet konusundaki görüşlerinin onların kişisel özelliklerine göre (*cinsiyet, okul türü, sınıf düzeyi, ikamet edilen yerleşim yeri, ailenin gelir düzeyi, tutulan futbol takım ve uğraşılan spor alanı*) göre farklılaşıp farklılaşmadığı incelenmiştir.

Elde edilen verilerin çözümlenmesi sonucunda; araştırmaya katılan öğrencilerin cinsiyet grubunda “erkek”, okul türü grubunda “ortaokul”, yaş grubunda “13 yaş”, sınıf düzeyi grubunda “11. sınıflar”, ikamet edilen yerleşim yeri grubunda “ilçede oturanlar”, ailelerinin gelir düzeyine göre “orta düzey geliri olanlar”, tuttıkları futbol takımına göre “Galatasaraylılar”, uğraştıkları spor dalına göre “futbol oynayanlar” gruplarında sıklıkla kümelenmişlerdir.

Öğrencilerin anketten elde ettikleri değerler incelendiğinde, *medyada şiddet* konusuna ilişkin en yüksek puan ortalamasını televizyonlardaki spor programlarını beğenme (\bar{X} : 2,98) en düşük puan ortalamasını da spor medyasını takip etme (\bar{X} : 2,60) maddesinden elde ettikleri görülmektedir. ilgili alan yazın incelendiğinde spor medyasında şiddet konusunun bilinçli bir biçimde canlı tutulduğu, neredeyse taraftarları şiddete yönelten yayınların yapıldığı gözlenmektedir. Serikkyzy'nın (2013) araştırmasında spor gazetelerinin spor olaylarını konu ediniş ve sunuş biçiminin taraftarlar üzerinde kışkırtıcı etkiler yapabileceğine yönelik bulgular elde edilmiştir. Örnek olarak Fenerbahçe takımına 3-0 yenilen Orduspor takımı için “findık ezmesi” diye manşet atılması, yine Fenerbahçe ile yaptıkları maçı 6-1 kaybeden Gençlerbirliği takımı için “üzülme gençler o bir golü bulamayanlar da var” biçimde alaycı ifadelerin Galatasaray taraftarlarını kışkırtıcı etkilerinin olacağı düşünülebilir. Zira haberde Galatasaray'ın daha önce Fenerbahçe'ye 6-0 yenilmesine bir gönder yapılmaktadır. Bu açıdan bakıldığında Türkiye'de yazılı ve görsel spor medyasının hem gençleri hem de büyükleri tuttıkları takımlar konusunda gerici yayınlar yapmalarının bu çalışmada ulaşılan, ortaokul ve lise gençlerinin medyayı takip etme konusuna en az puan vermeleri bulgusunu desteklediği söylenebilir. Araştırmaya katılan ortaokul ve lise öğrencileri spor medyasının bu tutumunun farkında olacak ki, medyayı takip konusunu pek önemsemedikleri düşünülebilir.

Öğrenciler *spor müsabakalarında şiddet* konusuna ilişkin en yüksek puan ortalamasını maçlardan önce taraftarlara ücretsiz bilet dağıtılması (\bar{X} : 3,20) en düşük puan ortalamasını da maçlarda küfür etme (\bar{X} : 1,61) maddesinden elde ettikleri gözlenmiştir. Bu sonuçlara göre öğrenciler spor müsabakalarında küfür etme konusuna soğuk baktıkları söylenebilir. Kılıçgil (2003) yaptığı araştırma bulgularına dayanarak futbol taraftarlarının ve tribün seyircilerinin sergilediği tavırlarda ve şiddet olaylarında, yaşanan ülke, kent, rekabet ortamı, taraftarların sosyo-psikolojik

durumlarının önemli faktörler olduğunu ifade etmektedir. Bu açıdan bakıldığında ortaokul ve lise öğrencilerinin sporda şiddet konusunda istenilen davranışlar için yüksek, istenilmeyen davranışlar için düşük puan ortalamaları elde etmelerinin Türk toplumunun kültürel kodlarıyla ilişkili olduğu söylenebilir. Girginer ve diğerlerinin (2006), Türkmen ve diğerlerinin (2013) çalışmalarında spor müsabakalarında küfürlü hakaretlerin şiddetin artmasına yol açtığı bulgulanmıştır. Ortaokul ve lise öğrencilerinin sporda şiddet konusunda küfürlü hakaretler konusunda olumsuz görüş belirtmeleri, bu davranışların sporda şiddeti artırdığına yönelik deneyimlerinden kaynaklanabilir. O nedenle bu araştırmaya katılan öğrencilerin küfürden uzak durulmasıyla şiddetin azalacağına yönelik görüş geliştirdikleri de söylenebilir.

İlgili alanyazın incelendiğinde bu araştırmanın spor müsabakalarında şiddet konusundaki bulgusuyla örtüşmeyen sonuçlara sahip araştırmalar da bulunmaktadır. Örnek olarak Gür'ün (2015) araştırmasında her ne kadar spor müsabakalarında şiddet olayları azalma eğiliminde olsa da ortaokul ve lise öğrencilerinin, özellikle erkek öğrencilerin spor müsabakalarında oranları değişken olsa da şiddete eğilim gösterdikleri bulgulanmıştır. Bununla birlikte Madensen ve Eck (2008) spor müsabakalarında taraftarların genel olarak şiddete eğilimli olmadıkları, bununla birlikte şiddeti başlatan ve tırmandıran birkaç holiganın varlığının olayları başlatma potansiyeli taşıdığını gözlemişlerdir. Madensen ve Eck'in araştırması bu araştırmanın "genel olarak taraftarların (ortaokul ve lise öğrencileri) spor müsabakalarında şiddete karşı olmaları" konusundaki bulgusunu desteklemektedir. Ayrıca Peker'in (2007), Baş'ın (2008) ve Turgut'un (2006) araştırmalarında ulaştığı sonuçlar da bu araştırmanın bulgularını destekler niteliktedir. Diğer taraftan bu çalışmaya katılan 1000 tane ortaokul ve lise öğrencisinin spor müsabakalarında şiddetin her türüsüne karşı olduklarını ifade etmeleri ileri araştırmalarla desteklenmesi gereken bir olgu olarak karşımıza çıkmaktadır.

Sporda güvenlik konusuna ilişkin en yüksek puan ortalamasını maçlarda daha fazla sayıda emniyet mensubunun bulunması (\bar{X} : 3,75) en düşük puan ortalamasını da maça giden seyircilerin yanında kesici alet bulundurması (\bar{X} : 1,60) maddesinden elde etmişlerdir. Bu çalışmada ulaşılan "maçlarda daha fazla sayıda emniyet mensubunun görevlendirilmesi" sonucunu destekleyen araştırmalar bulunmaktadır. Garland ve Rowe (1999) ile Madensen ve Eck'in (2008) araştırma bulguları buna örnektir.

Araştırmacıların araştırmalarında ulaştıkları bulgulara göre sporda güvenliğin sağlanabilmesi amacıyla emniyet personelinin, araştırmada detayları anlatılan çeşitli önleyici tedbirleri alması, polis sayısının artırılması, sabıkalı ya da suç potansiyeli taşıyan, sporda güvenliği tehdit edecek davranışlara eğilimli olan kişilere odaklanmasını önermektedir

Sporda şiddetin bir diğer konusu olan *bayanların spora katılımı* konusuna ilişkin en yüksek puan ortalamasını bayanların spor müsabakalarına katılımı beğenme (\bar{X} : 3,26) en düşük puan ortalamasını da maçlarda bayan taraftarların küfür etmesi (\bar{X} : 2,02) maddesinden, *spor ahlakı ve şiddet* konusuna ilişkin en yüksek puan ortalamasını ders programlarında spor ahlakına yer verilmesi (\bar{X} : 3,13) en düşük puan ortalamasını da maçı kazanmak için sporcuların hile yapması (\bar{X} : 1,54) maddesinden, *okullarda ve evde şiddet* konusuna ilişkin öğrencilerin en yüksek puan ortalamasını kaba kuvvete başvurma (\bar{X} : 2,00) en düşük puan ortalamasını da aileden şiddet görme (\bar{X} : 1,59) maddesinden elde etmişlerdir.

Elde edilen verilerin çözümlenmesi sonucunda öğrencilerin demografik özelliklerinin sporda şiddet anketinin maddeleri bağlamında kimi noktalarda farklı etkilerde buldukları gözlenmiştir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin cinsiyetlerine göre *medyada şiddet* konusunda kız öğrenciler spor müsabakalarında çeşitli kişilerin ve bazı televizyon programlarının taraftarların davranışlarını olumsuz etkilediğini (\bar{X} =2,69) düşünürken, erkek öğrenciler televizyonlarda şiddet içerikli yayınları takip etmektedirler (\bar{X} =3,24). *Sporda müsabakalarında şiddet* konusunda kız öğrenciler ma öncesi bedava bilet dağıtılmasını isterken (\bar{X} =2,52), erkek öğrencilerin de (\bar{X} =3,52) aynı düşüncededirler. *Sporda güvenlik* konusunda kız (\bar{X} =3,23) ve erkek (\bar{X} =3,70) ğrenciler müsabakalara daha fazla güvenlik görevlisi katılımı noktasında benzer düşüncededir. Aynı durum bayanların spora katılımı konusunda da görülmektedir. Kız ğrenciler (\bar{X} =3,34) ve erkek öğrenciler (\bar{X} =3,22) bayanların spor etkinliklerine daha fazla katılımını istemektedirler. Sporda ahlak ve şiddet konusunda kız (\bar{X} =2,89) ve erkek (\bar{X} =3,25) ğrenciler benzer düşüncededir. Her iki grup ta spor ahlakı konusuna ğretim programlarında yer verilmesini istemektedirler. Okulda ve evde şiddet konusunda hem kız öğrenciler hem de erkek öğrenciler düşük puan ortalamaları elde etmişlerdir. Yani

sıra yapılan Mann Whitney U testi sonuçlarına göre cinsiyetlerine göre öğrencilerin sporda şiddet konusunun, bayanların spora katılması konusu hariç diğer tüm boyutlarda istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaştığı gözlenmiştir.

İlgili alanyazında sporda şiddet konusunda cinsiyet farklılığına yönelik bulgular elde eden araştırmalara ulaşılmıştır. Jewell ve arkadaşları (2011) araştırmalarında erkeklerin kadınlara oranla saldırganlık ve şiddet içeren sporlara daha fazla merak duydukları, sporda şiddet konusuna daha eğilimli oldukları gözlenmiştir. Diğer taraftan araştırmada kadın taraftarların da erkekler kadar olmasa da şiddet eğilimi gösterdikleri konusunda bulgulara ulaşılmıştır. Bu konuda Gür'ün (2015) araştırması da Jewell ve arkadaşlarının araştırmasına benzer bulgulara ulaşmıştır, dolayısıyla bu çalışmanın bulgularını destekler niteliktedir.

Ortaokul ve lise öğrencilerinin sınıf düzeylerine göre sporda şiddet konusundaki görüşleri kimi boyutlarda benzerlik gösterirken kimi boyutlarda farklılaşmaktadır. *Medyada şiddet* konusunda beşinci ($\bar{X}=3,57$), altıncı ($\bar{X}=3,36$), yedinci ($\bar{X}=3,25$), sekizinci ($\bar{X}=3,50$) ve on ikinci sınıflar ($\bar{X}=3,24$) televizyonlardaki spor programlarını beğeniyorken, dokuzuncu sınıflar ($\bar{X}=3,67$) spor medyasını takip ettiklerini, onuncu ($\bar{X}=2,84$) ve on birinci ($\bar{X}=3,52$) sınıflar da televizyonda şiddete yönelik programları takip ettiklerini ifade etmişlerdir. *Spor müsabakalarında şiddet* konusunda beşinci ($\bar{X}=2,96$), yedinci ($\bar{X}=3,09$), sekizinci ($\bar{X}=3,36$) ve on birinci ($\bar{X}=3,35$) sınıf öğrencileri maç öncesinde bedava bilet dağıtılmasını öncelerken, altıncı ($\bar{X}=3,44$) ve on ikinci ($\bar{X}=3,09$) sınıf öğrencileri de izledikleri spor müsabakalarının kurallarını bildiklerini ifade etmişlerdir. Dokuzuncu sınıflar ($\bar{X}=3,33$) şiddete eğilimli olduklarını, onuncu sınıflar da derbi maçlarına misafir takım taraftarlarının alınmaması gerektiğini düşünmektedirler. *Sporda güvenlik* konusunda tüm sınıf düzeylerindeki öğrenciler statlarda güvenliğin sağlanması için müsabakalara daha fazla sayıda güvenlik görevlilerinin katılmasını istemektedir. *Bayanların spora katılması* konusunda onuncu sınıf öğrencileri hariç diğer tüm sınıf düzeyindeki öğrenciler bayanların spor müsabakalarına katılmalarını doğru bulurken, onuncu sınıf öğrencileri müsabakalarda bayanların küfür etmelerini ($\bar{X}=2,89$) uygun bulmaktadırlar. *Sporda ahlak ve şiddet* konusunda altıncı ($\bar{X}=3,66$), sekizinci ($\bar{X}=3,11$), on birinci ($\bar{X}=2,94$) ve on ikinci ($\bar{X}=3,80$) sınıf öğrencileri spor ahlakı konularına öğretim programlarında yer verilmesini istersen, beşinci sınıf öğrencileri

($\bar{X}=2,88$) rakip takımın sporcularını ve taraftarlarını kendi sahalarında alkışladığını, yedinci sınıfların ($\bar{X}=3,54$) fair-play ruhuna sahip sporculara ödül verilmesini isterken, dokuzuncu sınıflar ($\bar{X}=2,33$) spora şike karışması olayını daha fazla önemsemektedirler. Onuncu sınıf öğrencileri ($\bar{X}=3,00$) bahis oynanmasını uygun bulmaktadırlar. *Okulda ve evde şiddet* konusunda beşinci ($\bar{X}=1,70$), altıncı ($\bar{X}=2,03$), yedinci ($\bar{X}=2,26$), sekizinci ($\bar{X}=1,88$), onuncu ($\bar{X}=3,11$) ve on ikinci ($\bar{X}=2,22$) sınıf öğrencileri sporda zaman zaman kaba kuvvete başvurduklarını söylerken, dokuzuncu sınıf öğrencileri ($\bar{X}=3,00$) çocukken dayak yediklerini, on birinci sınıf öğrencileri ($\bar{X}=1,76$) de okulda tuttuğu takımdan dolayı zaman zaman arkadaşlarıyla münakaşa ettiklerini ifade etmişlerdir. Yanı sıra öğrencilerin sınıf düzeylerine göre sporda şiddet anketinin boyutlarına göre görüşleri arasındaki farklılıkları belirlemek üzere Kruskal Wallis testi yapılmış ve tüm boyutlara istatistiksel olarak anlamda düzeyde görüş farklılıkları gözlenmiştir.

Araştırmaya katılan öğrencilerinin *ailelerinin gelir düzeyine* göre sporda şiddet konusundaki görüşlerinin kimi boyutlarda benzerlik gösterirken kimi boyutlarda farklılaşmaktadır. *Medyada şiddet* konusunda asgari ücretle geçinen ailelerinin çocukları ($\bar{X}=2,80$), televizyon programlarının ve bazı kişilerin taraftarların davranışlarını olumsuz etkilediğini düşünürken, orta düzey gelire sahip olan ailelerin çocukları ($\bar{X}=3,05$) televizyonlardaki spor programlarını beğendiklerini ve seviyeli bulduklarını söylemişlerdir. Yüksek gelir grubundaki ailelerin çocukları da spor medyasını takip ettiklerini ifade etmişlerdir. *Spor müsabakalarında şiddet* konusunda asgari ücretle geçinen ailelerin çocukları ($\bar{X}=2,76$) ile orta düzey gelire sahip olan ailelerin çocukları ($\bar{X}=3,44$) maç öncesinde taraftarlara bedava bilet dağıtılmasını olumlu bulurken, yüksek gelir grubundaki ailelerin çocukları ise ($\bar{X}=3,49$) izledikleri spor müsabakalarındaki kuralları bildiklerini ifade etmişlerdir. *Sporda güvenlik* konusunda tüm gelir grubundaki ailelerin çocukları, statlarda güvenliğin sağlanması amacıyla daha fazla sayıda güvenlik görevlisinin müsabakalarda görev almasını istemektedirler. *Bayanların spora katılması* konusunda asgari ücretle geçinen ailelerin çocukları ($\bar{X}=2,93$) ile orta düzeyde gelire sahip olan ailelerin çocukları ($\bar{X}=3,43$) bayanların müsabakalara izleyici olarak katılmasını uygun bulurken, yüksek gelirli ailelerin çocukları ($\bar{X}=3,28$) bayanların müsabakalara katılmasının sporda şiddet olaylarını azaltacağını ifade etmişlerdir. *Sporda ahlak ve şiddet* konusunda asgari

ücretle geçinen ailelerin çocukları ($\bar{X}=2,71$) fair-play ruhuyla hareket eden sporcuların ödüllendirilmesi gerektiğini söylerken, orta ($\bar{X}=3,28$) ve yüksek ($\bar{X}=4,41$) düzey gelire sahip olan ailelerin çocukları da öğretim programlarında spor ahlakı konularına yer verilmesini daha önemli bulmuşlardır. *Okulda ve evde şiddet* konusunda tüm gelir gruplarındaki ailelerin çocukları düşük düzeyde de olsa kaba kuvvete başvurduklarını ifade etmişlerdir. Diğer taraftan ailelerinin gelir düzeyine göre sporda şiddetin boyutlarına ilişkin görüş farklılıklarını test etmek amacıyla Kruskal Wallis testi yapılmış ve medyada şiddet, spor müsabakalarında şiddet, sporda güvenlik ve spor ahlakı ve şiddet boyutlarında istatistiksel olarak anlamdı düzeyde farklılıklar gözlenmiştir.

Tuttukları spor takımına göre ortaokul ve lise öğrencilerinin sporda şiddet konusundaki görüşlerinin kimi boyutlarda benzerlik gösterirken kimi boyutlarda farklılaşmıştır. *Medyada şiddet* konusunda Beşiktaşlı ($\bar{X}=3,55$) ve Fenerbahçeli ($\bar{X}=2,80$) öğrenciler televizyonlarda spor programlarını beğeniyor ve seviyeli buluyorken, Galatasaraylı ($\bar{X}=3,08$) öğrenciler televizyonlarda şiddet konulu yayınları takip ettiklerini ifade etmişlerdir. Trabzonsporlu ($\bar{X}=3,97$) öğrenciler de medyanın ve kimi kişilerin taraftarların davranışları üzerinde olumsuz etkileri olduğunu düşünmektedir. *Spor müsabakalarında şiddet* konusunda Beşiktaşlı ($\bar{X}=3,54$) ve Galatasaraylı ($\bar{X}=3,50$) öğrenciler maç öncesi bedava bilet dağıtılmasını uygun bulurken, Fenerbahçeli ($\bar{X}=2,75$) ve Trabzonsporlu ($\bar{X}=3,27$) öğrenciler de izledikleri müsabakalar konusunda bilgi sahibi olduklarını, maçların kurallarını bildiklerini ifade etmişlerdir. *Sporda güvenlik* konusunda tüm öğrenciler benzer düşüncelerdedir, Beşiktaşlı, Fenerbahçeli, Galatasaraylı ve Trabzonsporlu öğrenciler statlarda güvenliğin sağlanması amacıyla daha fazla sayıda güvenlik görevlisinin müsabakalarda görev almasını istemektedirler. *Bayanların spora katılması* konusunda aynı görüşe sahip olan Beşiktaşlı, Fenerbahçeli, Galatasaraylı ve Trabzonsporlu öğrenciler kadın taraftarların maçlara izleyici olarak katılmasını uygun bulduklarını ifade etmişlerdir. *Sporda ahlak ve şiddet* konusunda Beşiktaşlı ($\bar{X}=2,99$) ve Galatasaraylı ($\bar{X}=3,38$) öğrenciler öğretim programlarında sporda şiddet konusuna yer verilmesini isterken, Fenerbahçeli ($\bar{X}=3,16$) ve Trabzonsporlu ($\bar{X}=2,97$) öğrenciler de fair-play ruhunu yansıtan takım ve oyuncuların ödüllendirilmesini uygun görmektedirler. *Okulda ve evde şiddet* konusunda tüm öğrenciler benzer düşüncelerde

oldukları, Beşiktaşlı, Fenerbahçeli, Galatasaraylı ve Trabzonsporlu öğrencilerin düşük düzeyde de olsa zaman zaman sporda kaba kuvvete başvurduklarını ifade etmişlerdir. Yanı sıra tuttıkları spor takımına göre öğrencilerin sporda şiddetin boyutlarına ilişkin görüşleri arasındaki farklılıkları test etmek üzere Kruskal Wallis testi yapılmış ve tutulan spor takımına göre öğrencilerin bayanların spora katılımı dışında tüm boyutlarda görüşleri arasında anlamlı düzeyde farklılıklar gözlenmiştir.

Uğraştıkları dalına göre ortaokul ve lise öğrencilerinin sporda şiddet konusundaki görüşlerinin kimi boyutlarda benzerlik gösterirken kimi boyutlarda farklılaşmıştır. *Medyada şiddet* konusunda atletizm ($\bar{X}=3,27$), badminton ($\bar{X}=3,40$), basketbol ($\bar{X}=3,52$), futbol ($\bar{X}=3,04$), güreş ($\bar{X}=4,11$), hentbol ($\bar{X}=3,98$) ve tenis ($\bar{X}=3,10$) ile uğraşan öğrenciler televizyonlardaki spor programlarını beğenip takip ederken, bisiklet-jimnastik-tekvando ($\bar{X}=4,00$), kros ($\bar{X}=3,93$), voleybol ($\bar{X}=4,38$) ve yüzme ($\bar{X}=5,00$) ile uğraşan öğrenciler televizyonlardaki şiddet konulu yayınları takip ettiklerini ifade etmişlerdir. Masa tenisi ile uğraşan ($\bar{X}=3,03$) öğrenciler ise spor medyasını takip etmektedirler. *Spor müsabakalarında şiddet* konusunda atletizm, badminton, basketbol, bisiklet-jimnastik-tekvando, futbol, hentbol, kros, tenis ve voleybol ile uğraşan öğrenciler müsabakalarda bedava bilet dağıtılmasını isterken, masa tenisi ($\bar{X}=2,34$) ve yüzme ($\bar{X}=5,00$) ile uğraşan öğrenciler müsabakalara rakip takım taraftarlarının alınmamasını uygun görmekte-dirler. Diğer taraftan güreş ($\bar{X}=3,41$) ile uğraşan öğrenciler izledikleri müsabakalarda kuralları bildiklerini ifade etmişlerdir. *Sporda güvenlik* konusunda farklı spor dallarıyla uğraşan tüm öğrenciler benzer düşüncelerdedir. Öğrenciler statlarda güvenliğin sağlanması amacıyla daha fazla sayıda güvenlik görevlisinin müsabakalarda görev almasını istemektedirler. *Bayanların spora katılımı* konusunda atletizm, badminton, bisiklet-jimnastik-tekvando, futbol, güreş, hentbol, kros, voleybol ve yüzme ile uğraşan öğrenciler kadın taraftarların maçlara izleyici olarak katılmasını uygun bulurken, basketbol ($\bar{X}=2,90$) ve tenis ($\bar{X}=2,80$) ile uğraşan öğrenciler kadınların izleyici olarak katılmasının sporda şiddeti azaltan unsurlar arasında olduğunu ifade etmişlerdir. Diğer taraftan masa tenisi ($\bar{X}=3,09$) ile uğraşan öğrenciler kadın taraftarların maçlarda küfretmesini doğru bulduklarını ifade etmişlerdir. *Sporda ahlak ve şiddet* konusunda atletizm, badminton, futbol, hentbol, kros, masa tenisi ve voleybol ile uğraşan öğrenciler spor ahlakı konusunun öğretim programlarına alınmasını daha önemli görürken, basketbol, tenis

ve yüzme ile uğraşan öğrenciler fair-play ruhuyla hareket eden sporcu ve takımların ödüllendirilmesini daha önemli görmektedirler. Yanı sıra bisiklet-jimnastik-tekvando ile güreş ile uğraşan öğrenciler de spor ahlakı konusunda şike olaylarının daha dikkat edilmesi gereken bir konu olduğunu ifade etmişlerdir. *Okulda ve evde şiddet* konusunda atletizm, badminton, basketbol, bisiklet-jimnastik-tekvando, futbol, hentbol, kros, masa tenisi ve yüzme ile uğraşan öğrenciler düzeyi ve sıklığı az da olsa sporda kaba kuvvete başvurduklarını ifade etmişlerdir. Güreş ($\bar{X}=2,22$) ve tenis ($\bar{X}=2,95$) ile uğraşan öğrenciler okulda tuttıkları takım konusunda arkadaşlarıyla münakaşa yaşadıklarını ifade ederken, voleybol öğrencileri az da olsa ($\bar{X}=1,88$) çocukluk dönemlerinde şiddet gördüklerini belirtmişlerdir. Bunun yanında öğrencilerin uğraştıkları spor dalına göre sporda şiddetin boyutlarına ilişkin görüşleri arasındaki farkı test etmek üzere Kruskal Wallis testi yapılmış ve öğrencilerin uğraştıkları spor dalına göre sporda şiddet anketinin tüm boyutlarında görüşleri arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılıklar gözlenmiştir.

Gür (2015) araştırmasında branşlara spor müsabakalarında şiddet olaylarının farklılaştığı bulgulanmıştır. Araştırmaya göre en fazla şiddetin görüldüğü branş futbol iken, onu voleybol ve basketbol takip etmektedir. Futbolun sporda şiddet konusunda en fazla ağırlığa sahip olması konusu Girginer ve arkadaşlarının (2006) araştırma bulgularıyla da desteklenmektedir. Diğer taraftan spor branşlarına göre şiddetin farklılaşması uğraşılan spor dalının doğasının yanında medyanın bu konudaki yönlendirici yayınlarının da etkisi göz önünde bulundurulmalıdır. Rekabetçi ortamın en fazla olduğu branşlarda hem sporcu hem de taraftar şiddetinin doğru orantılı bir biçimde arttığı söylenebilir. Türkiye’de spor medyası zaman zaman aynı konu hakkında tamamen farklı yönlerde yayınlar yapmaktadır. Bu açıdan bakıldığında ortaokul ve lise öğrencilerinin uğraştıkları spor dalına göre sporda şiddet konusunun kimi alanlarında birbirlerinden farklı düşünceleri alanyazındaki diğer araştırma bulgularıyla desteklenmektedir.

İlgili alanyazın incelendiğinde Türkiye’de taraftarların, diğer bir deyişle spor izleyicilerinin fiziksel ve sözlü şiddete eğilimli oldukları, bunun da çok çeşitli kaynaklarının bulunduğu söylenebilir. Bu çalışmada elde edilen sonuçlar ışığında sporda şiddet konusundaki etkili kaynağın medya olduğu söylenebilir. Bu düşünce Gülahmetoğlu’nun (2015) araştırmasında ulaştığı bulgularla desteklenmektedir.

Çalışmada spor olaylarında şiddetin önlenmesinde reklam ve PR çalışmalarının etkisi incelenmiş ve taraftarlara izletilen videoların, kimi spotların taraftarların davranışları üzerinde etkili olduğu görülmüştür. Buraya kadar elde edilen bulgular incelendiğinde ortaokul ve lise öğrencilerinin sporda şiddet konusunda medyanın başat rolünün farkında oldukları söylenebilir. Peker'in (2007) araştırmasında ulaştığı bulgular bu düşünceyi desteklemektedir.

Sonuç olarak; araştırmaya katılan ortaokul ve lise öğrencilerinin içinde yaşadıkları toplumun bireyleri oldukları, bu toplumun kültürel özelliklerine her biri kendi donanımı ölçüsünde sahip olduğu dikkate alındığında, araştırmaya katılan öğrencilerin sporda şiddet ve istenmeyen davranışlar konusundaki görüşlerinin Türk eğitim sisteminin doğasından ve öğrencilerin içinde yaşadıkları toplumun karakteristik özelliklerinden bağımsız olarak ele alınması mümkün görünmemektedir. Tüm bunlardan hareketle araştırmanın ilgili alan yazın için önemli sayılabilecek sonuçlara sahip olduğu ve yapılacak ilgili araştırmalara yol gösterici olabileceği söylenebilir.

Bütün bu değerlendirmelerden sonra şu önerilerde bulunulabilir:

1. Sporda şiddet istenmeyen davranışlara karşı ilköğretimden itibaren dersler veya seminerler verilmelidir.
2. Görsel ve yazınsal platformlarda haftalık spor programlarında bir bölüm olarak, sporda şiddet ve istenmeyen davranışlar konusuna yer verilmelidir.
3. Spor alanlarındaki şiddet ve saldırganlık içeren hareketlerde bulunanların hukuki olarak karşılığını bulmalıdır.
4. Görev alan almayan hakemler iyi eğitilmeli, müsabakalara tam kapasite ile hazır olmaları sağlanmalıdır.
5. Objektif yayınlara önem verilmelidir.
6. Sporda şiddet ve istenmeyen davranışlara karşı spor sahaları ve çevresinde tedbirler alınmalı, sorunun kaynağı üzerine gidilmelidir.
7. Özellikle Fair-play eğitimi, orta öğretim düzeyinden itibaren verilmeli, sporda kaybetmenin de kazanmak kadar doğal olduğu anlatılmalı, rakip olmaksızın sportif karşılaşmaların olmayacağı bu sebeple rakibine saygılı bir taraftar profilinin geliştirilmesi gerektiği anlatılmalıdır.

KAYNAKÇA

- Acet, M. (2001).** *Futbol seyircisini fanatik ve saldırgan olmaya yönelten sosyal faktörler, gazi üniversitesi*, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor Ana Bilim Dalı, Doktora Tezi, Ankara.
- Akdeniz, A. (1996).** *Türkiye’de şiddet hareketleri ve gençlik üzerine olumsuz etkileri*, Marmara Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- Aksoy, F. (2008).** *Psikolojik şiddet’in (mobbing) sağlık çalışanlarına etkisi*, Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Arıkan, M. (2017).** *Futbolda şiddet: Adana örneği*. Çağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kamu Hukuku Anabilim Dalı. Yüksek Lisans Tezi.
- Atan, T., Eliöz, M., & Polatcan, İ. (2014).** Farklı bölgelerde yaşayan velilerin çocuklarının beden eğitimi dersine katılımından beklentileri. *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 16(1), 57-74.
- Baş, M. (2008).** *Futbolda taraftar ve Takım Özdeşleşmesi (Trabzonspor Örneği)*. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Gazi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Başar, H. (2001).** *Sınıf yönetimi*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık
- Batur, Y. (1998).** *Bilim kurgu sinemasında şiddet ve ideoloji*. Kitle Yay, Ankara. 4s.
- Boldizar, Janet, P., Perry, David, G., Pery, Louise, C. (1989).** Outcome valves and aggression. *Child Develepment*, 60, s.571
- Campana, Jessica, P., Munakata, T.(2004).** Anger and aggression among filipino student. *Adolescence*.39.s.757
- Celep, C. (2004).** *Sınıf yönetimi ve disiplini*. Ankara: Anı Yayıncılık

- Çelik, O. (2007).** *Türkiye’de futbol şiddeti ve hooliganizme polisin bakış açısı.* Yüksek Lisans Tezi. Polis Akademisi, Güvenlik Bilimleri Enstitüsü, Güvenlik Stratejileri ve Yönetimi, Anabilim Dalı
- Doğan, B., Moralı, S. (1996).** Futbolda seyirci taşkınlıkları ve bunun altında yatan psiko-sosyal nedenler, *Futbol Bilim ve Teknolojileri Dergisi, Yıl:2, Sayı:4,* s.19-24.
- Doğan, İ. (1999).** Türk Futbolunda Potansiyel İstanbul Ruhu Ve Şiddet, *Düşünen Siyaset (Futbol Özel Sayısı), Yıl:1, Sayı: 2,* s.73-85.
- Doğan, Z. (2010).** *Şiddet ve türleri.* <http://doganzeki.wordpress.com/2010/11/18/siddet-ve-siddet-turleri/> Son Erişim Tarihi: 11.07.2013.
- Erdemli, A. (2008).** *Spor yapan insan.* E. Yayınları. s. 247
- Ergil, D. (2001).** Şiddetin kültürel kökenleri, *Bilim ve Teknik Dergisi, Sayı (399)* s. 40-41.
- Erkal, M., Güven, Ö., Ayan, D. (1998).** *Sosyolojik açıdan spor,* Der Yayınları, 3. Basım, İstanbul.
- Garland, J., Rowe, M. (1999).** The ‘English disease’- cured or in remission? An analysis of police responses to football hooliganism in the 1990’s, *Crime Prevention and Comitiy Safety: An İnternational Journey,* 35-47.
- Garland, J., Rowe, M. (2000).** The hooligan's fear of the penalty, *Soccer&Society, Spring, Sayı.1,* s.144-158.
- Girginer, N., Aydın, S. and Cavdar, Z. (2006).** Üniversite öğrencilerinin sporda şiddet konusunda yaklaşımları: Eskişehir Osmangazi Üniversitesi ve Eskişehir Anadolu Üniversitesi öğrencilerine yönelik bir uygulama, *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi,* 169-198
- Gür, A. (1979).** *Spor ve sosyal sınıflar.* Aydınlik Yayınları. s.14

- Gür, B. (2015).** *Evreysel bir sorun: sporda şiddet.* Gazi Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı. Yüksek Lisans Tezi.
- İbiş, S., Gökdemir, K. ve İri R. (2004).** 12-14 yaş grubu futbol yaz okuluna katılan ve katılmayan çocukların bazı fiziksel ve fizyolojik parametrelerinin incelenmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi, 12(1), 285-292.*
- Jarvie, G. (2006).** *Sport, culture and society.* Routledge. S.45
- Jewell, T. R., Moti, A., Coates, D. (2012).** A brief history of violence and aggression in spectator sports, *Violence and Aggression In Sporting Contests Sports Economics Management and Policy, 11-26.*
- Karagözoğlu, C., Ay, S.M. (1997).** *Futbol seyircisinde saldırganlık eğilimleri istanbul örneği,* 1.Uluslararası Spor Psikolojisi Sempozyumu, Bağırhan Yayinevi, s.165-173.
- Karagün, E. (2011).** Şiddet ve spor. *Türkiye Klinikleri Journal of Psychiatry Special Topics, 4(2), 79-85.*
- Kayaoğlu, A. G. (2000).** *Futbol fanatizmi, sosyal kimlik ve şiddet: bir futbol takımının taraftarlarıyla yapılan çalışma,* Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Psikoloji (Sosyal) Anabilim Dalı, Doktora Tezi, Ankara
- Kılıçgil, E. (2003).** Futbol taraftarlarının şiddet ile ilgili tepkilerinin psiko-sosyal boyutları. *Spormetre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi, 1(1), 21-29.*
- King, A. (1999).** Football hooliganism and the practical paradigm, *Sociology Of Sport Journal, s. 269-273.*
- Kozanoğlu, C. (2000).** *Futbolun sosyolojisi, 21.yüzyılın eşliğinde sosyoloji konuşmaları,* Timaş Yayınları, İstanbul
- Köknel, O. (1986).** *İnsanı anlamak,* Altın Kitaplar Matbaası, İstanbul. 428s.
- Köknel, Ö. (1996).** *Bireysel ve toplumsal şiddet.* İstanbul: Altın Kitaplar.

- Kuru, E., & Var, L. (2009).** Futbol seyircilerinin spor alanlarındaki saldırganlık davranışları hakkında betimsel bir çalışma: Kırşehir İli Örneği. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 10(2), 141-153.
- Madensen, T., & Eck, J. (2008).** *Spectator violence in stadiums, POP center*, Guide No. 54.
- MEB (2008).** *Öğrencilerin şiddet algısı*, 2,3. Millî Eğitim Bakanlığı Araştırma ve Geliştirme Dairesi Başkanlığı.
- Michaud, Y. (1996).** *Şiddet Çev.:* C. Muhtaroglu, İletişim Yayınları, İstanbul. s. 6-15.
- Milliyet (2006).** *Milliyet Gazetesi*. 28 Şubat 2006 Salı.
- Muratlı, S. (2007).** *Çocuk ve spor*. Ankara: Nobel Kitabevi, 6-31.
- Öztürk, F. (1998).** *Toplumsal boyutları ile spor* (1.Baskı). Ankara: Bağırğan
- Öztürk, H. İ., ve İra, N. (2006).** *İstenmeyen davranışların önlenmesi ve yönetilmesi*. M. Yalçinkaya ve İ. Günbayı (Ed.), Sınıf yönetimi içinde (189-207). İstanbul: Lisans Yayıncılık.
- Peker, E. (2007).** Futbolda şiddetin içsel bir olgu haline gelmesinde yazılı basının rolü. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Pulur, A. (2001).** Sporda şiddet ve saldırganlık, *Türkiye Üniversite Sporları Dergisi*, 1, s.18.
- Rowe, D. (1996).** *Popüler kültürler rock ve sporda haz politikası*. M. Küçük (Çev.) Sempozyumu Bildiriler Kitabı. 14-15 Kasım. Ankara: Biga Basım Yayım, s.175
- Russel, G. W. (1993).** *The social psychology of sport*. New York: Springer-Verlag.s.181

Sayın, N. (2001). *Sınıf öğretmenlerinin karşılaştıkları istenmeyen öğrenci davranışları ve bu davranışın nedenlerine ilişkin görüşleri ile istenmeyen davranışları önleme yöntemleri.* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi), Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.

Serikkyzy, G. (2013). Spor Gazeteleri Manşet ve Başlıklarının Şiddet Çağrıştıran Sunumu: Fotomaç ve Fanatik Gazeteleri Örneği. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Gazetecilik Anabilim Dalı.

Spor Şiddet Komisyon Raporu. (2004). (www.tbmm.gov.tr.)

Taştan, Ş. (2009). *Futbol taraftarlığı ve şiddet olgusu: farklı taraftar gruplarında şiddet eğilimleri üzerine karşılaştırmalı sosyolojik bir araştırma.* Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Mersin: Mersin Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı.

Turgut, M. (2006). Fenerbahçe Spor Kulübü Örgütlü Taraftarlarının taraftarlık ve Anlayışları Üzerine Bir Araştırma. Doktora Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü; 2006.

Türkmen, M., Yıldız, K. and Zekioğlu, A. (2013). Sosyolojik açıdan sporda şiddet ve çirkin tezahüratın nedenlerinin araştırılması: Manisaspor taraftarları örneği, *Spor Yönetimi ve Bilgi Teknolojileri Dergisi*, 15-34.

Türkoğlu, N. (2010). *İletişim bilimlerinden kültürel çalışmalara toplumsal iletişim: tanımlar, kavramlar, tartışmalar.* Urban Çeviri Hizmetleri.

Ünsal, A. (1996). Genişletilmiş bir şiddet tipolojisi, *Cogito Dergisi*, Sayı:6-7, s.29-36.

Vatan. (2004a). Vatan Gazetesi. 24 Kasım 2004 Çarşamba, s. 13

Vatan. (2004b). Vatan Gazetesi. 30 Kasım 2004 Salı, s. 20

Wann, D. L. (2005). Aggression in sport. *Medicine and Sport*.6.s-31

Yaşar, Y. (2013). 6222 sayılı sporda şiddet ve düzensizliğin önlenmesine dair kanun'un 18'inci maddesinde yer alan "seyirden yasaklanma" ile "seyirden yasaklama" tedbirleri.

Yetim, A. A. (2000). *Sosyoloji ve spor.* Topkar Matbaacılık, Ankara.

Yıldıran, İ. ve Gültekin, T. (2012). *Anadolu uygarlıklarında spor.* Spor Yayınevi, s.61

